

Eveliina Nygren

YHTEISÖLLISYYS JA VAIKUTTAMINEN KANSALAISTOIMINNAN
KENTILLÄ

Suomen Ladun yhteisö- ja liikuttamisvoima

Jyväskylän yliopisto
Liikuntatieteiden laitos
Liikuntasosiologian pro gradu-tutkielma
2008

TIIVISTELMÄ

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Liikuntatieteiden laitos/ liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta

EVELIINA NYGREN: Yhteisöllisyys ja vaikuttaminen kansalaistoiminnan kentillä
-Suomen Ladun yhteisö- ja liikuttamisvoima
Pro Gradu -tutkielma, 90s., 14 liites.
Liikuntasosiologia
2008

Tutkimuksen tarkoituksena on arvioida Suomen Ladun ja sen paikallisyhdistysten vaikutuksia jäsenistön ja muiden toiminnan piirissä olevien liikkumiseen ja hyvinvointiin. Tutkimuksella vastataan viiteen tutkimuskysymykseen. Tutkimuskysymykset koskevat Suomen Ladun ja sen paikallisyhdistysten ulkoliikuntaharrastuksille luomaa pohjaa ja järjestön painopistealueita, ulkoilun ja retkeilyn asiantuntijuutta, aktiivista vaikuttamista sekä yhteisöllisyyttä. Keskiössä ovat järjestön arvot, hyvinvointi ja yhteisöllisyys sekä toimintatavat, avoimuus, yhteistoiminnallisuus ja vaikuttavuus.

Tutkimuskysymyksiin vastataan järjestön neljän suuren paikallisyhdistyksen kautta tapaustutkimuksen tutkimusotteella. Tutkittavat paikallisyhdistykset ovat Ounasvaaran Latu Rovaniemeltä, Puijon Latu Kuopiosta sekä Jyväskylän Latu ja Helsingin Latu. Vaikuttavuutta arvioidaan kolmesta eri näkökulmasta. Määrällinen aineisto koostuu sekä jäsenistölle että paikallisten liikuntatoimien viranhaltijoille suunnatuista kyselyistä. Jäsenkyselyjä lähetettiin 950 kappaletta ja vastauksia saatiin 488. Kyselyn kokonaisvastausprosentiksi muodostui 51,4 prosenttia. Liikuntatoimille suunnattiin neljä kyselyä, yksi jokaisella paikkakunnalla. Laadullisena aineistona toimi paikallisyhdistysten avainhenkilöille toteutettu ryhmähaastattelu. Ryhmähaastattelut toteutettiin jokaisella paikkakunnalla. Yhteensä haastatteluihin osallistui 18 henkilöä.

Järjestön toiminnan tavoitteet, strategiset painopiste-alueet ja arvot näkyvät hyvin toiminnassa. Sekä yhdistysaktiivit että paikalliset liikuntatoimet näkevät latuyhdistykset ulkoilun asiantuntijoina ainakin jossain määrin. Roolin toivottiin kasvavan. Aktiivinen vaikuttaminen paikallisyhdistyksissä on informatiivista ohjausta, jota tulisi edelleen kehittää. Yhteisöllisyys järjestön toiminnassa näkyy monella tavalla. Yhdistysaktiiveilla sosiaalisella aspektilla on voimakas merkitys osallistumisessa. Rivijäsenillä sillä on symbolinen, informaatioon ja henkiseen puoleen perustuva merkityksenanto. Yhteisöllisyyttä kuitenkin yhdistää paikallisyhdistyksissä latu -henki, joka leimaa järjestön jäsenyyden luotettavuutta ja luontoläheisyyttä symboloivaksi "ominaisuudeksi". Järjestön toiminnan vaikutukset jakaantuvat kolmelle ulottuvuudelle. Sosiaalinen ulottuvuus tulee esiin aktiivisilla jäsenillä sosiaalisina suhteina ja arjesta irrottautumisena. Rivijäsenelle toiminta merkitsee samanhenkisyyttä. Osalle yhdistys toimii liikuntaedellytyksiä luovana ja etuja valvovana tahona. Osalle yhdistys tarjoaa todellisia liikuntapalveluja ja liikuntaa.

Asiasanat: Kolmas sektori, vaikuttavuuden arviointi, vaikuttaminen, sosiaalinen pääoma, järjestöllinen pääoma

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
1 JOHDANTO.....	5
2 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS.....	8
2.1 Vaikuttavuus ja sen ulottuvuudet kolmannella sektorilla.....	8
2.1.1 Haastava vaikuttavuuden arviointi	8
2.1.2 Kolmas sektori ja muuttuva vaikuttavuus	11
2.1.3 Kolmannen sektorin vaikuttavuus ja keinovalikoima	16
2.2 Yhteisöllisyys hyvinvoinnin tuottajana kolmannella sektorilla.....	18
2.2.1 Sosiaalinen pääoma	18
2.2.2 Sosiaalisen pääoman lähteet, muodot ja seuraukset.....	20
2.2.3 Järjestöllinen pääoma yhdistyksissä.....	22
2.3 Kolmannen sektorin ja yhteisöllisyyden haasteet.....	24
3 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	26
3.1 Tutkimustehtävät.....	26
3.2 Tapaustutkimus tutkimusmenetelmänä	28
3.3 Tutkimuksen analysointimenetelmät.....	29
4 SUOMEN LATU JA SEN PAIKALLISYHDISTYKSET EILEN JA TÄNÄÄN	31
4.1 Hiihdonedistämisyjärjestöstä kunto- ja terveysliikunnan edistäjäksi.....	31
4.2 Suomen Latu tänään	35
4.3 Suomen Ladun organisaatio ja tutkittavat paikallisyhdistykset.....	39
4.3.1 Ounasvaaran Latu	40
4.3.2 Puijon Latu.....	42
4.3.3 Jyväskylän Latu.....	44
4.3.4 Helsingin Latu.....	45
4.3.5 Paikallisyhdistysten tapahtumat	46

5 YHDISTYSAKTIIVIEN JA PAIKALLISTEN LIIKUNTATOIMIEN NÄKÖKULMA VAIKUTTAVUUTEEN	48
5.1 Tausta ja edustavuus	48
5.2 Paikallisyhdistysten toiminnan laajuus ja monipuolisuus.....	49
5.3 Traditionaaliset vaikuttamiskeinot	51
5.4 Paikallisyhdistysten sosiaalinen ja järjestöllinen pääoma.....	54
5.5 Yhdistystoiminnan luonne ja ajankohtaiset ongelmat	57
5.6 Paikallisyhdistysten tulevaisuus	60
6 JÄSENTEN NÄKÖKULMA VAIKUTTAVUUTEEN.....	62
6.1 Vastaajat ja aineiston edustavuus.....	62
6.2 Vastaajien taustat	63
6.2.1 Demografiset muuttajat	64
6.2.2 Vastaajien liikunta.....	66
6.2.3 Jäsenyys ja yhdistysaktiivisuus	68
6.3 Jäsenkyselyn vastaajien arviot toiminnasta	70
6.3.1 Paikallisyhdistyksen ja keskusjärjestön yhteiskunnallinen vaikutus ..	71
6.3.2 Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys	73
6.3.3 Toiminnan fyysiset ja henkiset vaikutukset	75
7 SUOMEN LADUN LIIKUTTAMIS- JA YHTEISÖVOIMA	77
LÄHTEET	84
Kirjalliset lähteet	84
Elektroniset lähteet.....	87
Haastattelut paikallisyhdistyksissä	89
Liikuntatoimien johtavien viranhaltijoiden kyselyt.....	89
LIITTEET	90
Liite 1. Suomen Ladun organisaatio.....	90
Liite 2. Teemahaastattelurunko.....	91
Liite 3. Paikallisten liikuntatoimien kyselylomake.....	93
Liite 4. Paikallisyhdistysten jäsenkysely.....	96

1 JOHDANTO

Suomalaisen liikuntakulttuurin kantavana voimana pidetään perinteisesti liikuntajärjestöjä ja vahvaa kansalaistoimintaa. Suomessa kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli kuntien rinnalla suomalaisten liikuttamisessa. Kuntien vastatessa toiminnan puitteista, on seurojen ja vapaaehtoisjärjestöjen vastuulla toiminnan järjestäminen. Liikuntalaissa (1998) sanotaan: ”Yleisten edellytysten luominen liikunnalle on valtion ja kuntien tehtävä. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntajärjestöt.”

Vuonna 1938 lausuttiin Vanhalla ylioppilastalolla synnyinsanat järjestölle, jolla tänä päivänä on merkittävä rooli suomalaisten liikuttamisessa. Vuonna 2008 70-vuotias Suomen Latu on valtakunnallinen ulkoilu-, kunto- ja terveysliikunnan edistämisyjärjestö. Suomen Ladulla on yli 74 000 henkilöjäsentä ja 238 jäsenyhdistystä, jotka ovat levittäytyneet maantieteellisesti laajalle Suomessa. Vapaaehtoiseen kansalaistoimintaan pohjaavan kansalaisjärjestön, Suomen Ladun, hallituksessa päätettiin vuonna 2007 selvittää toiminnan vaikutuksia järjestön ydinalueella, suomalaisten hyvinvoinnin ja liikunnan edistämisessä. Jäsentietojen ja tapahtumiin osallistuvien määrien lisäksi haluttiin saada tietoa järjestön vaikuttavuudesta. Tavoitteena oli saada näyttöä järjestön roolista ja merkityksestä jäsenistönsä ja suomalaisten liikkumisessa ja hyvinvoinnissa.

Järjestötoiminnan vaikuttavuutta on arvioitu ja tutkittu hyvin vähän. Tutkimusaihe on kiinnostava monestakin syystä. Suomen Latu on kiinnostunut tutkimusaiheesta sekä tutkimuksen toimeksiantajana että liikuntakulttuurin kehittäjänä. Vaikuttavuuden arvioiminen on myös mielenkiintoinen päänavaus pohdittaessa yhdistyksissä tuotettavien liikuntapalveluiden laatua, yhdistysten vaikuttamiskeinoja sekä yhdistyksissä syntyvää yhteisöllisyyttä. Samalla järjestöjen toiminnalla on tänä päivänä merkittävä rooli liikuntapalveluiden järjestämisessä. Toiminnan järjestämisvastuun rinnalla ovat myös vapaaehtoistoiminnan laatu- ja vaikuttavuusvaatimukset kasvaneet. Yhteiskunnalliselta toiminnalta vaaditaan yhä enemmän tuloksellisuutta.

Yhteiskunnallinen vaikutus ja tuloksellisuus tulevat esiin myös liikuntajärjestöjen rahoitusperustassa. Valtakunnallisten liikuntajärjestöjen valtionavustusperusteet edellyttävät järjestöiltä samalla sekä yhteiskunnallista vaikuttavuutta että tuloksellisuutta niin laadun kuin määränkin suhteen.

Tämä tutkimus johdattaa lukijan Suomen Ladun vaikutusten ja vaikuttavuuden pariin. Sitä arvioidaan sekä jäsenistön että muiden toiminnan piirissä olevien liikkumisen ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Keskeisessä osassa tarkastelua ovat Suomen Ladun ja sen paikallisyhdistysten ulkoliikuntaharrastuksille luoma pohja ja järjestön painopistealueet, ulkoilun ja retkeilyn asiantuntijuus, aktiivinen vaikuttaminen sekä yhteisöllisyys. Tarkasteltavina ovat myös järjestön arvot, hyvinvointi ja yhteisöllisyys sekä toimintatavat, avoimuus, yhteistoiminnallisuus ja vaikuttavuus. Näistä lähtökohdista arvioidaan, minkälaisia vaikutuksia toiminnasta syntyy.

Tutkimuskysymyksiin vastataan järjestön neljän suuren paikallisyhdistyksen kautta. Yhdistykset valittiin kolmea valintakriteeriä käyttäen. Ensinnäkin paikallisyhdistykset edustavat alueellisen sijaintinsa perusteella Suomen eri osia, jolloin saadaan alueellisesti kattavampi kuva mahdollisesta vaikuttavuudesta. Lapin läänistä valittiin rovaniemeläinen Ounasvaaran Latu ry, Itä-Suomen läänistä kuopiolainen Puijon Latu ry, Länsi-Suomen läänistä Jyväskylän Latu ry sekä Etelä-Suomen läänistä Helsingin Latu ry. Toiseksi valittujen paikallisyhdistysten vaikuttavuuden voidaan olettaa jäsenmääränsä puolesta olevan suuri. Tutkimuksen kohteeksi valittiin alueittain jäsenmäärältään suurimmat paikallisyhdistykset. Kolmanneksi tutkimuksen aineistoksi valikoituivat paikallisyhdistyksistä ne, joiden toiminnan katsottiin mahdollisimman monipuolisesti edustavan Suomen Ladun laji- ja toimintavalikoimaa.

Vaikuttavuutta arvioidaan kolmesta eri näkökulmasta. Paikallisyhdistysten jäsenistön ja aktiivisten toimijoiden näkökulmat kertovat paikallisyhdistysten sisäisestä ja ulkoisesta toiminnasta. Perspektiiviä vaikuttavuuteen tuo paikallisten liikuntatoimien viranhaltijoiden käsitykset paikallisyhdistyksen vaikuttavuudesta ja merkityksestä paikkakunnalla. Määrällistä aineistoa

edustavat sekä jäsenistölle että paikallisten liikuntatoimien viranhaltijoille suunnatut kyselyt. Laadullisena aineistona toimii neljän paikallisyhdistyksen avainhenkilöille toteutettu ryhmähaastattelu. Paikallisyhdistysten toiminnasta kertovat toimintakertomukset, tilinpäätökset ja muut dokumentit. Monikerroksisella aineistolla hahmotetaan vaikuttavuutta ja sitä tuottavaa paikallista verkostoa monipuolisesti.

Tutkimuksen runko muodostuu kuudesta toisiaan tukevasta pääluvusta. Johdannon jälkeisessä toisessa luvussa keskiössä ovat vaikuttavuuden arvioinnin ja kolmannen sektorin vaikutusten ymmärtäminen, kansalaisyhteiskunnan kehitys ja kansalaistoiminnan ajankohtaiset haasteet sekä kansalaistoiminnan keskeinen sisältö, yhteisöllisyys. Kolmannessa luvussa esitetään tutkimuskysymykset. Neljännessä luvussa eritellään tutkimuksen kohde, Suomen Latu ja sen historia. Tarkasteltavina ovat myös tutkimuksen kohteena olevat neljä paikallisyhdistystä. Viidennessä luvussa esitetään laadulliset tutkimustulokset. Kuudes luku perehtyy tutkimuksen määrälliseen aineistoon, paikallisyhdistysten jäsenistölle suunnattuun kyselyyn ja siitä nouseviin tutkimustuloksiin. Seitsemännessä luvussa esitetään tutkimuksen tulokset kokonaisuudessaan ja erikseen jokaisen tutkimuskysymyksen osalta.

2 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

Kansalaistoiminnan ja sen vaikuttavuuden haltuunotto ei ole ongelmaton. Kolmannen sektorin tutkimukselle on tyypillistä monitieteisyys (Helander 1998, 108). Tässä tutkimuksessa liikutaan soveltavan yhteiskuntatieteen kentällä, jota myös osin liikunnan yhteiskuntatieteet edustavat. Tieteellisen tiedonhankinnan lähtökohtana on aina tutkittavien asioiden käsitteellistäminen, jonka tarkoituksena on hahmottaa tutkittavia asioita välittömien kokemusten lisäksi yleisellä, teoreettisella tasolla (Hirsjärvi et al. 2002, 136). Tässä luvussa esitellään tutkimuksen viitekehyksen keskeiset käsitteet ja teoretisoinnit. Aluksi käsitellään vaikuttavuuden arviointia. Tämän jälkeen tarkastellaan tutkimuksen kohteena olevaa kolmatta sektoria sekä itse käsitteen että kolmannen sektorin tyypillisen vaikuttavuuden näkökulmasta. Tämän jälkeen pureudutaan vaikuttavuutta synnyttäviin tekijöihin ja yhteisöllisyyteen. Lisäksi keskitytään kollektiivisen toiminnan muotojen ja esiintymisen ymmärtämiseen sekä sosiaalisen ja järjestöllisen pääoman ruumiillistumiseen järjestöissä ja yhteisöissä. Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat vaikuttavuuden arviointi, kolmas sektori, vaikuttavuus, sosiaalinen pääoma ja järjestöllinen pääoma.

2.1 Vaikuttavuus ja sen ulottuvuudet kolmannella sektorilla

2.1.1 Haastava vaikuttavuuden arviointi

Palveluiden kehittämistä on 1990-luvulta lähtien arvioitu lisääntyvässä määrin. Arviointisuuntauksia on monia ja ne voidaan jakaa kokeelliseen, pragmaattiseen ja konstruktivistiseen arviointiin. Nämä suuntauksukset sekä täydentävät toisiaan että monipuolistavat sosiaalisen todellisuuden hahmottamista, mikä onkin kaiken arvioinnin lähtökohta. Monimuotoinen arviointi sai alkunsa kokeellisesta arvioinnista, jolla pyrittiin syy-seuraussuhteiden todentamiseen vakioimalla ja mittaamalla olosuhteita. Tietoisuus sosiaalisen todellisuuden monimuotoisuudesta johti pragmaattisen ja käytännönläheisen otteen

kehittämiseen. Siinä korostetaan arviointitiedon merkitystä päätöksentekijöille. Ongelmaksi pragmaattisessa otteessa muodostui vallitsevan politiikan todellisuuskäsitys, jonka vaikutuksia arviointiasetelmaan oli vaikea kontrolloida. 1970-luvulta lähtien arvioinnin lähtökohta siirtyikin poliittisesta sosiaaliseen. Relativistisen, suhteellisen näkökulman kautta arviointi siirtyi tarkastelemaan jonkin toimijan tai ryhmän näkökulmaa. Relativistisen näkökulman rinnalle syntyi konstruktivistinen arviointi, jossa arvioinnin katsottiin olevan pohjimmiltaan vuorovaikutuksellista. Ongelmana konstruktivistisessa arvioinnissa on kuitenkin sen täydellinen irtautuminen yhteiskunnan rakenteista ja institutionaalisesta koostumuksesta. Nykyaikaisessa arvioinnissa eri lähestymistapojen soveltaminen on avainasemassa, jolloin puhutaan pluralistisesta arvioinnista. Yhtä ainoa oikeaa tapaa tehdä arviointia ei ole. Jokaisella menetelmällä on omat vahvuutensa ja heikkoutensa, jotka otetaan huomioon kohteen vaatimalla tavalla. (Pawson & Tilley 1997, 1–29.)

Vaikuttavuus on yksi arviointikäytäntöjen avainkäsitteistä (Rajavaara 2007, 15). Sitä käytetään monissa erilaisissa tarkoituksissa ja käytännöissä. Alun perin vaikuttavuutta alettiin arvioida 1980-luvun lopulla julkishallinnossa. Tällöin vaikuttavuus määriteltiin yhdeksi julkisen toiminnan tuloksellisuuden tekijäksi. 1990-luvulla vaikuttavuutta korostettiin julkisten palveluiden uudistamisessa, jolloin vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi muuttui yhdeksi hyvinvointivaltion päämääristä. 2000-luvulla vaikuttavuuden mittaaminen on levinnyt lähes kaikkiin julkisen sektorin toimintoihin. (Rajavaara 2007, 15, 170.) Yksityiseltä ja julkiselta sektorilta kannattavuuden, vaikuttavuuden ja toimivuuden vaatimukset ovat siirtyneet myös kolmannelle sektorille. Yhtenä syynä tälle voidaan pitää 1990-luvun alun taloudellista taantumaa, jolloin kuntien kyky vastata niille kuuluvasta palveluntuotannosta heikkeni. Tässä tilanteessa kolmas sektori otti hoitaakseen palveluita, joista kunnat eivät enää pystyneet vastaamaan resurssien puutteessa. Myös järjestöjen rahoitusperusta muuttui. 1990-luvulla kolmannen sektorin valtiolta saama rahoitus muuttui tulosperusteiseksi. Samalla järjestöt sidottiin entistä enemmän opetusministeriön määrittämiin tuloskriteereihin. (Heikkala 1998, 14.) Tämän vuoksi tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arvioinnin merkitys on kasvanut kolmannelle sektorilla.

Vaikuttavuus syntyy aina jonkinlaisesta tarpeesta, jonka saavuttamiseksi luodaan tavoite, tavoitteen tuotos ja toiminnot sekä lopuksi tulos, jonka vaikuttavuutta peilataan tavoitteeseen (European Commission 1997, 8–10). Vaikuttavuudesta puhuttaessa ja sitä arvioitaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon ero vaikutuksen ja vaikuttavuuden käsitteessä. Vaikutuksilla tarkoitetaan yksinkertaisia toiminnasta syntyviä tuotteita. Sen sijaan vaikuttavuutta leimaa sen monimuotoisuus ja tulkinnanvaraisuus. Voidaan puhua myös vaikuttavuuden käsitteen monitasaisuudesta. Vaikuttavuus ilmenee sekä välillisenä että välittömänä. Välittömiä vaikutuksia luonnehtii usein niiden näkyvyys ja näin myös helppo paikannettavuus. Usein vaikuttavuus ilmenee kuitenkin välillisenä, jolloin vaikuttavuuden tuottajaa on vaikeampi määrittää ja vaikuttavuuden syynä saattaa olla monta tekijää. Välillistä vaikuttavuutta on huomattavasti vaikeampi havaita ja tätä kautta myös tarkastella.

Vaikuttavuuden mittaamisessa on yksinkertaistettuna tarkoitus selvittää tietyn panoksen tuotokset. Keskeinen kysymys kuuluu: mikä vaikuttaa mihinkin, miten, milloin ja millä edellytyksillä (Dahler-Larsen 2005, 5). Vaikutusten tutkimisen lähtökohdaksi on siis aina oletus muutoksesta palvelun tai ohjelman tuloksena. Vaikuttavuuden tutkimisella taas pyritään selvittämään, onko muutosta tapahtunut vai ei. (Robson 2001, 77.) Määrällisessä tutkimuksessa vaikuttavuutta tutkitaan realistisesta näkökulmasta, jolloin todellisuus ilmiön vaikuttavuudesta on mitattavissa. Laadullinen vaikuttavuuden tutkimus taas perustuu relativistiseen lähtökohdaksi, jonka mukaan todellisuus ei ole mitattavissa objektiivisesti, vaan vaikuttavuuden tutkimustuloksissa on aina kyse yksilön tai ryhmän konstruktiosta (Pawson & Tilley 1997, 129.). Siinä missä vaikuttavuuden tutkimusta leimaa kausaalisuus, vaikuttavuuden arvioinnissa ilmiötä lähestytään laadullisella otteella.

Vaikuttavuuden arvioinnissa tarkastelun kohteena on esimerkiksi toiminnan ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen tiedostaminen sekä sisäisten ja ulkoisten vaikutusten arviointi. Laadullinen arviointi perustuu pitkälti yhteisöjen tuottamien palveluiden tai ilmiöiden vaikuttavuuden arvioimiseen laajasta ja monialaisesta lähtökohdasta. Palvelun tai ohjelman vaikutusten arvioinnissa vastataan usein kysymyksiin tavoitteiden saavuttamisesta, ohjelman vaikuttavuudesta,

ohjelmaan osallistumisen tuloksista tai ohjelman hyödyllisyydestä (Robson 2001, 27). Arvioinnilla viitataan jonkin asian, kuten palvelun tai ohjelman, arvoon tai ansioon. Arvioinnista puhutaankin yleisesti ohjelman arviointina (program evaluation), jossa ohjelman yleisnimi viittaa lähes kaikkiin toimintoihin ja kertoo arvioinnin erityisalan pohjoisamerikkalaisesta alkuperästä. (Robson 2001, 24.) Käytännössä arvioinnin avulla otetaan kantaa siihen, kannattaako tai toimiiko arvioitava ohjelma (Dahler-Larsen 2005, 5).

Tässä tutkimuksessa arvioitava vaikuttavuus ymmärretään hyvin laajasti paikallisyhdistysten toiminnan merkityksinä eli eri sidosryhmien kokemuksina vaikuttavuudesta; kuinka jäsenet, paikallisyhdistysten hallitus sekä paikalliset liikuntatoimen johtavat viranhaltijat kokevat paikallisyhdistysten välilliset ja välittömät vaikutukset sekä omassa että paikallisessa ympäristössään. Lähtökohtana ovat toimijoiden kokemukset ja roolit, jolloin saatu kuva heijastaa todellisuutta mahdollisimman monipuolisesti.

2.1.2 Kolmas sektori ja muuttuva vaikuttavuus

Vuonna 2005 noin 16 prosenttia eli arviolta 532 000 19–65-vuotiasta suomalaista osallistui vapaaehtoiseen liikunnan kansalaistoimintaan (Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006, 6–8.) Tälle kentälle mahtuu monenlaista toimeliaisuutta lapsille ja nuorille suuntautuvasta toiminnasta kuntoliikuntaan ja huippu-urheiluun. Myös kansalaisten järjestäytyneestä vapaaehtoistoiminnasta käytetty käsitteistö on moninainen. Tämä näkyy muun muassa kolmannelta sektorista käytetyissä erilaisissa termeissä, jotka painottavat sektorin eri puolia. Helanderin (1998) mukaan näitä ovat esimerkiksi voittoa tavoittelematon sektori, yleishyödylliset järjestöt, sosiaalitalous, vapaaehtoissektori, aatteellinen sektori ja kansalaisyhteiskunta. (Helander 1998, 34.) Matthies (1996) puhuu puolestaan välitasosta ja välittävistä verkostoista ja nimeää Suomessa niitä edustamaan ei-valtiolliset, yleishyödylliset organisaatiot, kuten kansalaisjärjestöt, vapaaehtoistyön ja säätiöt (Matthies 1996, 18). Välitasosta puhuessaan Matthies (1996) pohtii jälkitekollisen yhteiskunnan perinteisiä jäsentämismalleja ja toteaa eriytymisen

tehneen ne riittämättömiksi. Perinteisen markkinoihin, koteihin ja valtioon jaottelun leikkauspisteeseen on syntynyt kolmannen sektorin (välitason) määritelmä, jolla on olennainen osa hyvinvointivaltion sekatalouden toteuttamisessa. Se yhdistää sekä horisontaalisesti että vertikaalisesti perinteisiä toimintatasoja, välittää tietoa ja toimintaa niiden kesken ja käyttää hyväkseen niiden tavoitteita, toimintatapoja ja motivaatiota. Välittävien verkostojen voidaankin katsoa joustavuutensa vuoksi vastaavan perinteisiä malleja paremmin eriytyvän yhteiskunnan haasteisiin. (Matthies 1996, 11–29.)

Kolmannen sektorin käsitettä on tutkinut laajasti John Hopkins -työryhmä, joka on luonut niin sanotun rakenteellis-operationaalisen määritelmän kolmannesta sektorista. Määritelmän kriteerit kolmannelle sektorille ovat rakenteellisuus, yksityisyys, voiton tavoittelematon jakaminen, itsehallinnollisuus ja vapaaehtoisuus (Salamon & Anheier 1992, 103). Määritelmässä ilmenevä rakenteellisuus merkitsee määriteltävän yksikön jonkinasteista institutionaalisuutta. Sen tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi järjestyssääntöjen muodossa ilmenevä rakenteellisuus, joka sulkee ulos määrittelystä esimerkiksi kotitaloudet. Yksityisyys merkitsee kolmannen sektorin määrittelyssä taas, että se ei ole osa julkisten viranomaisten toimintaa tai sen välittömässä ohjauksessa. Kolmannen sektorin kriteerinä toimiva voiton tavoittelemattomuus merkitsee, että yksiköt eivät tuota voittoa ja hankittavat varat suunnataan omaan toimintaan. Itsehallinnollisuuden kriteeri korostaa riippumattomuutta ulkopuolisista määräyksistä, kuten julkisten viranomaisten toimimisesta yksikön hallintoelimien nimittäjänä. Itsehallinnollisuus merkitsee myös yksikön omia sääntöjä ja menettelytapoja sekä edellytyksiä valvoa omia toimintojaan. Kolmannen sektorin määritelmän viimeinen kriteeri, vapaaehtoisuus, tarkoittaa toiminnan vapaaehtoisuutta sen kaikilla tasoilla, etenkin jäsenyyden perusteena. (Helander 1998, 53–55.)

Kolmannen sektorin määritelmää pohdittaessa on tärkeää ottaa huomioon ympäröivän yhteiskunnan muutos. Ilmonen (1998) nostaa esiin toimintatilan käsitteen, jolla hän tarkoittaa niitä historiallisia ja tilanteellisia tekijöitä yhteiskunnassa, jotka vaikuttavat niin kolmannen sektorin liikkeen elinvoimaisuuteen kuin jatkuvuuteenkin. Toimintatila auttaa ymmärtämään

esimerkiksi tietyn liikkeen äkillistä menestystä tai menestyksen menetystä. Toimintatilan tarkastelun avulla voidaan pohtia historiallisia aspekteja liikkeen taustalla. Toimintatilan ulottuvuuksina Ilmonen (1998) käyttää niin kutsutun poliittisen mahdollisuusrakenteen neljää ulottuvuutta: parantuneita osallistumismahdollisuuksia, neuvottomuutta, mahdollisten liittolaisten saamisen todennäköisyyttä ja yhteiskunnallisen eliitin jakautumista ja lisää niihin julkisuuden. Näistä viidestä ulottuvuudesta koostuvan toimintatilan avulla liike pystyy ikään kuin kehystämään ajamiaan asioita leimaamalla ne korjausta vaativiksi. Kehystyksen avulla liike myös perustelee olemassaoloaan. Kehystäminen toteutuukin aina olemassa olevan toimintatilan varassa. Tämän vuoksi liikkeiden ja yhteisöjen tutkimisessa on tärkeää ottaa huomioon ne taloudelliset ja poliittiset muutokset, jotka muokkaavat sekä kulttuurisia että poliittis-taloudellisia toimintatiloja kunakin aikana. (Ilmonen 1998, 15–38.)

Kansalaistoiminnan rooli on vaihdellut suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulla. Sotien jälkeen sillä oli keskeinen asema suomalaisen hyvinvointivaltion rakentamisessa. Se vastasi toiminnallaan tarpeisiin, jotka valtio ja kunnat ottivat myöhemmin hoidettavakseen. Tehtävät muuttuivat julkisen hallinnon ottaessa palvelut vastuulleen, kunnes julkisen talouden tiukennuttua kansalaistoimijoita on jälleen tarvittu täydentämään julkisia palveluita. Historiallinen ulottuvuus onkin kytkettävä kaikkien sosiaalisten ilmiöiden tarkasteluun (Ilmonen & Siisiäinen 1998, 9).

Järjestökentän ja kansalaistoiminnan muutokset kytkeytyvät läheisesti sekä liikuntakulttuurin että laajemmin myös liikuntakulttuuriin vaikuttaneisiin ympäröivän yhteiskunnan muutoksiin. Kansalaistoiminnan suuri linja voidaan jakaa viideksi kaudeksi, joiden lomaan voidaan sijoittaa myös liikunnan järjestäytyneen kansalaistoiminnan kaudet. Ensimmäinen kansalaistoiminnan suuren linjan vaihe, kansalaisyhteiskunnan nousu laajana joukkoliikkeenä, ajoittui 1800-luvun loppupuolelle. Toinen suuren linjan vaihe, suomalaisen kansalaisyhteiskunnan järjestäytyminen luokkayhteiskunnaksi tapahtui 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. (Itkonen 2000, 13.) Tähän ajankohtaan sijoittuu myös liikuntakulttuurissa nk. järjestökulttuurin kausi, joka alkoi 1900-luvun vaihteessa ja jatkui aina 1930-luvulle. Leimallista järjestökulttuurin

kaudelle oli liikuntatoiminnan voimakas kiinnittyminen muiden järjestöjen yhteyteen. Toiminta oli hyvin luokkasidonnaista. (Itkonen 1996, 218.)

Kansalaistoiminnan suuren linjan kolmannessa vaiheessa sotavuosien jälkeen luokkasidonnaisesta kansalaisyhteiskunnasta siirryttiin puoluejohtoiseen kansalaisyhteiskuntaan (Itkonen 2000, 13). Liikunnan kansalaistoiminnassa siirryttiin myös 1930-luvun aikana järjestökulttuurin kaudelta harrastuksellis-kilpailulliselle kaudelle, joka jatkui aina 1960-luvulle asti. Kaudelle ominaista oli lajinomaisen urheilun ja kilpailutavoitteiden määrän voimakas kasvu sekä kunnallisen liikuntahallinnon tuleminen lajiväen keskustelukumppaniksi. (Itkonen 1996, 220–221.) Neljännessä kansalaistoiminnan suuren linjan vaiheessa 1970- ja 1980-luvuilla elettiin hyvinvoinnin leimaama kansalaisyhteiskunnan jakso, josta on siirrytty 1990-luvun alkupuolelta alkaen pirstoutuneen kansalaistoiminnan aikaan (Itkonen 2000, 13).

Neljänteen kansalaistoiminnan kauteen 1960-luvun vaihteesta aina 1980-luvulle sijoittui myös liikunnan kansalaistoiminnassa kilpailullis-valmennuksellinen kausi, jota leimasi suunnitteluoptimismi, valmennustiedon merkityksen kasvu, kuntoliikunnan nousu sekä kuntien ja seurojen roolien selkeytyminen liikunnan kentällä (Itkonen 1996, 223–226). 1970-lukua voidaan luonnehtia harrastamisen ja amatörismin vuosikymmeneksi. Kaikilla liikunnan järjestökentän tasoilla toimittiin suhteellisen pienillä resursseilla, toiminta oli epäsystemaattista ja vielä perinteisten toimintatapojen varassa. Varsinaisen kasvun aikaa oli 1980-luku sekä järjestökentällä että yleensä suomalaisessa yhteiskunnassa. Institutionalisoitumisen vuosikymmenellä järjestöjen resurssit, henkilöstömäärät ja toiminnan muodot kasvoivat voimakkaasti ja kasvun myötä toimintatavat systematisoituivat ja vakiintuivat. Kasvun vuosikymmenelle luonteenomaista oli myös koulutustoiminnan määrätietoinen kehittäminen ja markkinoinnin sekä viestinnän tuominen yritysmaailmasta järjestöjen toimintaan. (Heikkala 2000, 121.)

Kansalaistoiminnan suureen linjan viidenteen, pirstoutuneen kansalaistoiminnan vaiheeseen, sijoittuu myös liikuntakulttuurin eriytyneen toiminnan kausi, joka jatkuu edelleen. Eriytyneen toiminnan kaudelle ominaista oli aluksi huippu-

urheilun erkaantuminen omille teilleen ja edelleen liikunnan kirjon kasvaminen entisestään (Itkonen 1996, 226–230). Suomalaisessa yhteiskunnassa ja liikunnan järjestökentässä tapahtui eriytyneen toiminnan ensimmäisinä vuosina perustavanlaatuisia muutoksia. Niiden taustalta löytyvät kasvun lisäksi eriytyminen ja ammattimaistuminen eri muodoissaan. Kasvun mahdollisti lisääntyneet resurssit. Taitekohta kasvulle saavutettiin 1990-luvun alussa samanaikaisesti taloudellisen taantuman kanssa. Liikunnan järjestökenttä uudistui rakenteellisesti, minkä myötä keskitetystä järjestelmästä siirryttiin hajautettuun liikuntakulttuuriin. Samaan aikaan myös järjestökenttä toimialoittui, resurssit pienenivät voimakkaasti ja valtionavussa siirryttiin tulosohjaukseen, joka uudisti järjestöjen toimintapainotuksia. (Heikkala 2000, 120–121.)

1990-luvun alun rakenteellisesta muutoksesta huolimatta järjestökenttä on jatkanut kasvuaan ammattimaistumisen ja eriytymisen rinnalla. Liikunnan järjestökenttä on myös laajentunut yhtä aikaa eriytymisen kanssa. Kolmatta sektoria voidaan luonnehtia 2000-luvulla pirstaloituneen globaalin yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden kentäksi. Median ja markkinoiden rooli kasvaa koko ajan, yhdistykset toimivat yksilön egon luonnin välineinä ja palveluntuottajina. Yhdistykset kilpailevat kuluttaja-yksilöiden vapaa-ajasta. (Siisiäinen 2007, 110–118.)

Siisiäisen (2007) mukaan kolmannen sektorin, varsinkin uusien organisaatioiden, päämäärä on muuttumassa 2000-luvulla kollektiivisesta yhteisen hyvän tavoittelusta yksilöllisen kulutusareenoilla käytettävän edun tavoitteluun. Samalla yhteisöt toimivat enenevässä määrin oman egon luomisen ja mainostamisen välineinä entisen sosiaalisen luokkastatuksen luoja roolin sijaan. Yleistä yhteisöllisyyttä levittävästä yhdistyksistä on myös tulossa erikoistuvaa yhteisöllisyyttä ja luottamusta levittäviä. Kolmannen sektorin poliittiseen ja koulutukselliseen keskusteluun osallistuva rooli on Siisiäisen (2007) mukaan murenemassa ja tilalle on tullut markkinoiden kasvava osuus kolmannen sektorin keskustelukumppanina. Myös median rooli on kasvattanut merkitystään, ja selkeä tendenssi on yhdistysten kilpailu median huomiosta. Kolmannen sektorin organisaatioiden muutos näyttää menevän yleisistä monitoimiorganisaatioista spesifeihin, yhteen asiaan keskittyviin, vähäisen

kollektiivisuuden omaaviin yhdistyksiin. Kolmannen sektorin on kuitenkin todettu yhteisöllisyyden ja solidaarisuuden avulla ylläpitävän demokraattista yhteiskuntajärjestystä. Siisiäinen (2007) näkee, että tapahtuvasta muutoksesta huolimatta kolmas sektori pysyy edelleen demokratian ylläpitäjänä sen syrjäytymistä ehkäisevästä ja uusiutuvasta luonteesta johtuen. Kollektiivisuus muuttaa muotoaan pikkuhiljaa, mutta se ei ole kadonnut. (Siisiäinen 2007, 110–118.)

2.1.3 Kolmannen sektorin vaikuttavuus ja keinovalikoima

Vaikuttavuutta arvioitaessa esiin nousee kysymys järjestöjen ja paikallisyhdistysten nykyisistä vaikuttamisen keinoista, menetelmistä ja vaikuttamistuotteista. Järjestöt toimivat aina valitsemiensa tavoitteiden toteuttamista varten. Vaikuttaminen on tavoitteiden toteuttamista. Makrotasolla vaikuttamistoiminnalla voidaan tarkoittaa yhteiskunnan kehityssuuntiin, poliittisiin prosesseihin ja lainsäädäntöön vaikuttamista, mikrotasolla taas esimerkiksi järjestön kohderyhmänä olevan ihmisryhmän hyvinvoinnin edistämistä. Makrotasolla omien tavoitteiden toteuttamiseksi vaikutetaan järjestöbarometrin mukaan sosiaali- ja terveysjärjestöissä eniten kontakteilla päätöksentekijöihin, asiantuntijaryhmiin osallistumisella, lausunnoilla, kannanotoilla sekä mediajulkisuudella, jotka kuuluvat tärkeimpiin vaikuttamiskeinoihin. (Vuorinen et al. 2006, 37–40, 100.) Informaatioteknologian käyttöönotto muokkaa koko ajan kolmannen sektorin vaikuttamiskeinoja (Luomala 2002, 126). Paikallistasolla sosiaali- ja terveysyhdistysten tärkeimpiä vaikuttamiskeinoja ovat yhteistyö toisten paikallisyhdistysten kanssa sekä kontaktit päätöksentekijöihin. Myös kampanjat ja tempaukset sekä mediajulkisuus nousivat esiin vaikuttamiskeinoina. (Vuorinen et al. 2006, 40, 100.)

Kolmannen sektorin yhdistykset suosivat makrotasolla melko traditionaalisia vaikuttamiskeinoja. Keskeisellä sijalla kaikissa kolmannen sektorin yhdistyksissä ovat henkilökohtaiset kontaktit päätöksentekijöihin, asiantuntijan roolissa esiintyminen sekä oman alan yhdistys- ja järjestökontaktien

hyödyntäminen. Poliittisten vaikuttamispyrkimysten kanavana toimivat erilaiset kirjelmät ja lausunnot. Yleiseen mielipiteeseen vaikuttaminen paikallisten tiedotusvälineiden kautta on myös varsin tavanomaista. (Luomala 2002, 126–127.) Tiedosta on myös muodostunut eri muodoissaan merkittävä kilpailutekijä kolmannen sektorin yhdistyksille. Tilanne ja käytettävissä oleva tieto määrittelevät kommunikoinnin muotoja ja mitä vuorovaikutusverkostoja hyödynnetään. Tieto on siis sekä toiminnan resurssi että keskeinen väline. Arjen käytännöistä kumpuavien ideoiden eteenpäinviennissä keskeisiä ovat tiedonvälitys, yhdistystoimijoiden erityisosaaminen ja vuorovaikutusverkostot. Tiedon välittäminen esimerkiksi ideoista on myös yksi olemassaolon ehto. Yhdistysten on kyettävä esittämään asiansa taitavasti ja tunnettava päätöksenteon mekanismit ja hierarkiat, jotta ne voisivat vaikuttaa yhteiskunnassa. (Luomala 2002, 127–129.)

Terveyden edistämiseen tähtäävissä järjestöissä pyritään mikrotasolla vaikuttamaan yksilön fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin lisäämisellä tai ylläpitämisellä. Tällaisena toimintana voidaan nähdä väestön liikkumisen lisääminen, toimintaedellytysten parantaminen sekä liikunnalla saadut myönteiset vaikutukset. Liikunnalla on tutkittu olevan vaikutusta yksilön terveyden edistäjänä esimerkiksi suojavaikutuksena sydän- ja verisuonisairauksia, aivohalvausta ja tyypin 2 diabetesta vastaan (Kiiskinen et al. 2008, 51). Väestötutkimusten mukaan liikunta vähentää kuolleisuutta ja sairastavuutta. Myös ylipainon ehkäisyssä liikunnalla on tutkimusten mukaan myönteinen merkitys. (Fogelholm et al. 2007, 22.) Liikunnalla on siis selkeästi vaikutusta väestön hyvinvointiin. Yksilön terveyden edistämistä voidaan tavoitella liikkumisen lisäämiseen tähtäävillä toimilla. Tällaisia ovat esimerkiksi lääkärin vastaanotolla tapahtuvat liikuntainterventiot ja erilaiset liikuntaohjeet. Mahdollistavina toimina voidaan mainita ainakin liikuntapaikkojen tekeminen houkutteleviksi ja helposti saavutettaviksi sekä tiedottaminen liikunnan eduista. (Kiiskinen et al. 2008, 47–51). Yksilön ja yhteisön hyvinvointiin vaikuttavat fyysisten tekijöiden lisäksi myös psyykkiset seikat. Kaupunkilaisten saamalla luontokokemuksella on selvä yhteys psyykkiseen hyvinvointiin. (Tyrväinen 2004, 73–75.)

2.2 Yhteisöllisyys hyvinvoinnin tuottajana kolmannella sektorilla

Järjestöjä pidetään yleisesti ottaen kittinä, joka sitoo yhteen yhteiskunnan mikro- ja makrotason ja joka samalla ylläpitää sosiaalista koheesiota (Helander & Laaksonen 2000, 13). Yhteisöllisyys on yksi sosiologisen tutkimuksen teemoista jota kuvataan monilla käsitteillä, joista yksi on sosiaalinen pääoma. Sosiaalinen ja järjestöllinen pääoma, jotka ruumiillistuvat seuroissa ja yhdistyksissä, tekevät mahdolliseksi tarkastella yhteisöllisen toiminnan seuraamuksia ja tärkeyttä. (Siisiäinen 1999, 87–89.) Yhteisöllisyydessä syntyvä sosiaalinen pääoma onkin edellytys vaikuttavuudelle, sillä ilman toimivaa yhteisöä vaikuttavuuden tekijöitä ja ulottuvuuksia on vaikea tuottaa.

2.2.1 Sosiaalinen pääoma

Sosiaalisen pääoman käsite rantautui suomalaiseen yhteiskunnalliseen ja taloustieteelliseen kirjallisuuteen 1990-luvun loppupuolella. Määrittelyvaikeuksista huolimatta sitä on käytetty monen tieteen alueella. Käsitteen määritelmiä on monia. Sosiaalista pääomaa käytetään kuvaamaan sekä osaamista että taloudellista, fyysistä, kulttuurista ja inhimillistä pääomaa. (Hyypä 2005, 7; Ruuskanen 2001, 1–2.) Sosiaaliselle pääomalle annetaan varsin eritasoisia merkityssisältöjä fokuksen vaihdellessa paikallisesta ilmiöstä laajoiksi yhteiskunnallisiksi selitysmalleiksi (Ruuskanen 2001, 4). Sosiaalisella pääomalla viitataan yleensä sosiaalisen rakenteen eri ulottuvuuksiin, kuten sosiaalisiin verkostoihin, normeihin ja luottamukseen, jotka edistävät verkoston jäsenten välistä vuorovaikutusta ja vuorovaikutuksen myötä tehostavat yksilöiden tavoitteiden toteutumista (Ruuskanen 2001, 1; Coleman 1994, 304).

Käsitteeseen kohdistuvasta keskustelusta nousee vahvimmin esille kaksi päälähestymistapaa. Toinen on ranskalaista sosiologiaa edustavan Pierre Bourdieun (1980) konfliktisosiologinen näkemys sosiaalisesta pääomasta osana luokka-aseman ulottuvuuksia. Ranskalainen koulukunta korostaa sosiaalista pääomaa kapitalistien taloudellisen voitontavoittelun välineenä ja luokka-yhteiskunnan erottelijana. (Hyypä 2002, 49.) Bourdieu määrittelee sosiaalisen

pääoman keskinäisen tunnustuksen ja tunnustuksen saamiseen perustuviin sosiaalisiin suhteisiin ja aseisiin pohjautuvina vuorovaikutussuhteina. Edelleen hän katsoo, että sosiaalinen pääoma lisää toimijan resursseja ja mahdollisuuksia toteuttaa omia tavoitteitaan erilaisilla kentillä. (Siisiäinen 1999, 97–103.)

Toinen lähestymistapa sosiaaliseen pääomaan löytyy amerikkalaisesta keskustelusta. Amerikkalaiset sosiologit James Coleman (1994) ja Robert Putnam (1993) näkevät sosiaalisen pääoman vuorovaikutussuhteiden, arvojen ja velvollisuudentunnon verkostona, jolla on suotuista merkitys yhteisö- ja yhteiskuntatason kehityksessä. Coleman ja Putnam näkevät sosiaalisen pääoman merkityksen yksilöiden yhteenliittymien tuottaman yhteisöllisyyden ja siitä syntyvän kehityksen näkökulmasta. (Hyyppä 2002, 49; Siisiäinen 1999, 88.) Putnam (1993) pohtii tutkimuksessaan olosuhteita ja edellytyksiä, jotka tukevat vahvan instituution syntyä. Lähtökohtana hän pitää perusolettamuksia instituutioiden yhteiskunnallisista vaikutuksista sekä niiden olemuksesta historiallisen kehityksen tuloksena. Keskeinen johtopäätös hänen tutkimuksissaan on, että vahva kansalaisten yhteisöllinen aktiivisuus (kansalaistoiminta) kytkeytyy voimakkaasti toiminta-alueen myönteiseen kehitykseen ja siitä seuraavaan yhteiskunnalliseen kehitykseen. (Putnam 1993, 7.) Coleman (1994) tukee tätä ajatusta: hänen mukaansa yksilötoimijoiden välisen vuorovaikutuksen tasolla tehtävät rationaaliset valinnat ratkaisevat korkeammilla tasoilla tapahtuvan luottamuksen ja yhteisöllisten arvojen kokonaisvaikutukset. Coleman käyttääkin sosiaalisesta pääomasta nimitystä sidostuminen (bonding), joka viittaa sosiaalisen pääoman sijaintiin yksilöiden välisissä suhteissa. (Coleman 1994, 177–188; 304–321)

Suomessa sosiaalisen pääoman käsitettä on kehittänyt Hyyppä (2002, 2005) jonka mukaan "...sosiaalinen pääoma tarkoittaa yhteiskunnan sosiaalisiin rakenteisiin juurtuneita normeja ja sosiaalisia suhteita, jotka antavat ihmisille mahdollisuuden koordinoida toimintaansa haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi." (Hyyppä 2005, 8). Yhteiskunnassa yksilöiden välinen vuorovaikutus ohjaa taloudellisen, fyysisen ja inhimillisen pääoman käyttöä, sillä ihmiset usein kuuluvat erilaisiin sidosryhmiin. Sosiaalinen pääoma onkin

symbolista pääomaa, jota kertyy vain yhteisöille ja sidosryhmille. Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan ennen kaikkea yhteisöllisyyttä. (Hyypä 2005, 7; 2002 48–52.)

Sosiaalisen pääoman tarkastelun yhteydessä täytyy selvittää sen eroa muihin yleistyneisiin pääoman lähikäsitteisiin, kuten siihen usein liitettävien taloudellisen ja kulttuurisen pääoman välille. Sosiaalista pääomaa syntyy vain ihmisten välisissä suhteissa. (Coleman 1994, 304.) Sosiaalinen pääoma kytkeytyy aina sosiaalisiin verkostoihin ja niiden tapaan organisoitua (Ilmonen 2000, 10).

2.2.2 Sosiaalisen pääoman lähteet, muodot ja seuraukset

Sosiaalista pääomaa ja sen ulottuvuuksia määriteltäessä on muistettava erot sosiaalisen pääoman lähteiden, seuraamusten (vaikutusten) sekä itse käsitteen välillä (Hyypä 2002; Ruuskanen 2001, 1–3). Sosiaalisen pääoman lähteitä ovat esimerkiksi luottamus, vuorovaikutus, kulttuuri ja arvot. (Hyypä & Liikanen 2005, 44.) Sisällöllisesti sosiaalista pääomaa leimaa verkostojen jäsenten toisiaan kohtaan tuntema luottamus ja siitä syntyvät normatiiviset säännöt ja vastavuoroisuuden odotus (Putnam 1993, 167–176). Sosiaalista pääomaa syntyy yhteisöllisessä vastavuoroisuudessa, jota harjoitetaan esimerkiksi yhdistyksissä. Siisiäisen (1999) mukaan putnamilaisten teoretisointien perusteella voidaan sosiaalisella pääomalla ja yhteisöllisyydellä katsoa olevan kolme lähtötasoa: yksilö-, yhdistys- ja kokonaisyhteiskunnan taso. Yksilötasolta nousevat luottamussuhteet, jotka ovat edellytys yhteisön toiminnalle. Yhteisötasolla yhdistykset voidaan nähdä modernien verkostojen tärkeimpänä muotona ja yhteiskunnallisen integraation edellytyksenä. Kokonaisyhteiskunnan tasolla yhteisöissä syntyvä verkostoituminen tukee hallinnollisen demokratian toimivuutta. (Siisiäinen 1999, 87–109.)

Sosiaalisen pääoman muodot voidaan yleisesti nähdä yhteisön moraalisisina resursseina ja horisontaalisena verkostona, jotka tuottavat esimerkiksi erilaisia palveluita yhteisön jäsenen käyttöön. Muodot voidaan jakaa kolmeen

perustekijään: luottamukseen (kehityksen kannalta suotuisat arvot), sosiaalisiin normeihin (moraaliset velvollisuudet) ja kansalaistoiminnan sosiaalisiin verkostoihin. Luottamus luo perustan rohkealle vastavuoroisuudelle ja pitkäaikaista etua tavoitteleville verkostoille ja yhteisöille. Sosiaaliset normit ja sosiaaliset verkostot taas vahvistavat luottamusta. Tästä muodostuu eräänlainen rinki. Luottamus luo vastavuoroisuutta, vastavuoroisuus ja yhdistykset vahvistavat luottamusta. Tästä ringistä syntyy civic -tyyppinen yhteisö. (Putnam 1993, 163–195; Siisiäinen 1999, 97–103.)

Sosiaalisen pääoman siemenet kylvetään yhdistyksissä toimivien vastavuoroisissa suhteissa, mutta sato korjataan yhteisö- ja yhteiskuntatason tasapainoisuudessa, sosiaalisessa ja taloudellisessa toimivuudessa sekä integraation vahvuudessa (Siisiäinen 1999, 100). Sosiaalisen pääoman, yhteisöllisyyden, seurauksia ovat juuri yhteisöjen tuottamat hyödyt sekä lähiyhteisöjen kiinteys. (Hyypä & Liikanen 2005, 44.) Sosiaalisen pääoman seurauksia voidaan tarkastella Suomessa ja myös maailmalla viime vuosina tehtyjen sosiaalisen pääoman empiiristen tutkimustulosten valossa. Eräs paljon tutkittu teema on sosiaalisen pääoman, siis luottamuksen, yhdistystoiminnan ja osallistumisen, vaikutus väestön terveyteen. (Ruuskanen 2001, 37.) Yhdestä asiasta tutkijat tuntuvat olevan samaa mieltä: sosiaalisella pääomalla ja terveydellä on selkeä yhteys (Hyypä 2002, 2005; Ruuskanen 2001, 37). Tutkimusten perusteella sosiaalisen pääoman ulottuvuudet, kuten luottamus ja korkea osallistumisaktiivisuus ennustavat parempaa terveyttä ja pidempää elämää. Sosiaalisen pääoman on siis tutkittu tuottavan erilaisia hyötyjä henkilölle, joka aktiivisesti kartuttaa pääomaansa. (Hyypä 2002, 12–15, 174–177.) Myös Maailmanpankki on pyrkinyt ottamaan sosiaalista pääomaa haltuunsa. 1990-luvun loppupuolella ja 2000-luvun alussa sen toimintastrategioissa on korostunut yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin/terveyden suhteiden tarkastelu, köyhien äänen kuunteleminen ja osallistumisoikeuksien lisääminen. Maailmanpankin näkökulmasta yhteisöllisyyden myönteinen vaikutus hyvinvointiin ja terveyteen muuntuu kiertoteitse taloudelliseksi hyödyksi, joka esiintyy esimerkiksi alentuneina terveydenhoitokustannuksina ja kohonneena työssäkäyntinä. (Hyypä 2002, 169–170.)

Verkostoituminen on yksi sosiaalisen pääoman ominaisuuksista ja yhteistyöverkostot voidaan nähdä sosiaalisen pääoman kerryttäjinä ja tätä kautta vaikuttavuuden tuottajina. Verkostoituminen on avainasemassa otettaessa huomioon sosiaalisen pääoman sijainti ihmisten välisissä suhteissa. Coleman (1994) pohtii verkostojen ominaisuuksia analysoidessaan sosiaalisen pääoman synty- ja lisääntymisverkostoja. Coleman jakaa vuorovaikutusverkot suljettuun (social closure -malli tai with closure -malli) ja avoimeen (without closure -malli tai structural hole -malli) suhdeverkokseen. Suljettu verkosto edesauttaa yhteisön sisäisten normien muotoutumista ja vahvistaa luottamuksen sekä tasapainoisten roolien syntymistä. Avoimessa verkostossa tiettyä valikoimaa normeja ei synny ja verkostossa toimivien roolit eivät ole tasapainossa: verkostosta saatavat edut ovat kiinni yksilöstä. (Coleman 1994, 318–321) Mallien toimivuutta on myös kritisoitu. Avoimessa mallissa ongelmana saattaa näyttäytyä kilpailun ylikorostuminen ja yhteisöllisyyden katoaminen tätä kautta, toisaalta siitä on väitetty syntyvän vähemmän rajoituksia ja enemmän myönteistä kanssakäymistä. Vahvan verkoston mallia taas on kritisoitu painopisteen asettumisesta yhteisön, eikä yksilön hyvän puolelle sekä sen ongelmista yhteisöllisyyden edistämisessä. Toisaalta vahvoissa verkostoissa sosiaalista pääomaa ja yhteisöllisyyttä ja tätä kautta myös suotuisia vaikutuksia esiintyy eniten edellyttäen, että vahvat siteet eivät johda yhteisöjen ulkopuolella olevien syrjintään. (Hyyppä 2002, 51.)

2.2.3 Järjestöllinen pääoma yhdistyksissä

Siisiäinen tarkastelee yhdistysten sijoittumista sekä bourdieulaiseen että putnamilaiseen sosiaalisen pääoman teoretisointiin ja luo niiden pohjalta järjestöllisen pääoman käsitettään. Tarkastelu juontaa juurensa halusta ymmärtää yhdistystoiminnan yhteisöllisyyttä. Bourdieulaudessa tarkastelussa yhdistys tai urheiluseura näyttäytyy sosiaalisena resurssina, joka tuottaa ennen kaikkea yksilöllisiä etuja yksilön intressien tavoittelun välineiksi. Bourdieun määritelmä sosiaalisesta pääomasta vie fokuksen suoraan yhdistysten keskiöön, jolloin järjestäytymiseen liittyy aina tietty valtaetu verrattuna hajanaiseen enemmistöön. Myös kulttuurinen pääoma on historiassa

näyttäytynyt luokkaerojen synnyttämänä etulyöntiasemana ja taloudellinen pääoma tietyn edellytyksin esimerkiksi työpaikkana. Putnamilaisessa tarkastelussa yhdistys taas näyttää yhteisöllisen luottamuksen tuotteena ja tuottajana. Tätä kautta pääoman muodot ovat siis sekä poliittisen että taloudellisen järjestelmän ehtoja. (Siisiäinen 1999, 8 –109.)

Järjestöllisen pääoman käsitteellä Siisiäisen (1999, 2001) vetää yhteen kaikkea kollektiivisessa yhteisöllisyydessä ruumiillistuvaa sosiaalista, kulttuurista ja taloudellista pääomaa. Järjestöllinen pääoma on sosiaalisen pääoman suhteellisen itsenäinen osa, jolla on taloudelliset ja kulttuuriset ominaisuutensa. Järjestöllisen pääoman Siisiäinen määrittelee yhteiskunnallisiksi resursseiksi, joita järjestön kollektiivinen toiminta tuottaa ja joita jäsenyys yksilösubjekteille antaa ja joiden perustana ovat järjestön sosiaaliset verkostot ja niitä uudistavat vuorovaikutussuhteet. Järjestöllinen pääoma onkin sosiaalisen pääoman suhteellisen itsenäinen osa, jolla on taloudellisen ja kulttuurisen pääoman mukaiset ulottuvuutensa. Siisiäinen näkee, että järjestöt ja yhdistykset ovat keskeisessä osassa sosiaalisen pääoman olemassaolon ja uusiutumisen muodoissa. Sosiaalinen pääoma elää järjestöissä joka päivä toiminnan perustuessa vuorovaikutusprosesseihin, rakenteellisten toimintaedellytysten luomiseen ja jäsenten tietoisuuteen toisten kanssa yhteisestä ”maailmasta”. Järjestösuhteet toimivat symbolisena pääomana, jonka kautta jäsen saa yksilöllisiä hyötyjä. Kuuluminen ryhmään saattaa olla realisoitavissa ”tuntemisen” kautta taloudelliseksi pääomaksi. Taloudellista pääomaa muodostuu myös sosiaalisen pääoman symbolisoitumisesta järjestöjen jäsenyyden kautta vaikkapa tittleiksi tai nimikkeiksi, joiden kautta voidaan saavuttaa taloudellista etua muihin nähden. Kulttuurinen pääoma realisoituu omalta osaltaan järjestön tarjoaman koulutuksen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. (Siisiäinen 1999, 87–109; 2001, 144–167.)

Siisiäinen näkee organisaation merkittävänä tekijänä sosiaalisen pääoman symbolisoitumisessa ja lisääntymisessä. Organisaatio on pääoman keskittämisen väline, jonka avulla voidaan saavuttaa tehokkuutta (ja vaikuttavuutta). Järjestömuodostus luo solidaarisuuden tunnetta sekä olemassa olevan että potentiaalisen jäsenistön keskuuteen ja institutionalisoi yhteisössä

syntyvän pääoman. Yhteisöön tai järjestöön kuulumisesta saatava taloudellinen, sosiaalinen ja symbolinen ”omaisuus” luo perustan solidaarisuuden kehittymiselle: organisoituminen järjestöiksi ja yhdistyksiksi voidaankin nähdä sekä kollektiivisina että yksilöllisinä investointeina, jotka mahdollistavat sosiaalisen pääoman kasaantumisen. Organisaation merkittävyyden linkittäminen sosiaalisen pääoman kasaantumiseen merkitsee myös organisaation toimivuuden edellytystä. (Siisiäinen 1999, 87–109; 2001, 144–167.)

Siisiäinen tarkastelee uudistumista ja muutosta osana järjestöjen ja yhdistysten vuorovaikutusprosesseja. Ilman uudistumista yhdistykset muuttuvat kuolleiksi organisatorisiksi kuoriksi. (Siisiäinen 1999, 87–109.) Tämä näkyy myös järjestäytyneen vapaaehtoistoiminnan elinkaareissa. Lähes kaiken järjestäytyneen toiminnan on todettu käyvän läpi tietyn elinkaaren, jossa uudistuminen näkyy konkreettisesti siirtymänä vaiheesta toiseen. Alkuhapuilun tai innostuksen vaiheessa tavoitteena on toiminnan aktivointi ja toimintaa pyörittää pieni joukko aktiiveja. Vahvan mobilisaation tai kollektiivisuuden vaiheessa toimintaa leimaa ryhmähenki, työnjaon kehittymättömyys ja sitoutumisen voimakkuus. Vakiintumisen tai formalisaation vaiheessa toimintaa leimaavat vakaat rakenteet, toimintatavat ja säännöt, jolloin tapahtuu institutionalisoitumista. Vakiintumisen vaiheen jälkeen yhteisö tai liike siirtyy institutionaalistumisen jälkeiseen tuhoutumisen tai uusiutumisen vaiheeseen. Tässä vaiheessa toiminta on hyvin byrokraattista, josta saattaa muodostua uhka yhteisön toimivuudelle. (Guinn & Cameron 1983, 33–51.) Hyyppä (2002, 184) on myös todennut yhteisöllisyyden määrän vaihtelevan yhteisön eri vaiheissa.

2.3 Kolmannen sektorin ja yhteisöllisyyden haasteet

Monet tutkijat näkevät yhteisöllisyyden olevan myös suurien haasteiden edessä 2000-luvulla. Siinä missä ennen järjestöelämä tarjosi väylän yhteiskunnalliselle toiminnalle ja urakehitykselle, monet yhteiskuntatutkijat näkevät tämän päivän individualistiset suuntaukset suurena haasteena yhteisöllisyydelle. Putnam on

esimerkiksi väittänyt sosiaalisen pääoman olevan rapautumassa (Ruuskanen 2001, 43). Ilmonen (1998) ottaa myös kantaa keskusteluun suhtautuen yhteisöllisyyden muutokseen hieman lievemmin. Ilmosen mukaan teollisten ja modernin yhteiskunnan systeemit ovat purkautumassa ja tätä kautta myös taloudelliset, sosiaaliset ja poliittiset rakenteelliset rajoitteet antavat tilaa yksilölliselle suuntautumiselle. Moraalin muutos ja informaatiovirtojen kasvu taas ovat laajentaneet julkista tilaa ja tätä kautta lisänneet mahdollisuutta käyttää niitä erilaisten viitekehysten luomiseen. Johtopäätöksenä Ilmonen sanoo yhteiskunnallisten muutosten, yksilöllistymisen, julkisen tilan laajenemisen ja systeemien purkautumisen muuttaneen myös yhteiskunnallisten liikkeiden perusedellytyksiä sekä yksilöllisellä että yleisellä tasolla. Uusia toimintatiloja avautuu ja vanhoja sulkeutuu. (Ilmonen 1998, 21.)

Siisiäinen (1999; 2000; 2002) on myös pohtinut yhteiskunnallisten muutosten ja yksilöllistymisen vaikutuksia suomalaisella järjestökentällä. Hänen tutkimustensa mukaan yhteisöllisyys ei ole kadonnut ainakaan Suomessa vaan menossa on eräänlainen siirtymäkausi, jonka aikana traditionaaliset poliittiset liikkeet ovat menettäneet suosiotaan. Nousevien yhdistysten joukossa enemmistössä ovat luonnolliseen tai sivilisoituneeseen luontoon kiinnittyvät yhdistykset. Määrällisesti eniten perustetaan ”luontoa meissä” ja luontoa kaupungissa edustavia yhdistyksiä kulttuuriseen yhteisöllisyyteen suuntautuneiden yhdistysten rinnalla. Samalla hyvinvointivaltion tehtäviä on siirtynyt suurille keskusjärjestöille ja kehitysapu-, heimo- ja uskonnollistyyppisten ryhmien suosio on kasvanut median kautta elämänsä jäsentävien ryhmittymien sekä radikaalin aktivismin lisääntymisen rinnalla. Jotkut vanhat liikkeet ovat myös sopeutuneet uuteen ekologis-globaaliin tilanteeseen. (Siisiäinen 2000, 144–167; Siisiäinen 2007, 110–118.)

3 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Tutkimuksen tavoitteena on arvioida valtakunnallisen ulkoilu-, kunto- ja terveysliikuntajärjestön, Suomen Ladun, toiminnan vaikutuksia sekä jäsenistön että muiden toiminnan piirissä olevien hyvinvointiin ja liikkumiseen. Koska järjestön vaikuttavuutta ei ole tutkittu ennen, lähdetään liikkeelle järjestön vaikuttamisen selittämisestä järjestön sisältä paikallisyhdistyksistä. Tässä luvussa tarkastellaan aluksi tutkimusta ohjaavia tutkimustehtäviä sekä tapaustutkimuksen lainalaisuuksia. Tämän jälkeen perehdytään tutkimusaineiston analysoinnissa käytettäviin menetelmiin. Tutkimuksen aineisto jakautuu kolmeen tiedonhankintamenetelmään: kahteen kyselyyn, ryhmähaastatteluun sekä dokumentoidun aineiston keruuseen.

3.1 Tutkimustehtävät

Tutkimuksen kohteena on Suomen Ladun kyky liikuttaa ihmisiä sekä luoda edellytyksiä ihmisten liikkumiselle ja hyvinvoinnille. Tutkimuksen avulla kartoitetaan Suomen Ladun liikuttamisvoimaa, jota tarkastellaan sekä järjestön omien tavoitteiden että yhteiskunnallisen vaikuttavuuden viitekehyksessä. Suomen Ladun tavoitteena on luoda vahva pohja yksilön ja yhteisön tarpeille harrastaa liikuntaa ulkona mahdollisimman usein ja monipuolisesti (Suomen Ladun strategia 2008–2015). Tutkimuksessa mielenkiinnon kohteena on, onko tällainen pohja kyetty luomaan? Järjestön strategiaan kirjattu perustehtävä: ”Suomen Latu, sen jäsenyhdistykset ja jäsenet edistävät liikunnallista elämäntapaa” toimii lähtökohtana. Tarkoituksena on selvittää, kokevatko jäsenet järjestön ja paikallisyhdistysten edistävän liikunnallista elämäntapaa? Edistävätkö paikallisyhdistykset ja jäsenet omalta osaltaan liikkumista toimintapaikkakunnallaan?

Suomen Latu on valinnut perustehtävänsä toteuttamiseksi viisi painopistealuetta, joita ovat vahva paikallistason toiminta, ulkoilun ja retkeilyn

asiantuntijuus, aktiivinen vaikuttaminen, yhteisöllisyys sekä tehokas organisaatio ja hallinto. Tarkastelun kohteena perustehtävän painopistealueiden osalta ovat varsinkin yhteisöllisyys, aktiivinen vaikuttaminen sekä ulkoilun ja retkeilyn asiantuntijuus. Ilmaisevatko jäsenten ja yhdistysaktiivien toiminta ja mielipiteet yhteisöllisyyttä? Kokevatko jäsenet, yhdistysaktiivit ja liikuntatoimet paikallisyhdistyksen ulkoilun ja retkeilyn asiantuntijana ja aktiivisena vaikuttajana? Järjestön arvoja, jotka toimivat kaiken toiminnan taustalla, ovat hyvinvointi, yhteisöllisyys, tasavertaisuus sekä kestävä kehitys. Arvoista tutkimuksessa esiin nousevat varsinkin hyvinvointi ja yhteisöllisyys. Arvot ilmenevät toimintaperiaatteina, joita ovat avoimuus, yhteistoiminnallisuus, taloudellisuus, vaikuttavuus ja vastuullisuus. (Suomen Ladun strategia 2008–2015.)

Tutkimuksessa etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Millä tavalla paikallisyhdistykset ja keskusjärjestö vastaavat järjestön tavoitteeseen ”vahva pohja yksilön ja yhteisön tarpeille harrastaa liikuntaa ulkona mahdollisimman usein ja monipuolisesti”?
2. Miten järjestön perustehtävän painopistealueet, ulkoilun ja retkeilyn asiantuntijuus, aktiivinen vaikuttaminen sekä yhteisöllisyys, näkyvät paikallisyhdistysten toiminnassa?
3. Toteutuvatko Suomen Ladun arvot, hyvinvointi ja yhteisöllisyys, paikallisyhdistysten toiminnassa?
4. Miten järjestön toimintatavat, avoimuus, yhteistoiminnallisuus ja vaikuttavuus, toteutuvat paikallisyhdistysten toiminnassa?
5. Minkälaista vaikuttavuutta toiminnasta syntyy?

Tarkastelu rajoittuu pitkälti paikallisyhdistysten vaikuttavuuden arviointiin. Paikallinen näkökulma kertoo samalla järjestön valtakunnallisesta vaikuttavuudesta, sillä juuri paikallisyhdistykset organisoivat ihmisten liikkumista. Järjestön vaikuttavuutta tarkastellaan kolmesta näkökulmasta. Ne ovat 1) paikallisyhdistysten aktiivisten toimijoiden näkökulma, 2) paikallisyhdistysten jäsenten näkökulma sekä 3) paikallisen liikuntakulttuurin asiantuntijan näkökulma.

3.2 Tapaustutkimus tutkimusmenetelmänä

Vaikuttavuutta arvioitaessa ongelmaksi muodostuu moniulotteisen inhimillisen toiminnan yksinkertaistaminen. Laajan vaikutusarvioinnin tehtävänasettelu aiheuttaa vaatimuksia arviointimenetelmälle. Toisaalta tutkimuskohteesta nousevat omat vaatimuksensa, toisaalta arviointitutkimuksesta aiheutuu omia vaatimuksia. Tarvitaan riittävän vakiintunutta metodologiaa, jota voidaan soveltaa paikallisesti ja tapauskohtaisesti.

Tapaustutkimusta luonnehtii kokonaisvaltainen analyysi luonnollisesti ilmenevästä tapauksesta, kiinnostus sosiaalisiin prosesseihin, useanlaisten aineistojen ja menetelmien käyttö, aikaisempien tutkimusten hyödyntäminen sekä tapauksen ja kontekstin rajan hämäryys. Puhutaan triangulaatiosta, jolla tapaustutkimuksessa tarkoitetaan täydentävien aineistojen, menetelmien ja näkökulmien käyttöä vastauksena tutkimuskohteen monimutkaisuuteen. Triangulaatiota on kritisoitu sen käytöstä tietoa-automattina, jolla oletetaan tavoitettavan yksiselitteisesti luotettavia tuloksia. Triangulaatiota voidaan käyttää vain empiirisen ymmärryksen syventämiseen ja antamaan käsitteellistä ymmärrystä tapauksen eri puolista. Kuitenkin, mitkä tahansa johtopäätökset täydentävät toisiaan, jos niille löytyy useampia todistajia. Triangulaatiotyyppisiä on erilaisia ja niiden valinta perustuu tutkimustehtävään. (Laine et. al. 2007, 9–38.)

Tutkimuksessa nojaututaan sekä aineisto- että menetelmätriangulaatioon, jolloin aineisto kerätään eri lähteistä. Aineistot eivät ole täysin irrallaan keruu- ja tutkimusmenetelmistä. Valittu aineisto vaikuttaa tutkimusmenetelmään ja päinvastoin. Aineisto- ja menetelmätriangulaatio ovat siis sidoksissa toisiinsa. Kun tutkija kerää aineistoa, on hänellä jo kuva sen analysoinnista. Toisaalta aineistonkeruuta ohjaa tutkimusmenetelmän valinta. Voidaan puhua myös kerrannaistriangulaatiosta, jolla tarkoitetaan eri aineistotyyppien, metodien tai teorioiden yhdistämistä. Siinä menetelmien käyttöä pohditaan suhteessa aineistoon, joka kerätään tutkimuskysymys mielessä pitäen. (Laine et. al. 2007, 9–38.)

Tutkimuksessa sovellettiin tapaustutkimukselle luonteenomaisesti sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä. Määrällisistä menetelmistä sovellettiin postikyselyä eli surveytä. Survey -menetelmän vahvuutena on tehokkuus ja taloudellisuus. Se mahdollistaa tiedonkeruun suurten ihmismäärien asenteista ja mielipiteistä. Surveyn tekeminen kuitenkin edellyttää valmiiden vastausvaihtoehtojen tekemistä ja tätä kautta kunnollista käsitteellistä kategorisointia. Survey-tutkimusta on myös kritisoitu sen pinnallisuudesta. Vastatessaan valmiiksi muotoiltuihin kysymyksiin vastaajat saattavat ajatella hyvin eri asioita. Kuten muihinkin aineistoihin, myös survey -aineistoon sisältyy virheen riski. (Alkula 1995, 11 –123.)

Laadullista menetelmää sovellettiin keräämällä paikallisyhdistysten toiminnasta kirjallista aineistoa sekä toteuttamalla paikallisyhdistysten aktiiveille ryhmähaastattelu. Lisäksi paikallisen liikuntatoimen johtava viranhaltija arvioi toimintaa. Ryhmähaastattelut toteutettiin puolistruktuoituina ja kyselylomakkeen kysymykset olivat avoimia. Laadullisena menetelmänä sovellettiin teoriasidonnaista analyysiä, jossa analyysillä on teoriakytkentöjä. Ne eivät kuitenkaan suoranaisesti pohjautu teoriaan vaan teoria toimii apuna aineiston analysoinnissa. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 98.)

3.3 Tutkimuksen analysointimenetelmät

Aineistosta tehtävien havaintojen analyysi rajautuu tutkielman viitekehyksessä määriteltyyn tutkimuksen käsitteistöön ja taustateoriaan sekä tutkimuskysymyksiin. Lähtökohtana aineiston analysoinnissa ovat toimijoiden kokemukset ja roolit, jolloin saatu kuva heijastaa todellisuutta mahdollisimman monipuolisesti. Havainnot pelkistetään ja niitä tarkastellaan vain tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Tällöin tutkimuskysymysten asettelu ja taustalla oleva teoria ohjaavat tehtäviä tulkintoja. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 116.) Tämän tutkimuksen tutkimusaineisto ja -menetelmä mahdollistavat sekä määrällisen että laadullisen analyysin.

Kirjallisen aineiston analysoinnissa keskityttiin aineiston kerryyttämiseen tutkimuksen taustan ja kysymysten luomien teemojen ympärille. Paikallisyhdistysten aktiivisten toimijoiden ryhmähaastattelun sekä liikuntatoimille suunnatun kyselyn analysoinnissa haastatteluaineisto litteroitiin eli saatettiin kirjalliseen asuun. Tämän jälkeen aineistot luokiteltiin ja teemoiteltiin. Luokittelussa nojattiin taustasta, teemoista ja kirjallisesta aineistosta nousseisiin teemoihin

Määrällisenä aineistona tutkimuksessa toimi paikallisyhdistysten jäsenille suunnattu kysely. Jäsenkyselyn vastaukset analysoitiin SPSS 15.0 tilasto-ohjelmalla. Kyselyaineiston kuvailemisessa välineinä toimivat suorat frekvenssijakaumat. Keskeisimpiä taustamuuttujia olivat paikallisyhdistysten jäsenten ikä, sukupuoli, siviilisäätö, koulutustausta, elämäntilanne ja liikunnan määrä. Vastaaajilta tiedusteltiin myös liikunnan sosiaalisuuteen ja yhdistysaktiivisuuteen liittyviä asioita. Lisäksi jäsenten mielipiteitä mitattiin Likertin –asteikolle tehdyillä asenneväittämillä. Asenneväittämiä tarkasteltiin tilastollisilla tunnusluvuilla, joina toimivat keskiarvo, keskihajonta ja moodi. Asenneväittämistä valittiin analysoitaviksi vain merkitseviä arvoja saaneet. Varsinaisia kausaalisuhteita ei aineistosta kuitenkaan oletettu löydettävän, mutta aineiston luotettavuutta tarkasteltiin laskennallisella virhevälillä, jonka luottamusväli asetettiin 95 prosentin tasolle. Kvantitatiiviselle sosiologialle on kuitenkin hyvin tavallista kausaalisuutta muistuttava asetelma, vaikka eksplisiittisesti kausaalisuutta ei oletettaisikaan löytyvän (Alkula et al. 1995, 166).

4 SUOMEN LATU JA SEN PAIKALLISYHDISTYKSET EILEN JA TÄNÄÄN

Tässä luvussa tarkastellaan aluksi Suomen Ladun historiaa, kehitystä ja nykypäivää kirjallisen aineiston valossa. Tämän jälkeen käydään läpi tutkimuksen tapauksina toimivien paikallisyhdistysten toimintaa. Samalla pohditaan sekä historian että paikallisyhdistysten nykyisen toiminnan sijoittumista tutkimuksen viitekehykseen. Tarkastelun päämääränä on ymmärtää sekä keskusjärjestö Suomen Ladun että sen paikallisyhdistysten toimintaa ja luoda näin lähtökohdat varsinaiselle vaikuttavuuden tarkastelulle.

4.1 Hiihdonedistämisyjärjestöstä kunto- ja terveystoiminnan edistäjäksi

Suomen Latu on valtakunnallinen ulkoilun ja retkeilyn edistämiseen keskittynyt kansalaisjärjestö, joka perustettiin 28.1.1938 Lauri ”Tahko” Pihkalan juhlavilla syntysanoilla Vanhalla ylioppilastalolla. Aktiivisten tunturihiihtäjien Akseli Kaskelan, Immo Sorjosen, Tahko Pihkalan, Toivo Okkosen ja muutamien muiden piirissä oli virinnyt ajatus Norjan ja Ruotsin hiihdonedistämisyjärjestöistä mallia ottaen perustaa järjestö hiihdon varusteiden ja koulutuksen kehittämiseksi. Kun Hiihtoliiton piirissä pohdittiin myös tunturihiihtoja ja hiihtopropagandaa organisoivan järjestön perustamista, niin tästä löytyikin perustamisen taustalle tukija. Järjestön tavoitteeksi asetettiin hiihtoon liittyvän koulutuksen ja varusteiden kehittäminen sekä ”kehittää hiihto kansalaistavaksi Suomessa”. Nimi järjestölle annettiin suksiparin lumeen jättämän jäljen mukaan. (Suomen Latu 1938–1988.)

Tarkasteltaessa Suomen Ladun perustamisvaiheita huomataan Suomen Ladun kiinnittyneen voimakkaasti moniin eri järjestöihin ja tahoihin järjestökulttuurin kaudelle tyypillisesti. Tästä on esimerkkinä perustamista valmistelevaan kokoukseen kutsutut 27 eri toimijatahoa valtion, maanpuolustuksen, koulutuksen, matkailun, retkeilyn ja liikunnan aloilta. Aikakaudelle tyypillisen kasvatuksellisen hengen mukaisesti Suomen Ladun perustamisperiaatteisiin

kirjattiin hiihtokurssien järjestäminen sekä hyvään käytökseen opastaminen. Myös hiihtovälineiden- ja -taidon kehittäminen olivat avainasemassa Ladun perustamisen taustalla. 1930-luvulle oli tyypillistä voimakas isänmaallisuus ja maanpuolustuksellisuus. Maanpuolustuksen näkökulmasta sodassa käytettävien hiihtovälineiden ja -taidon kehittäminen oli tärkeää. Kansakunnan itsetunnon kohottaminen oli myös tärkeää. (Suomen Latu 1938–1988.)

Historiallisista tekijöistä syntynyt toimintatila (Ilmonen 1998) oli otollinen Ladun kaltaisen hiihdonedistämisyhteistyön perustamiselle. Vaikka toimintatila ja aikakauden henki olivat otollisia, tapahtui mielenkiintoinen tapaus järjestön historiassa lähes heti perustamisen jälkeen. Vuonna 1943 Hiihtoliitto yritti lopettaa Suomen Ladun toiminnan. Syitä tähän lopettamisyritykseen oli monia. Ladun toiminta ei ollut sisäisesti kovin organisoitunutta ensimmäisinä vuosina, eikä se vaurastunut sotakauden taloudellisesta tilanteesta johtuen. Paikallisen toiminnan määrä oli myös olematon ja hiihtojärjestöt suhtautuivat siihen epäillen. Hiihtoliitto olikin valmis perustamaan alaisuuteensa toimikunnan hoitamaan Suomen Ladulle kuuluneita tehtäviä. Järjestöä ei kuitenkaan lopetettu, vaan se aloitti sotavuosien jälkeen tähän päivään jatkuneen kasvunsa. (Suomen Latu 1938–1988.)

Sotavuosien jälkeen liikuntakulttuurissa tapahtui muutos järjestösidonnaisesta toiminnasta harrastuksellis-kilpailulliseen suuntaan (Itkonen 2000). Tämä näkyi myös Ladun toiminnassa jo 1940-luvulla, jolloin sen toimintaan alkoi tulla hiihdon rinnalle myös muuta liikuntaa. Vuonna 1950 tehdyn organisaatiomuutoksen myötä Suomen Ladusta tuli sen omien paikallisyhdistysten keskusjärjestö entisen Hiihtoliiton ”apujärjestön” sijaan. Samalla muutettiin järjestön sääntöjä, joihin lisättiin hiihdonedistämisen perään ulkoilun ja kansanurheilun edistäminen yleensä. Latu- ja polkuretkistä oli tullut järjestön näkyvimpiä toimintamuotoja. Vaikka Ladun toiminnassa kilpailullisuus ei harrastuksellis-kilpailulliselle kaudelle tyypillisesti korostunutkaan, niin kaudelle tyypillisen kunnallisen liikuntatoimen kanssa tehtävän yhteistyön voimakas kasvu näkyi järjestön toiminnassa. Järjestö oli vahvasti mukana 1960-luvulla aloitetussa yhdyskuntasuunnittelussa, jonka kautta päästiin kehittämään kunnallista ulkoilureittiverkostoa. Vuonna 1960 Suomen Latu järjesti maan

ensimmäisen ulkoilualueita koskevan neuvottelutilaisuuden, jonka pääalustuksen piti Alvar Aalto. Kokouksen pohjalta tehtiin yhdyskuntasuunnittelijoiden ja liikuntaväen ensimmäinen yhteinen ulkoiluasioita käsittelevä julkilausuma. (Suomen Latu 1938–1988.)

Suomen Ladun vuonna 1960 käynnistämä valtion, kuntien ja liikuntaväen yhteistyö yhdyskuntasuunnittelun tiimoilta jatkui seuraavalle vuosikymmenelle siirryttäessä. Kilpailullis-valmennukselliselle kaudelle tyypillisesti suunnittelu korostui, ja myös Ladun alaisuuteen perustettiin vuonna 1973 erillinen ulkoilualuevaliokunta. Vuonna 1975 järjestettiin Suomen Ladun, Kaupunkiliiton ja Kunnallisliiton kanssa yhteistyössä ensimmäinen valtakunnallinen ulkoilukonferenssi, jonka tarkoituksena oli välittää suunnittelijoille, päätöksentekijöille sekä ulkoilujärjestöille tietoa ulkoilun alueellisista edellytyksistä. Tämä konferenssi on myös jäänyt elämään, sillä se järjestettiin vuonna 2005 neljännen kerran. Myös valtakunnallinen ulkoilureittiseminaari vuonna 1978 oli osoitus aikakauden suunnitteluoptimismista. Kaudelle tyypillinen suunnitteluoptimismi näkyi myös Suomen Ladun toiminnassa sisäisen hallinnon kiinteyttämisenä ja pitkän aikavälin suunnitteluna. (Suomen Latu 1938–1988.)

Myös kuntoliikunnan merkitys korostui kilpaurheilun rinnalla (Itkonen 2000, 13). Kuntoliikuntapainotuksesta kertoi jo vuonna 1958 Ladun toimintaan mukaan tullut polkuretki, joka tehtiin sovelluksena laturetkistä. Myöhemmin 1960-luvulla polkuretkien innoittamina kuntoliikuntajärjestöt järjestivät yhteisvoimin Kansankävelyjä ja joka syksy Kuntokauden. Vuonna 1987 Suomen Latu teki kuntoliikuntajärjestöille yhteistyötarjoituksen kävelytoiminnan tehostamisesta. Kun UKK-instituutti ja Opetusministeriö saatiin mukaan, alkoi ”Liikkuen pääset pitkälle” -niminen projekti, jonka tiimoilta toteutettiin lukuisia erilaisia kävelytempauksia ja tapahtumia. (Suomen Latu 1938–1988.)

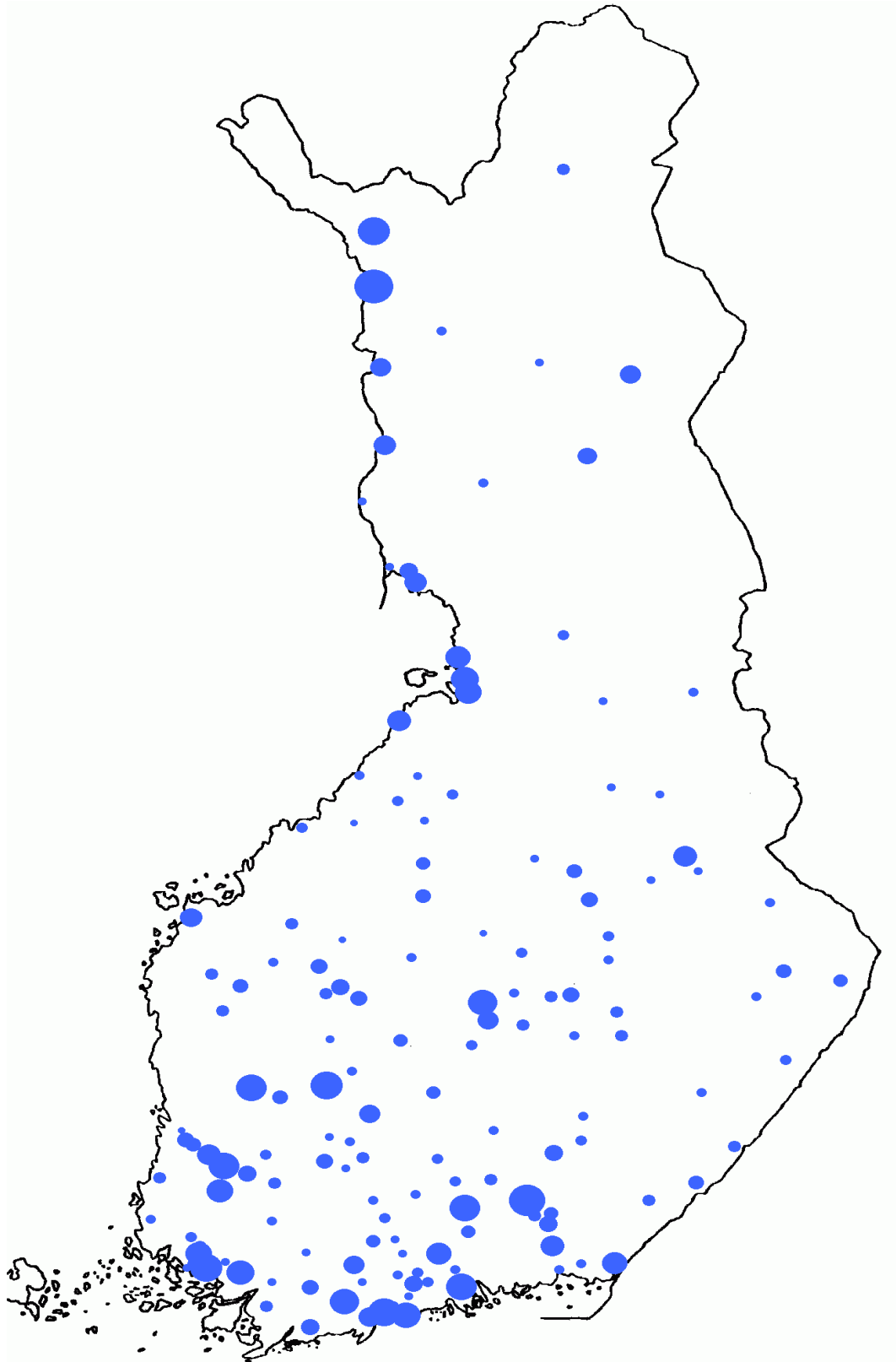
Institutionalisoitumisen vuosikymmenenä 1980-luvulla järjestöjen resurssit, henkilöstömäärät ja toiminnan muodot kasvoivat voimakkaasti ja kasvun myötä toimintatavat systematisoituivat ja vakiintuivat. (Heikkala 2000, 121.) Suomen Ladun toiminnassa kasvun ja kehittymisen taustalla olleet resurssit perustuivat

pitkälti vuonna 1963 Kiilopäälle perustetun tunturikeskuksen tuottoihin, joiden osuus Suomen Ladun tuotoista oli vuonna 1987 n. 40 prosenttia. Myös järjestön henkilöstömäärien kehitys kertoo omaa tarinaansa kasvusta. Kun järjestön perustamisen jälkeisinä vuosina 1940-luvulla toimistossa oli yksi työntekijä, oli henkilöstöä vuonna 1987 jo 15 henkeä. Kasvun vuosikymmenelle luonteenomaista oli markkinoinnin ja viestinnän tuominen yritysmaailmasta järjestöjen toimintaan. (Heikkala 2000, 121.) Ladulla oli jo 1980-luvulla oma tiedotusosastonsa, jossa toimivat tiedotustoimintaan keskittyvä tiedotuspäällikkö ja markkinoinnista vastannut markkinointisihteeri. (Suomen Latu 1938–1988.)

Siirryttäessä 1990-luvulle koettiin myös järjestösektorilla suuria muutoksia. Eriytyneen toiminnan kaudella lajien kirjo kasvoi entisestään (Itkonen 1996, 226–230), mikä näkyi myös Ladun toiminnassa. 1990-luvulla toimintaan tuli mukaan enemmän uusia lajeja kuin yhtenäkkään aikaisempaan vuosikymmenenä. Hiihdon, kävelyn, melonnan ja latu- ja polkuretkien rinnalle ilmaantuivat uusina lajeina avantouinti, retkiluistelu, lumikenkäily sekä suuren suosion saavuttanut sauvakävely. (Suomen Ladun kotisivut 10.8.2008.) Liikunnan järjestökenttä koki perustavanlaatuisia muutoksia ammattimaistumisen, eriytymisen sekä lajien ja organisaatioiden määrän kasvun seurauksena.

Vuoden 1993 järjestökentän uudelleenorganisoinnin myötä keskitetystä järjestelmästä siirryttiin hajautettuun liikuntaorganisaatioon. Valtionavussa siirryttiin samalla tulosohjaukseen, joka loi järjestöille paineita toiminnan tuloksellisuudesta ja suuntasi toimintaa. Lähes kaikki resurssit pieneivät taloudellisen taantuman seurauksena. (Heikkala 2000, 120–121.) Järjestökentän toimialoittumisesta ja resurssien pienuksesta huolimatta Suomen Ladun talous pysyi tasapainossa ja kasvoi koko 1990-luvun. Latu selvisi taantumasta ja rakennemuutoksesta melko helposti. Se teki sijoituksen vuonna 1994, jolloin järjestö osti Jeriksen hotellin. Vuonna 1997 panostettiin Kiilopään tunturikeskukseen, jonne valmistui arktinen kylpylä. (Suomen Ladun toimintakertomukset 1990–1997.)

4.2 Suomen Latu tänään

Kuvio 1. Suomen Ladun paikallisyhdistysten jäsenet suhteutettuna kunnan väestöön.

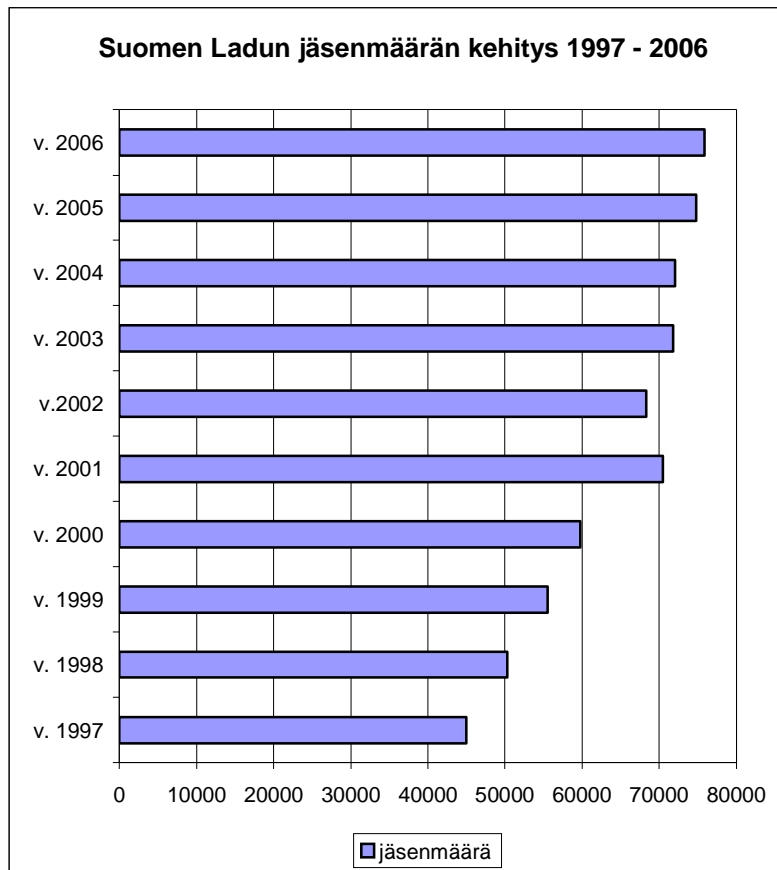
Suomen Latu on tänä päivänä koko maan kattava terveys- ja kuntoliikuntajärjestö. Tarkasteltaessa paikallisyhdistysten jäsenmäärää suhteutettuna toimintapaikkakunnan väestöön, huomataan, että paikallisyhdistykset ovat levittäytyneet laajalle koko Suomeen (Kuvio 1). Oheisessa kartassa Suomen Ladun paikallisyhdistysten jäsenistö on suhteutettu kunnan asukaslukuun. Pienin pallo muodostuu niin, että se kuvaa Suomen Ladun jäseniä 0,05 prosenttina kunnan asukkaista ja suurin 1,2 prosenttina kunnan asukkaista. Suomen Ladun toiminnan suurimmat keskittymät löytyvät Satakunnan, Pirkanmaan, Varsinais-Suomen, Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan sekä Keski-Suomen maakunnista. Myös Oulun seutu ja Lapin käsivarren tuntuma ovat vahvasti edustettuina. Isojen keskittymien ympärille muodostuva tyhjä alue kertoo todellisuudesta, jossa yksi paikallisyhdistys kerää laajalta alueelta jäsenistönsä. Helsingin seudulla jäseniä ei todellisuudessa ole suhteessa pääkaupunkiseudun asukkaisiin niin paljon kuin kartta antaa ymmärtää. Virheen tuottavat yhdistykset, jotka on rekisteröity Helsinkiin, mutta todellisuudessa ovat valtakunnallisia.

Suomen Latua ja sen paikallisyhdistyksiä voidaan pitää kolmannen sektorin edustajana ja yhtenä kansalaisyhteiskunnan toimijana. Tarkasteltaessa yhdistyksiä ja keskusjärjestöä rakenteellis-operationaalisesti huomataan, että sekä paikallisyhdistyksillä että keskusjärjestöllä on omat sääntönsä ja organisaatorakenteensa. Toiminta on myös yksityistä. Yksityisyys ei kuitenkaan tarkoita, ettei voittoa tavoittelematon organisaatio voi toimia vuorovaikutuksessa viranomaisten kanssa tai vastaanottaa tukea viranomaisilta (Helander 1998, 54). Suomen Ladun sekä sen paikallisyhdistysten toiminnalla ei myöskään tavoitella voittoa. Kaikkien, myös ulkopuolisista lähteistä hankittavien varojen keräämisen motiivina on oma perustoiminta ja sen kehittäminen.

Vaikka toiminta ei olekaan kaikilta osiltaan taloudellisesti tuottamatonta, voidaan sen silti katsoa täyttävän voittoa tavoittelemattoman jakamisen kriteerin. Kriteeri ei estä keräämästä tilapäisesti varoja esimerkiksi tulevaa investointia varten (Helander 1998, 54). Itsehallinnollisuuden merkityksessä riippumattomuutta ja omien toimien valvomisen edellytyksiä, voidaan Suomen Ladun ja tutkittavien paikallisyhdistysten toiminnan sanoa olevan itsehallinnollista. Sekä

keskusjärjestössä että paikallisyhdistyksissä hallitus toimii valvovana elimenä. Keskusjärjestötasolla toimintaa toteuttaa toimisto toiminnanjohtajan johdolla. Paikallisyhdistyksissä hallituksella on valvovan roolin lisäksi hyvin operatiivinen rooli. Kolmannen sektorin määritelmään kuuluu myös vapaaehtoisuuden kriteeri. Kaikki tutkittavat yhdistykset toimivat vapaaehtois pohjalta. Helanderin (1998, 55) mukaan vapaaehtoisuuden kriteeri ei kuitenkaan sulje pois järjestön tai paikallisyhdistysten toiminnan johtamista palkatun henkilökunnan voimin kuten myös Suomen Ladun ja sen paikallisyhdistysten toiminnassa on järjestötasolla tehty.

Suomen Latu on yli 74 000 jäsenen luonto-, kunto- ja virkistysliikunnan keskusjärjestö, jonka kivijalan muodostavat ympäri Suomea toimivat aktiiviset paikallisyhdistykset, joita on tällä hetkellä 238. Jäsenmäärien kehitys on ollut huimaa. Kymmenessä vuodessa järjestön jäsenmäärä on noussut 45 000:sta 75 000:een (Kuvio 2). Vuosien 2008–2015 strategian mukaan tavoitteena on paikallisyhdistysten, alueellisten latualueiden ja keskusjärjestön toimin luoda vahva pohja yksilön ja yhteisön tarpeille harrastaa liikuntaa ulkona mahdollisimman usein ja monipuolisesti. Järjestön visio vuodelle 2015 on, että järjestö ja paikallisyhdistykset tunnetaan liikuttajina, ulkoilun ja retkeilyn tunnustettuina asiantuntijoina sekä ulkoilijoiden asiaa ajavana kaikille avoimena kansalaisjärjestönä. Lisäksi visioon kuuluu suomalaisten saattaminen maailman kärkeen monipuolista liikuntaa harrastavana kansana. (Suomen Ladun strategia 2008–2015.)

Kuvio 2. Suomen Ladun jäsenmäärien kehitys vuosina 1997–2006.

Suomen Ladun toiminta on monialaista ja se organisoii monen lajin toimintaa. Järjestökentän 1990-luvulta alkanut eriytyminen näkyy myös Ladun toiminnassa lajien kirjon jatkuvana kasvamisena. Lajivalikoimaan kuuluvat tällä hetkellä avantouinti, hiekanveisto, hiihto, jäänveisto, keppijumppa, kävely, lentopallo, lumenveisto, lumikenkäily, luontouinti, melonta, pyöräily, retkeily, retkiluistelu, sauvakävely, soutu sekä lapsille suunnattu metsämörri- ja muumihiihto-toiminta. Lisäksi järjestöllä on perheille suunnattuja Perhis - liikuntaryhmiä sekä Luonnossa kotonaan -pedagogiikka, jonka tavoitteena on tarjota lapsille heidän ikänsä ja kasvuaan tukeva päivähoitopaikka luonnonläheisessä ja kodinomaisessa ympäristössä. (Suomen Ladun toimintakertomus 2007, Suomen Ladun kotisivut 10.8.2008.)

Iso osa Suomen Ladun toimintaa paikallisyhdistysten rinnalla ovat tunturi- ja ulkoilukeskukset, joiden tarkoituksena on tarjota liikuntamahdollisuuksia sekä yksilöille, yhteisöille että yrityksille. Tunturi- ja ulkoilukeskusten avulla sekä rahoitetaan järjestön toimintaa että liikutetaan laajasti suomalaisia. Järjestöllä

on ulkoilukeskuksia Helsingin Paloheinässä ja Töölönlahdella, Espoon Oittaaalla sekä Vantaan Kuusijärvellä. Tunturikeskukset sijaitsevat Kiilopäällä ja Ylläskartanolla. Vuonna 2007 järjestön tuotoista 30 prosenttia tuli tunturikeskusten toiminnasta. Vaikka pääasiallinen varainhankinta tapahtuukin jäsenmaksuista ja ulkoilukeskuksista saatavilla tuotoilla (47 prosenttia vuonna 2007), on palveluliiketoiminnalla iso osuus toiminnan rahoittamisessa. (Suomen Ladun toimintakertomus 2007, Suomen Ladun kotisivut 10.8.2008.)

Markkinoiden rooli keskustelukumppanina näkyy myös Suomen Ladun yhteistyökumppaneita tarkasteltaessa. Yksi suurimmista yhteistyökumppaneista on kävelysauvoja valmistava Exel. Vuoden 2008 alkupuolella solmittiin yhteistyösopimus maakaasun tuottamiseen keskittyvän Gasum-energiayrityksen kanssa, jonka tuloksena on aloitettu parhaillaan alkava Liikuntahaaste-kampanja. Suomen Ladulla on 37 eri yhteistyökumppania joista suurimpia on Metsähallitus, jonka kanssa tehdään olosuhdeyhteistyötä. Markkinointiin ja varusteisiin liittyvää yhteistyötä on Exelin lisäksi myös monien muiden tahojen kanssa. Markkinointiin ja varusteisiin liittyvä yhteistyö on näkyvä osa Ladun toimintaa. Lisäksi Suomen Latu tekee yhteistyötä paljon ulkoilu- ja pyöräilyreittien kehittämiseksi, liikuntapalveluiden- ja tapahtumien tuottamiseksi sekä muiden teemojen ympärillä. (Suomen Ladun toimintakertomus 2007, Suomen Ladun kotisivut 10.8.2008.)

4.3 Suomen Ladun organisaatio ja tutkittavat paikallisyhdistykset

Suomen Ladun organisaation ylimmällä tasolla ovat paikalliset jäsenyhdistykset. Alueetasolla Suomen Ladun toiminta on jaettu latualueisiin, joihin kaikki Suomen Ladun paikallisyhdistykset maantieteellisen sijaintinsa perusteella kuuluvat. Latualueita on kahdeksan: Uudenmaan, Hämeen, Lounais-Suomen, Kymi-Vuoksen, Keski-Suomen, Savo-Karjalan, Oulun ja Lapin latualue. Lisäksi järjestön alla toimii muutamia valtakunnallisia yhdistyksiä, kuten Luonnossa Kotonaan ry, Latuneuvojat ry, Suomen Lumikenkäilijät ry sekä Suomen Retkiluistelijat ry, jotka toimivat valtakunnan tasolla. Latualueet koordinoivat toimintaa alueetasolla ja pyrkivät edistämään paikallisyhdistysten yhteistyötä.

Jokaisella latualueella on oma yhdyshenkilönsä. (Suomen Ladun toimintakertomus 2007.)

Paikalliset jäsenyhdistykset valitsevat keväisin ja syksyisin järjestettävään liittokokoukseen edustajansa, jotka käyttävät kokouksissa jäsenyhdistyksen äänivaltaa päätöksiä tehtäessä. Liittokokous valitsee liittohallituksen, joka kokoontuu kuukausittain. Liittohallituksen rinnalla toimivat työvaliokunta, viisi toimikuntaa, viisi työryhmää sekä avantouintijaosto, joissa valmistellaan jokaisen toimialaan kuuluvia asioita. Liittohallituksen alaisuudessa toimii järjestön toiminnanjohtaja, jonka alla toimii järjestön toimisto ja toimintakeskukset. (Liite 1.) Toimistossa tehtiin vuoden 2007 alkaen organisaatiomuutos. Järjestön operatiiviset toiminnot järjestettiin kuuteen osaluueeseen, jotka ovat yleisjohto, koulutus- ja järjestöyksikkö, viestintä-, myynti- ja markkinointiyksikkö, hallinto- ja tukiyksikkö, tunturikeskukset sekä ulkoilukeskukset. (Suomen Ladun toimintakertomus 2007.)

4.3.1 Ounasvaaran Latu

Ounasvaaran Latu ry on vuonna 1952 perustettu Lapin latualueella toimiva 1200 jäsenen paikallisyhdistys. Yhdistyksen toiminta on jaettu jaoksiin, joita on yhteensä yhdeksän. Avantouintijaos tekee tunnetuksi avantouintia ja sen myönteisiä terveysvaikutuksia. Avantouintia varten yhdistyksellä on kaupungilta Kemijoen varrelta vuokrattu talo, jossa on pukutilat miehille ja naisille. Lentopallojaos koordinoi talvikaudella järjestettäviä lentopallovuoroja sekä vuosittaista Lapin latualueen lentopalloturnausta. Napapiirin hiihtojaos järjestää vuosittain perinteisen Napapiirin hiihdon ja tapahtumassa on osallistujia ympäri Suomea. Perheliikuntajaos edistää liikuntaa, jota koko perhe ja lähipiiri voivat harrastaa yhdessä. Jaoston tavoitteena on tarjota koko perheelle virkistäviä hetkiä luonnon helmassa. Retkeilyjaos järjestää retkiä patikoiden, hiihtäen, meloen ja pyöräillen niin päiväretkinä lähialueelle kuin vaelluksina Lapin tuntureille. Sauvakävelyjaostossa tuodaan esille sauvakävelyn turvallisuutta sekä toimivuutta oikeilla välineillä ja kävelytekniikalla. Uudisrakennusjaos on Ounasvaaran Ladun ajankohtaisin jaos, sillä yhdistyksellä on ollut vireillä

vuodesta 1999 lähtien hanke Kymijoen rantaan rakennettavasta avantouinti- ja terveysliikuntakeskuksesta. Vuoden 2007 alussa kyseisen alueen asemakaava tuli lainvoimaiseksi. Asemakaavapäätöksessään kaupunginhallitus otti esille alustavassa lausunnossaan Ounasvaaran Ladun rakennushankkeen, mutta alueen käytöstä ei ole vielä päätetty lopullisesti. (Ounasvaaran Ladun toimintakertomus 2007, Ounasvaaran Ladun kotisivut 5.6.2008 ja haastattelu 14.4.2008.)

Ounasvaaran Ladun toiminnan keskuksena toimivat Rovaniemen keskusta-alueella sijaitseva toimisto sekä avantouintipaikkana toimiva Kymijoen rannalla Kukanniemessä sijaitseva kaupungilta vuokrattu omakotitalo. Lisäksi yhdistyksellä on Suomen Ladun tunturikeskus Kiilopäällä oma mökkiosake, jota jäsenet saavat vuokrata edulliseen hintaan. Ounasvaaran Ladun tiedotuksesta vastaa tiedottamiseen nimetty henkilö ja yhdistys tiedottaa toiminnastaan sekä yhdistyksen oman noin kolme kertaa vuodessa ilmestyvän Oulakka-lehden avulla että sähköisesti omien kotisivujen ja postituslistan kautta. Ulkoiseen viestintään paikallisyhdistys käyttää lisäksi Lapin Kansan urheilumuistiota sekä ilmoittaa tapahtumistaan paikallislehden Menoksi -palstalla. Yhdistys pyrkii näkymään myös julkisuudessa erilaisten sen toimialuetta koskevien juttujen avulla sekä muun muassa haastamalla työyhteisöjä osallistumaan Napapiirin hiihtoon. Työyhteisöjä on käytetty myös erilaisten lehtijuttujen mannekiineina. (Ounasvaaran Ladun toimintakertomus 2007, Ounasvaaran Ladun kotisivut 5.6.2008 ja haastattelu 14.4.2008.)

Ounasvaaran Ladulla on monia yhteistyökumppaneita. Rovaniemen kaupungin osalta tehdään yhteistyötä sekä liikuntatoimen että kaupungin johtavan virkamieskoneiston ja luottamusjohdon kanssa. Kaupunki konsultoi epävirallisesti yhdistystä esimerkiksi uusia reittejä suunniteltaessa. Ounasvaaran Latu on suoraan yhteydessä virkamiehiin asioissa, joihin se haluaa vaikuttaa. Metsähallituksen kanssa tehdään yhteistyötä ulkoilureittejä koskevissa asioissa. Ounasvaaran hiihtoseuran kanssa yhteistyö toimii sekä tiedottamisessa että Napapiirin hiihdon tiimoilla. Entisen Suunnittelukeskuksen, nykyisen FGG Planeko Oy:n kanssa tehtävä yhteistyö keskittyy liikuntapaikkoihin. Myös Lapin urheiluopisto, Lapin Liikunta ry ja paikallismediat

(Lapin Kansa, Uusi Rovaniemi –lehti ja Lapin Radio) sekä monet yritykset ovat tärkeitä yhteistyötahoja. Yksi yhteistyötä koordinoivista tahoista, johon Ounasvaaran Latu kuuluu, on Ounasvaaran toimijat, joka kerää yhteen paikkakunnan liikunnallisia sekä yritys- ja matkailutahoja. Paikallisyhdistyksen puheenjohtaja on myös mukana muun muassa Ounasvaaran kehittämistiimissä. Paikallisten yhdistysten kanssa tehdään yhteistyötä muutenkin tarvittaessa. (Ounasvaaran Ladun toimintakertomus 2007, Ounasvaaran Ladun kotisivut 5.6.2008 ja haastattelu 14.4.2008.)

4.3.2 Puijon Latu

Puijon Latu ry on Kuopion alueella toimiva Savo-Karjalan latualueeseen vuonna 1941 perustettu 1400 jäsenen paikallisyhdistys, jonka toiminta on jaettu toimikuntiin. Retkeily- ja hiihtotoimikunta järjestää talvisin iltahiihtoja, pitää Laivon erälataa auki, toimii yhteistyökumppanina Puijon Laturetkessä Pohjois-Savon Liikunnan kanssa. Laturetken tavoitteena on saada niin nuoret kuin iäkkäämmätkin ihmiset ladulle, mieluiten perhekunnittain. Talvikauden ulkopuolella toimikunta järjestää vaelluksia sekä lyhyempiä retkiä. Melontatoimikunta toimii melonnan koordinaattorina ja järjestää kesäaikana retkiä, iltamelontoja ja melontakursseja. Talvisin se vastaa myös uimahalliharjoituksista. Perheliikuntatoimikunnan tavoitteena on lasten ja nuorten sekä perheiden retkeilyn järjestäminen ja edistäminen. Talvisin toimikunta järjestää hiihtokouluja ja kesäisin Metsämörri- ja mytyskouluja. Kävely- ja pyöräilytoimikunnan vastuualueeseen kuuluvat viikoittaiset sauvakävelyt ja pyöräilyt sekä lajeihin liittyvät tapahtumat. (Puijon Ladun toimintakertomus 2007, Puijon Ladun kotisivut 15.6.2008 ja haastattelu 16.4.2008.)

Puijon Ladun toiminnan keskuksena toimii vajaan kymmenen kilometrin päässä Kuopion keskustasta sijaitseva entinen Pilpanrannan maatila, Pilpan Maja. Majatoimintaan kuuluu kesäisin tontilla olevien puutarhapalstojen viljely ja hiihtokaudella majalla pyöritetään kahvilaa. Majatoiminnasta vastaa majatoimikunta, joka järjestää Pilpassa muun muassa jäseniltoja. Kesäisin

jäsensauna lämpiää pari kertaa viikossa. Paikallisyhdistys vuokraa majaa kuopiolaisille moniin erilaisiin liikunnallisiin tapahtumiin. Pilpan alueella kulkee latuja, joiden pysähtymispaikkana Pilppa ja sen kahvio. Yhdistyksen niin tulevasta kuin tapahtuneestakin toiminnasta tiedotetaan jäsenistölle neljä kertaa vuodessa ilmestyvässä 'Puijon Latulainen' jäsenlehdessä. Lisäksi yhdistyksen toiminnasta tiedotetaan Savon Sanomien urheilumuistiossa, paikallisissa ilmaisjakelulehdissä ja paikallisradioissa. Sähköinen viestintä on myös tärkeässä asemassa. Yhdistyksellä on esimerkiksi sähköpostijakelulistat eri retkikunnille ja kotisivuja pyritään päivittämään tasaisin väliajoin. Suurelle yleisölle tarkoitetuista tapahtumista kuten perhelaturetkestä sekä metsämörri-, muumi- ja hiihtokouluista tiedotetaan lisäksi ulkomainoksilla, kaupungin yleisillä ilmoitustauluilla sekä täsmätiedotteilla muun muassa työpaikoille ja päiväkoteihin. (Puijon Ladun toimintakertomus 2007, Puijon Ladun kotisivut 15.6.2008 ja haastattelu 16.4.2008.)

Puijon Latu tekee yhteistyötä eri tahojen kanssa sekä erilaisten tapahtumien tiimoilta että osallistumalla työryhmiin. Kaupungin vapaa-ajankeskuksen kanssa tehdään yhteistyötä liikunnan toimintaedellytysten luomisessa. Puijon Latu pyrkii vaikuttamaan toiminta-alueensa liikuntasuunnitteluasioihin, kuten ulkoilureitteihin ja latuihin. Yhdistys osallistuu myös Terve Kuopio –tapahtumiin. Ne ovat osa Kuopion kaupungin koordinoimaa Terve Kuopio -ohjelmaa, jolla pyritään tekemään Kuopion seudusta johtava hyvinvointiosaamisen kehitysympäristö vuoteen 2012 mennessä. Kaupungin ympäristötoimiston kanssa pidetään kerran kesässä perinteiset heinätekotalkoot, joihin kaikki kaupunkilaiset voivat osallistua. Pohjois-Savon liiton kanssa on tehty yhteistyötä retkeilyreitti -hankkeiden tiimoilta ja Puijon Ladun puheenjohtaja on jäsenenä liiton virkistysaluetyöryhmässä ainoana paikallisista liikuntayhdistyksistä. Puijon Latu on myös jäsenenä Pohjois-Savon Liikunta ry:ssä, osallistuu kokouksiin ja tekee yhteistyötä laturetken järjestelyissä. Myös Vuorelan Kunnan kanssa on yhteistyötä perhelaturetken tiimoilta. Yhteistyötä tehdään Pilpan Majan ympäristössä sijaitsevan latuverkoston osalta Pohjois-Savon Liikunnan, Haminalahden ja Länsi-Kuopion Nuorisoseurojen, Pohjois-Vehmasmäen Metsästysseuran ja Kurkimäen Kuntoilijoiden kanssa. (Puijon Ladun

toimintakertomus 2007, Puijon Ladun kotisivut 15.6.2008 ja haastattelu 16.4.2008.)

4.3.3 Jyväskylän Latu

Jyväskylän Latu ry on Keski-Suomen Latu -alueeseen kuuluva vuonna 1941 perustettu 2262 jäsenen paikallisyhdistys. Tänä päivänä Jyväskylän Latu ry:n lajivalikoima vaihtelee vuodenvaihteen mukaan. Talvella lajeja ovat hiihto, lumikenkäily ja sauvakävely. Keväällä ja kesällä toiminnassa painottuvat erilaiset kävely-, patikointi-, pyöräily- ja lentopallotapahtumat. Eri ikäryhmille on suunnattu erityyppistä toimintaa. Lapsille ja nuorille on metsämörri- ja muumihiihtokouluja. Viikoittaista toimintaa edustavat salibandy, sauvakävely, lentopallo ja KKI -ryhmän venyttely. Lisäksi KKI -ryhmän HyväSeura 40+ kävelyklubi järjestää toimintaa yli 40-vuotiaille. Toiminta-ajatuksena on rohkaista ihmisiä kokeilemaan uusia lajeja. (Jyväskylän Ladun toimintakertomus 2007, Jyväskylän Ladun kotisivut 12.7.2008 ja haastattelu 1.4.2008.)

Jyväskylän Ladun toiminnan sydämenä toimii Kolmisoppisen rannalla sijaitseva Ladun Maja, joka tarjoaa mahdollisuudet sekä kesä- että talviliikuntaan. Kesällä majalla pelataan lentopalloa, tehdään talkoita ja saunotaan. Talvisin paikallisyhdistys pitää yllä Majan ympäristön latuja sekä pyörittää kahviota. Majaa vuokrataan myös ulkopuolisille. Lisäksi jäsenille vuokrataan Jyväskylän Ladun omistuksessa olevia Lapin loma-asuntoja, joita yhdistyksellä on Kiilopäällä, Äkäslompololla ja Jeriksellä. Jyväskylän Ladun toiminnasta tiedotetaan jäsenille neljä kertaa vuodessa ilmestyvässä Jyväskylän Latu-lehdessä. Lisäksi paikallisen sanomalehden Menot -palsta toimii tapahtumista ilmoittamisen välineenä. Sähköinen viestintä on myös tärkeässä osassa. Yhdistys päivittää kotisivujaan tasaisin väliajoin ja kotisivuilla on viikoittain yli 1000 kävijää. (Jyväskylän Ladun toimintakertomus 2007, Jyväskylän Ladun kotisivut 12.7.2008 ja haastattelu 1.4.2008.)

Jyväskylän Latu tekee yhteistyötä Jyväskylän kaupungin, Metsähallituksen ja paikallisten yhdistysten kanssa. Yhteistyökumppaneista tärkein on Jyväskylän

kaupunki. Jyväskylän Ladun majan tontti on kaupungin omistuksessa ja maksamalla vuokraa yhdistys saa välillisesti tukea. Myös kaupunkisuunnittelulautakunta on yhteydessä yhdistykseen käsiteltäessä ulkoliikuntaa koskettavia kaavamuutoksia. Kaupungin metsistä vastaava virkamieskoneisto toimii yhteistyössä Jyväskylän Ladun kanssa ja konsultoi yhdistystä suunnitteluasioissa. Yhteistyötä yhdistys tekee lisäksi Keslin (Keski - Suomen Liikunta) kanssa, jonka jäsen se on. Kunnossa Kaiken Ikää -projektin tiimoilta yhdistyksellä on oma ryhmänsä, Kävelyklubi HyväSeura 40+. Seurakunnan kanssa järjestetään talvisin Monokirkko, joka pidetään paikallisyhdistyksen Majalla. Sitä käyttävät myös paikalliset koulut ja päiväkodit ulkoliikuntaan kesällä ja talvella. (Jyväskylän Ladun toimintakertomus 2007, Jyväskylän Ladun kotisivut 12.7.2008 ja haastattelu 1.4.2008.)

Paikallista väestöä Jyväskylän Latu liikuttaa kesäaikana viikoittaisilla, kaikille avoimilla ja maksuttomilla sauvakävelyillä, joista ilmoitetaan paikallislehden Menot -palstalla. Yhdistys harjoittaa myös liikuntavälineiden vuokraustoimintaa. Muutama vuosi sitten lopetettiin 20 vuotta yhteistyössä Jyväskylän Naisvoimistelijoiden kanssa järjestetty Naisten Askel vähäisen osanottajamäärän vuoksi. Kesäisin Jyväskylän Ladulla on myös käytössä pyöräilypassi. Pyöräilypassilla on 14 kohdetta, joilla halukkaat saavat kuittauksen käynnistään. Passi on vapaasti myös ei-latulaisten käytettävissä ja sitä jaetaan sekä kaupungin matkailutoimistossa että paikallisessa urheiluliikkeessä. (Jyväskylän Ladun toimintakertomus 2007, Jyväskylän Ladun kotisivut 12.7.2008 ja haastattelu 1.4.2008.)

4.3.4 Helsingin Latu

Helsingin Latu on Uudenmaan latualueeseen kuuluva, vuonna 1940 perustettu 4788 jäsenen paikallisyhdistys. Sen toiminta-ajatuksena on tarjota pääasiassa jäsenilleen ympäri vuoden monipuolisia palveluja yhdessä luonnossa liikkuen. Yhdistyksen toiminta on jaettu 10 eri jaokseen, jotka ovat retkeily- ja vaellusjaos, hiihto-, kävely- ja sauvakävelyjaos, lapsi-, nuoriso- ja perhejaos sekä lentopallo-, keppijumppa-, pyöräily-, koulutus-, kerho- ja latulaulajien jaos.

Lisäksi yhdistyksellä on oma yli 60-vuotiaille tarkoitettu 60+ -jaos. (Helsingin Ladun toimintakertomus 2007, Helsingin Ladun kotisivut 2.8.2008 ja haastattelu 5.5.2008.)

Helsingin Ladun varsinainen toiminta pyörii toimiston rinnalla pääasiallisesti Maunulan Majalla, joka on keskeinen paikka kokouksille sekä kerho- ja lauluilloille. Majalla pyöritetään myös kahvilaa sekä vuokrataan välineitä. Lisäksi majaa vuokrataan latuhenkisiin tapahtumiin. Majan lisäksi latulaisten kohtaamispaikkana toimii ympäri vuoden Vaakkoin eräkämpä, joka sijaitsee Espoon ja Vihdin rajalla. Kesäaikana kämpällä on muutamana päivänä viikossa päivystäjä. Helsingin Ladun tiedotustoiminta koostuu monista eri kanavista. Jäsenille postitettava Helsingin Latu -lehti ilmestyi vuonna 2007 neljä kertaa. Lisäksi sillä on toimistollaan puhelinpäivystys ja tapahtumista toimitetaan myös tieto Helsingin Sanomien Minne mennä -palstalle, paikallislehtiin sekä radio Ylen aikaiseen. (Helsingin Ladun toimintakertomus 2007, Helsingin Ladun kotisivut 2.8.2008 ja haastattelu 5.5.2008.)

Sähköinen viestintä keskittyy lähinnä yhdistyksen kotisivujen ajan tasalla pitämiseen ja kehittämiseen sekä sähköisiin jäsentiedotteisiin. (Helsingin Ladun toimintakertomus 2007.) Helsingin Latu tekee yhteistyötä Helsingin kaupungin, muiden pääkaupunkiseudulla toimivien paikallisyhdistysten sekä yritysten kanssa. Kaupunki avusti vuonna 2007 toimintaa 1454 eurolla. Verrattuna muihin tutkimuksen kohteena olleisiin paikallisyhdistyksiin kaupunkiin ollaan vähän yhteydessä. Liikuntareittien suunnitteluasioissa kaupunki konsultoi ajoittain yhdistystä, mutta muu yhteistyö on niukkaa. Tämä saattaa johtua keskusjärjestön läheisyydestä ja voimakkaasta yhteistyöstä pääkaupunkiseudun muiden kuntien kanssa. (Helsingin Ladun toimintakertomus 2007, Helsingin Ladun kotisivut 2.8.2008 ja haastattelu 5.5.2008.)

4.3.5 Paikallisyhdistysten tapahtumat

Tarkasteltaessa paikallisyhdistysten tapahtumien määrää, voidaan todeta sen vaihtelevan paikallisyhdistyksittäin melkoisesti (Taulukko 1). Jossain määrin

vaihtelu näyttäisi riippuvan paikallisyhdistyksen koosta. Ounasvaaran Latu on muita tutkittavia paikallisyhdistyksiä selkeästi pienempi ja myös tapahtumien määrä vuonna 2007 oli selkeästi vähäisin. Helsingin Ladun jäsenmäärä taas oli paikallisyhdistyksistä suurin ja näin myös järjestettyjen tapahtumien määrä runsain. Tapahtumiin osallistuneiden käyntikerrat vaihtelevat suuresti. Ounasvaaran Ladun suhteellisen suurta käyntikertojen määrää verrattuna itse tapahtumien määrään selittää yhdistyksen vuosittain järjestämä Napapiirin Hiihto.

Paikallisyhdistysten majat, joihin on luettu Ounasvaaran Ladun osalta avantouintipaikka, näyttäisivät keräävän suhteessa tapahtumiin suuren määrän kävijöitä. Helsingin Ladun majalla kävijöitä oli ylivoimaisesti eniten. Helsingin Ladulla on käytössään kaksi latumajatyypistä kohtaamispaikkaa, Maunulan Maja ja Vaakkoin eräkämpä. Maunulan Maja keräsi yksinään lähes 32 000 kävijää. Majaa pidetään auki viitenä päivänä viikossa ja majalla on myös monipuolista vuokrauspalvelua.

Taulukko 1. Tutkittavien paikallisyhdistysten tapahtumat ja majatoiminta 2007.

Vuonna 2007	Ounasvaaran Latu	Puijon Latu	Jyväskylän Latu	Helsingin Latu
Tapahtumien määrä	53	181	297	354
Käyntikerrat	2450	1595	2936	3956
Majalla kävijät	5228	6000	6000	35 618

5 YHDISTYSAKTIIVIEN JA PAIKALLISTEN LIIKUNTATOIMIEN NÄKÖKULMA VAIKUTTAVUUTEEN

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimustuloksia sekä ryhmähaastattelujen että liikuntatoimien kyselyjen osalta. Samalla lähdetään syventämään tutkimuksen viitekehyksen sijoittumista paikallisyhdistysten toimintaan.

5.1 Tausta ja edustavuus

Tutkimuksessa paikallisyhdistysten aktiivisilta toimijoille toteutettiin puolistruktuoitu ryhmähaastattelu (Liite 2). Lisäksi neljällä tutkimuspaikkakunnalla liikuntatoimen johtavalle viranhaltijalle suunnattiin kysely (Liite 3).

Tutkimuksen laadullisen aineiston luotettavuutta pohdittaessa on otettava huomioon, että laadulliseen aineistoon ei sisälly määrälliselle aineistolle ominaisia toistettavuuteen ja aineiston sisäisiin valintoihin liittyviä vaatimuksia. Näitä tekijöitä ei voi kuitenkaan unohtaa laadullistakaan aineistoa analysoitaessa. Aineiston tulkinnassa on kyse tutkijan tulkinnasta, jonka teossa nojattiin tutkimuksen viitekehykseen. Toinen laadullisen aineiston luotettavuuteen liittyvä pohdinta on, toistavatko aineiston analyysistä nousseet teemat toisiaan. Paikallisyhdistysten haastatteluja ohjasi teemahaastattelurunko, jolloin tiettyä toistoa ilmenee aina. Haastatteluaineistot toistivat toisiaan pitkälti myös teoriasidonnaisessa analyysissä, joka antaa viitteitä haastatteluaineiston luotettavuudesta. Liikuntatoimille suunnatussa kyselyssä myös liikuntatoimien johtavat viranhaltijat nostivat esiin pääosin samoja tekijöitä paikallisyhdistysten toiminnasta, mikä antaa viitteitä kyselyn luotettavuudesta. Laadullisia tuloksia tarkasteltaessa on pidettävä kuitenkin mielessä, että kyse on 18 yhdistysaktiivin ja neljän liikuntatoimen johtavan viranhaltijan subjektiivisista käsityksistä.

Ryhmähaastattelut toteutettiin keväällä 2008. Informantit valittiin paikallisyhdistysten toimesta kahta kriteeriä soveltaen: haastateltavien tuli olla yhdistyksessä avainasemassa tai muuten hyvin tietoisia toiminnasta ja heidän tuli edustaa eri ikäluokkia. Ryhmähaastattelun avulla saatiin kuva paikallisyhdistysten toiminnasta sekä avainhenkilöiden että eri sukupolvien näkökulmasta. Haastatteluihin osallistui paikallisyhdistyksistä yhteensä 18 henkilöä. Ounasvaaran Ladusta paikalla oli viisi henkilöä (puheenjohtaja, sihteeri, lentopallo- ja majavastaava, rahastonhoitaja sekä avantouinti- ja perheliikuntavastaava), Puijon Ladusta haastatteluun osallistui neljä henkilöä (puheenjohtaja, tiedottaja/sihteeri, retkeily-, maja-, retkiluistelu- ja tietotekniikka-aktiivi sekä lasten- ja nuorten toiminnan aktiivi), Jyväskylän Ladusta viisi henkilöä (puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, pitkäaikainen jäsen, majavastaava sekä sauvakävely- ja lumikenkäilyvastaava) ja Helsingin Ladusta neljä henkilöä (puheenjohtaja, monitoimiaktiivi, kävely-, sauvakävely- ja hiihtoaktiivi, varapuheenjohtaja, retki- nuoriso- ja perhejaoksen vetäjä).

Liikuntatoimen johtaville viranhaltijoilta suunnattu kysely toteutettiin kesällä 2008. Kyselyssä tiedusteltiin avoimilla kysymyksillä liikuntatoimen arviota paikkakunnalla toimivan Suomen Ladun jäsenyhdistyksen toiminnasta. Viranhaltijoilta tiedusteltiin heidän käsityksiään paikallisyhdistyksen vaikutuksesta sekä paikalliseen liikuntakulttuuriin että paikalliseen liikuntaan. Kaikki liikuntatoimen johtavat viranhaltijat vastasivat kyselyyn.

5.2 Paikallisyhdistysten toiminnan laajuus ja monipuolisuus

Haastattelujen perusteella paikallisyhdistysten vaikuttamistoiminta tähtää jäsenten ja paikallisen väestön hyvinvointiin ja liikkumisen lisäämiseen:

”Kyllähän siinä täytyy tietysti olla sitä aktiivisuutta, erilaisten tapahtumien, tempausten ja teemojen kautta niin yritetään saada sitä väkeä liikkeelle ja aina se pieni ajatus tietysti, että sieltä joku jäisi jäseneksi, että se ei olisi kertaluontoinen käynti vaan tulisivat toimintaan mukaan laajemmin.”

Myös liikuntatoimien vastauksissa paikallisyhdistykset näyttäytyivät paikallisessa liikuntakulttuurissa merkittävänä kunto- ja terveysliikunnan edistäjinä ja toimijoina (Liikuntatoimien kysely). Paikallisyhdistysten hyvinvointiin ja liikkumiseen tähtäävä toiminta painottuu tapahtumien ja toiminnan järjestämisen rinnalla muutoksen mahdollistaviin toimiin, jotka liittyvät paikallisyhdistysten liikuntapaikkojen ja ulkoilureittien ylläpitämiseen ja luomiseen keskittyviin toimiin. Jyväskylän Ladun mukaan:

”Kaupunki katsoo, että me tehdään sellaista työtä, mikä lain mukaan kuuluisi kaupungin tehdä, elikkä antaa ihmisille liikuntaedellytykset...”

Myös liikuntatoimissa suorat vaikutukset, toiminta, tapahtumat ja tiedonvälitys, nähtiin merkittävänä. Ainoastaan Rovaniemellä vaikutus nähtiin vähäisenä lähinnä tiedonvälityksellisistä syistä, vaikka:

”...seuran tuki ja asiantuntemus suuri apu erilaisissa kunto- ja terveysliikuntatapahtumissa”.

Paikallisyhdistykset suuntaavat haastattelujen perusteella toimintaa pääasiallisesti jäsenilleen, vaikka tavoitteeksi koetaan myös paikallisten liikuttaminen. Toiminta on monipuolista ja jokainen latuyhdistys myös kokee eräänlaiseksi tehtäväksi monipuolisen tarjonnan ylläpitämisen. Monipuolista toimintaa edustaa kaikissa yhdistyksissä lajivalikoiman laajuus ja avoimuus uusien lajien mukaan ottamiseksi. Paikallisyhdistykset toteuttavat liikuntaa matalan kynnyksen –periaatteella:

”...sellainen tavoite myös tässä, että se on matala kynnyksellä tulla meille, ei tarvitse olla ihan hirveän hyvä kunto, löytyy lajeja kaikille...”

”Ja tärkeätä on taas, oli se elämäntilanne tai tulot minkälaisia hyvänsä, me tehdään se sellaiseksi, että siinä ei ole kynnyksiä. Ei ole isoa jäsenmaksua tai kertamaksua. Nyt ne kaikki voi tulla, ei

varmasti jää siitä kiinni. Tehdään jotain sellaista, onko se läheltä liikkumaan se teema, niin se on just sitä.”

5.3 Traditionaaliset vaikuttamiskeinot

Haastattelujen perusteella vaikuttamiskeinoiniin kuuluvat sekä suora että epäsuora vaikuttaminen. Aktiivien mukaan osalta latuyhdistyksistä kysytään mielipidettä kaupungin liikuntatoimen taholta jo suunnitteluvaiheessa lähinnä uusia liikunta-alueita ja -reittejä suunniteltaessa. Kaikki paikallisyhdistykset ovat yhteydessä liikuntatoimiin sekä kaavoituksesta ja ulkoilualueista vastaavaan tahoon ainakin jossain määrin. Yleensä yhteydenpito on hyvin toiminnallista. Yhteyttä otetaan ulkoilureittejä koskevissa asioissa. Yhdistyksiltä pyydetään lausuntoja virallisesti ja epävirallisesti aika ajoin:

”...kaupunkisuunnittelulautakunta, kun on kaavamuutoksia taikka muita mitkä koskee liikunnallisia asioita, niin kyllä meiltä ihan järjestäen pyydetään lausunto.”

Tyypillisimpiä vaikuttamiskeinoja paikallistasolla yleensä ovat kontaktit päätöksentekijöihin (Vuorinen et al. 2006. 40, 100; Luomala 2002, 127 – 129). Päätöksenteon tunteminen on tärkeitä tiedon, ideoiden ja asiantuntijuuden välittämisessä eteenpäin (Luomala 2002, 127 - 129). Liikuntatoimissa epäsuora informatiivinen vaikutus ulkoilureitteihin, majoihin ja rakenteisiin tiedostettiin, mutta sitä toivottiin myös tehostettavan, *”vaikka muihin seuroihin verrattuna kuitenkin keskivertoa aktiivisempi”*. Omien jäsenten liikuntaan paikallisyhdistysten toiminnalla nähtiin olevan merkittävä vaikutus, jota ohjaa asiantuntemus:

”Suuri vaikutus. Pidetään huolta omista jäsenistä. Toimintaa ohjaa asiantuntemus”.

Jäsenistön ulkopuolisiin paikallisiin vaikutuksen nähtiin olevan vähäistä ja tässä koettiin olevan myös tehostamisen tarvetta. (Liikuntatoimien kysely.)

Yhdistyksille on tavallista tietynlainen asiantuntijan roolissa esiintyminen (Vuorinen et al. 2006. 40). Haastatellut yhdistykset kokivat roolinsa paikkakunnan liikuntakulttuurissa liikuntatoiminnan rinnalla informatiivisena. Ainoastaan Helsingin paikallisyhdistys koki, ettei sillä ole informatiivista roolia paikkakunnalla. Haastattelussa nousi esiin Helsingin kokoisen kaupungin luomat esteet yhteistyössä. Seuroja on paljon ja kunnallisbyrokratia on raskas ja tieto kulkee hitaasti. Paikallisyhdistys myös arveli, että kaupunki on suunnitteluasioissa suoraan yhteydessä keskusjärjestöön, mikä myös osittain pitää paikkansa. Toimintaa on osassa paikallisyhdistyksistä pyritty kehittämään asiantuntija-roolia korostavaksi, osassa pohditaan asiantuntijuuden mahdollisuutta. Esimerkiksi aluekokouksissa paikallisyhdistysten vaikuttamistoiminta on ollut aiheena. Asiantuntijarooli koetaan myös eräänlaisena positiivisena velvollisuutena. Puijon Ladun haastattelussa kommentoitiin osuvasti:

”Tavallaan joudutaan olemaan jonkun verran sellaisena vahtikoirana joka vähän ennakoii ja pyrkii ennalta vaikuttamaan juuri näihin liikuntamahdollisuuksiin ja edellytyksien luomisessa.”

Liikuntatoimien mielipiteet paikallisyhdistyksen roolista paikallisessa päätöksenteossa ja liikuntapolitiikassa vaihtelivat. Kuopiossa ja Jyväskylässä paikallisyhdistys nähtiin aktiivien tapaan merkittävänä ”edunvalvojana”. Rovaniemellä paikallisyhdistyksen toimijoiden asiantuntijuus tuotiin esille ja paikallisyhdistykseltä toivottiin vielä enemmän kannanottoja liikuntaa koskevissa asioissa. Helsingissä paikallisyhdistyksen rooli näyttäytyi lähinnä palveluntuottajana. (Liikuntatoimien kysely.) Tarkasteltaessa paikallisyhdistysten haastatteluja, Ounasvaaran Latu oli ainoa, joka tietoisesti pyrki tekemään kannanottoja liikuntaa koskevissa asioissa. Tavoitteena on tehdä kannanottoja ja pitää tärkeänä pitämiään asioita tällä tavoin mediassa. (Ounasvaaran Ladun haastattelu 14.4.2008.) Ristiriita näkökulmien välillä saattaa syntyä vaikuttamisen väylistä. Ounasvaaran Latu käyttää kannanotoissaan pitkälti hyväkseen mediajulkisuutta, siinä missä yhteydenotot liikuntatoimeen ovat vähäisiä.

Haastattelujen perusteella päättävien elinten merkitys tiedostetaan. Tyypillisiä vaikuttamiskeinoja yleensä ovat henkilökohtaiset kontaktit. (Vuorinen et al. 2006. 40, 100; Luomala 2002, 127 – 129.) Paikallisyhdistykset raportoivat, että päätöksentekijöihin vaikutetaan eniten suorien kontaktien kautta. Vaikuttamista kommentoidaan:

"...poliittiseen tahoön, joka kuitenkin on se päättävä taho näissä asioissa, on suhteet."

"Päästään juttelemaan ihan face to face..."

Kaikilla yhdistyksillä on henkilökohtaisia kontakteja kaupungin metsätoimistoon, kaavoituksesta vastaavaan osastoon tai liikuntatoimeen (Paikallisyhdistysten haastattelut). Keskusjärjestötasolla kannanotot ovat yleisiä. Suomen Ladun hallitus tekee julkisia kannanottoja tasaisin väliajoin katsoessaan sen tarpeelliseksi, viimeksi tänä syksynä koskien retkeilyn tulevaisuutta Pallas-tunturilla (Suomen Ladun kotisivut 24.8.2008). Muiden paikallisten yhdistysten kanssa tehtävä yhteistyö kuuluu kaikkien paikallisyhdistysten toimintaan. Yleensä yhteistyötä tehdään oman toiminnan ja tapahtumien tiimoilta. (Paikallisyhdistysten haastattelut.)

Mediajulkisuus ja yleiseen mielipiteeseen vaikuttaminen kuuluvat yleisiin makrotason vaikuttamiskeinoihin ja informaatioteknologia vaikuttaakin kolmannen sektorin vaikuttamiskeinoihin (Vuorinen et.al. 2006, 37–40, 100; Luomala 2002, 126). Mediajulkisuutta käytetään paikallisyhdistyksissä perustoiminnan esillä pitämisen lisäksi uusien lajien esittelyyn sekä hankkeiden ja tapahtumien mainostamiseen. Internetin ja paikallisyhdistyksen kotisivujen rooli nähdään tiedonvälityksellisesti suurena. Sähköinen viestintä, käytännössä paikallisyhdistyksen kotisivut, on paikallisen jäsenlehden ja valtakunnallisen Latu- ja Polku -lehden rinnalla tärkeimpiä kanavia sekä vaikuttamistoimintaan että informaation välittämiseen ja siihen myös panostetaan. Sähköpostilla tiedottaminen on kaikissa paikallisyhdistyksissä arkipäivää:

”...voin omalta kohdalta sanoa, että tämä sähköpostiasia jollain lailla rävähti silmille juuri tässä Puijon Ladun kautta, että sitä ei vielä silloin niin, nyt se on jo sitten enempi työelämässäkin.”

Kääntöpuolena ollaan huolestuneita vanhempien, sähköisen viestinnän ulottumattomissa olevien, jäsenten tiedonsaannista. Kaikissa paikallisyhdistyksissä toimii kuitenkin suosittu oma lehti, josta ei olla luopumassa. (Paikallisyhdistysten haastattelut.)

5.4 Paikallisyhdistysten sosiaalinen ja järjestöllinen pääoma

Ilman toimivaa yhteisöä vaikuttavuuden tekijöitä ja ulottuvuuksia on vaikea tuottaa. Tarkasteltaessa Colemanin (1994, 107–188) ja Putnamin (1993, 7) sosiaalista pääomaa, Suomen Ladun paikallisyhdistysten vuorovaikutussuhteiden, arvojen ja velvollisuudentunnon verkostoa tai Hyypän (2005, 8) sosiaalista pääomaa, joka “...tarkoittaa yhteiskunnan sosiaalisiin rakenteisiin juurtuneita normeja ja sosiaalisia suhteita, jotka antavat ihmisille mahdollisuuden koordinoita toimintaansa haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi.”, voidaan pohtia millaisia vuorovaikutussuhteet paikallisyhdistyksissä ovat ja millaisia arvoja yhdistykset omasta mielestään edustavat.

Tarkasteltaessa vuorovaikutusta latuyhdistyksen sisällä, nostavat aktiivit esiin tietynlaisen verkoston kertymisen toiminnan kautta. Siisiäinen (1999, 87–109; 2001, 144–167) määrittelee järjestöllisen pääoman edellytykseksi sosiaaliset verkostot ja niitä uudistavat vuorovaikutussuhteet. Niistä muodostuvat ne yhteiskunnalliset resurssit, joita järjestön kollektiivinen toiminta tuottaa ja antaa jäsenille. Haastattelujen perusteella vaikuttaisi, että ainakin paikallisyhdistysten aktiivit kokevat saavansa toiminnasta juuri sosiaalisia kontakteja ja vuorovaikutusverkostoja, jotka auttavat sekä käytännön ongelmissa että edesauttavat omaa hyvinvointia ja työssä jaksamista. Yhdistyksen toiminnan myötä tuleva verkosto vaikuttaa paikallisyhdistyksissä toimintaan osallistumisen

syynä ja sitä pidetään hyvänä asiana paikallisyhdistyksen toiminnan mahdollistamiseksi. (Paikallisyhdistysten haastattelut.)

Paikallisyhdistyksen luomaan osaamisverkostoon perustuu myös osa yhdistyksen vaikutuksesta paikkakunnalla. Verkoston koetaan auttavan myös henkilökohtaisesti. Yhdistysaktiivit kokevat yhdistystoiminnan sekä pakopaikkana työelämästä kiireistä että tukiverkostona eriytymisen ehkäisyssä. Toiminnasta syntyvää verkostoa kommentoitiin esimerkiksi:

”Meidän ja varmaan kaikkien latuyhdistysten jäsenyydessä yksi suuri lisäarvo on se, että meitä on joka alan ihmistä täällä. Jos tarvitaan sähkömiestä, niin aina löytyy, putkimiestä löytyy ja timpureita. Siinä tämä talkoilla tekeminen helpottuu, kun löytyy sitä tekijää sitten.”

”Kyllähän sitä kontakteista on hyötyä”

”Mulla on ainakin ihan selkeästi että on tullut sellaista verkostoa, jos on joku asia, sanotaan ongelma, että aha se on siellä ja siellä, tietää keneenkä ottaa yhteyttä ja tietää taas sen, että kuka tietää.”

Toisaalta koetaan myös yhdistysaktiivien vähyyden kuormittavan aika-ajoin liikaakin. Tarkasteltaessa paikallisyhdistyksen sisäistä yhteistyötä, tuntuu kaikilla paikallisyhdistyksillä olevan sama ongelma. Aktiivien joukko on pieni ja varsinkin vastuutehtäviin on vaikea saada uusia toimintaan mukaan. Pieni joukko aktiiveja kokee ajoittain olevansa hyvin kuormitettuja. Aikakaudelle tyypillisesti paikallisen työntekijän hankkimista oli jo harkittu joissain yhdistyksissä. Toiminnan tiimoilta tehtävä yhteistyö keskittyy myös pienemmille porukoille, mikä on hyvin tyypillistä yhdistystoiminnassa. Pienyhteisöt paikallisyhdistysten sisällä syntyvät usein eri toimintojen ympärille:

”Kyllä siellä on tietysti sitäkin, että ihmiset ystävystyy ja käy vähän kyläilemässä, kyllä sitä on.”

Yhdistysaktiivit kokevat, että pienemmät porukat eivät luo sisäänpäin kääntyneisyyttä yhteistyötoimintaan, mutta pohdittaessa uusien jäsenten tuloa

paikallisyhdistyksen toimintaan, myöntävät kaikki uuden jäsenen kokevansa itsensä mahdollisesti ulkopuoliseksi. Kääntöpuoli kiinteälle verkostolle on uusien jäsenten ulkopuolisuuden tunne, jonka olemassaolon osa paikallisyhdistyksistä tunnistaa:

”Meillä on jäsenyytyväisyystutkimus tehty että jotenkin meidän jäsenistön ulkopuoliset tuntee, että me ollaan sisäänlämpiävä tämä joukko.”

Ongelmaan on yritetty hakea ratkaisua muun muassa uusille jäsenille suunnatuilla infotilaisuuksilla, joihin uudet jäsenet on kutsuttu henkilökohtaisesti. Myös paikallisyhdistyksen sisäistä ilmapiiriä pidetään tärkeänä:

”...tärkeintä on tietysti se ilmapiiri, että ne kokevat olevansa tervetulleita. Ja näyttää se että tällä yhdistyksellä on tosiaan annettavaa ja silloin kun siellä intoa on niin silloin myös antaa eväitä toteuttaa itseään.”

Edelleen kuitenkin kaivattaisiin keinoja ulkopuolisuuden tunteen poistamiseen:

”...siihen pitäisi mun mielestä panostaa ihan oikeasti, että siinä olisi jonkinlainen hallittu menettelytapa, että millä tavalla tosiaan se asia tehdään ja sisäistettäisi itsellemme se miten se asia hoidetaan.”

Siisiäisen mukaan sosiaalinen pääoma elää järjestöissä joka päivä, koska toiminta perustuu vuorovaikutusprosesseihin, rakenteellisten toimintaedellytysten luomiseen ja jäsenten tietoisuuteen toisten kanssa yhteisestä ”maailmasta” (Siisiäinen 1999, 87–109; 2001, 144–167). Haastatteluissa paikallisyhdistysten arvoja pohdittaessa nousee voimakkaasti esille eräänlainen, kaikkien paikallisyhdistysten latu-hengeksi nimittämä, ilmiö. Vaikka haastateltujen aktiivien syyt toimintaan liittymiseen ovat hyvin erilaisia, kokevat toimijat hyvin vahvasti, että kaikki toimintaan osallistuvat ovat samanhenkisiä ihmisiä. Ainakin yhdistysaktiivien keskinäinen solidaarisuuden tunne on vahva. Sitä kuvattiin muun muassa näin:

“Luontoliikkuminen, hyvässä porukassa oleminen, ei ryppyotsaisesti, vaan sillä tavalla, että on kiva olla ja tehdä asioita yhdessä.”

“...latulaisuus on osittain määrittelemätön asia. Se on vaan se porukka jotenkin yhteenkuuluvuutta tunteva.”

“Samanhenkisiä. Metsäläisiä. Luonnollisia.”

“...tärkeintähän se on että säilyy sellainen yhdistyselämän sietämätön kepeys. Ei tarvitse tulla hampaat irvessä tekemään.”

Sosiaalisen pääoman lähteitä (Hyypä & Liikanen 2005, 44), luottamusta ja vuorovaikutusta sekä samanlaisia arvoja yhdistysaktiivien mukaan toiminnassa ainakin tuntuisi olevan. Yhdistystoiminnalle tyypillinen yhteisöllisyyden tunne löytyy ainakin paikallisyhdistysten aktiivien joukosta. Tämä luo edellytyksiä pitkäaikaista etua tavoitteleville yhdistyksille ja luottamuksen kautta myös yhteisön sosiaaliset normit ja arvot vahvistuvat, jollaisiksi toistaiseksi määrittelemätön latu-henki voidaan nimetä.

5.5 Yhdistystoiminnan luonne ja ajankohtaiset ongelmat

Yhdistystoiminnan luonne ja ajankohtaiset ongelmat ilmenevät hyvin samankaltaisina kaikissa haastatteluissa. Yhdistysaktiivien värväämisen vaikeus huolestuttaa paikallisyhdistysten aktiiveja. Vaikka yhdistysten jäsenmäärät ovat tasaisesti kasvaneet, on toimintaan sitoutuvia henkilöitä vaikea saada mukaan.

“Liian pieni porukka ja liian moni tekee samoja asioita, joutuu tekemään.”

“Mitenkään niin kuin varmaan itseämme korottamatta, se on vaan kumma tämä nykytilanne, että näitä aktiivisia ei tahdo löytyä ja jonkun täytyy tehdä.”

Paikallisyhdistysten toimintaa pyörittävien määrä on esimerkiksi Jyväskylässä noin prosentti koko jäsenmäärästä. Rahallista palkkiota on pohdittu, mutta vielä ei paikallisyhdistyksissä makseta edes kulukorvauksia kovinkaan laajamittaisesti. Myös ohjaajista on pulaa ja tämä tuntuu vaikuttavan toiminnan laajentumiseen.

Haastattelujen perusteella yhdistysaktiivisuus kasaantuu paikallisyhdistyksissä, mikä liittyy yhdistysaktiivien puutteeseen. Toisaalta yhdistysaktiivisuuden koetaan liittyvän toimijoiden luonteeseen:

"...jos on yhdessä yhdistyksessä, niin todennäköisesti on toisessakin, niin kuin itsellekin on käynyt, minä olen tällaisessa samanlaisessa toiminnassa muuallakin mukana. Taas sen tyyppinen ihminen, ehkä."

"...sanotaan se mikä yleensä latuyhdistyksen toiminnassa kaipaisi kehittämistä, liittyy siihen, mistä nyt Latu ja Polku-lehdessäkin oli, tästä talkootoiminnasta ja se kuinka tänne nyt saadaan yleensä tähän järjestöelämään mukaan. Minusta siinä tarvittaisi eräällä lailla uusia toimintatapoja.."

Liikuntatoimien vastauksissa paikallisyhdistysten toiminnan kehittämiseksi toivottiin vielä aktiivisempaa yhteydenpitoa ja palveluiden tuotantoa varsinkin jäsenistön ulkopuolisille sekä lapsille ja nuorille (Liikuntatoimien kysely). Nuorten omaan toimintaan on paikallisyhdistyksissä satsattu ja sitä kehitetään edelleen. Lasten ja nuorten saaminen mukaan sekä varsinaiseen toimintaan osallistujiksi että yhdistysaktiiveiksi mietityttää paikallisyhdistyksissä:

"...varmaan latutoiminnassa monessa paikassa haaste tämä junioritoiminta, vetäminen ja ylläpitäminen."

"Pitäisi saada nuorten omaa toimintaa. Se on se avainsana varmasti ja se ei ole helppoa."

Nuorten aktivoimisen ongelman syyksi arvellaan nuorten aikajänteen muuttumista. Toimintaan ei haluta sitoutua pitkäaikaisesti, vanhojen, talkotoimintaan tottuneiden jäsenten lailla.

”...ehkä nuorilla on toisenlainen aikajänne näissä, kun ne rupeaa joihinkin asioihin, ne haluaa vaan täysillä tehdä sen aikaa, eikä se sykli ole niin pitkä kuin meillä, jotka ei osaa lähteä pois ja jotka tosiaan saattaa olla jopa, ei osaa luopua.”

”Nuoret ovat enempi ja vähempi tottuneet eräänlaiseen projekti-työskentelyyn, siihen että ne tietää, että nyt se alkaa ja nyt se loppuu.”

Paikallisyhdistykset pohtivat myös aktiiveille toiminnasta syntyviä kuluja. Haastattelujen perusteella toiminnasta syntyy aktiiveille erinäisiä kuluja, jotka aktiivit maksavat omasta pussistaan. Tästä ei olla pahoillaan, mutta:

”...ehkä se on joillekin nuoremmille tulijoille, että ne osaa laskea tarkemmin, että kannattaako siihen lähteä.”

Elämänvaiheen on huomattu joissakin paikallisyhdistyksissä varsinkin naisilla vaikuttavan yhdistysaktiivisuuteen. Tämä tulisi toiminnassa ottaa huomioon:

”Siinä vaiheessa tuli sellainen katkos, niin kuin aika monella tulee siinä liikunnan harrastamisessa, kolmekymppisenä, kun lapset oli sen ikäisiä, että on sitä hoito-ongelmaa. Sellaista mitä koko perhe voisi yhdessä harrastaa, sellaista toimintaa.”

Liikuntakulttuurin eriytyminen näkyy paikallisyhdistysten toiminnassa tapahtumien järjestämisen haasteiden lisääntymisenä. Tähän on pyritty vastaamaan oman toiminnan monipuolistamisella. Aikaisemmin tapahtumien järjestäminen on ollut latuyhdistysten toiminnassa isossa mittakaavassa mukana, mutta kilpailun koventuessa tapahtumien järjestämisen riskit ja vaatimukset ovat koventuneet:

”...suurten massatapahtumien voluumi on tipahtanut paljon, että ne on nyt jos tulee muutama sata, niin se on jo paljon, kun ennen oli tuhansia...tämähän on varmasti sellainen, vähän niin kuin pirstoutunut samanlaisesti tämä toiminta mutta monipuolistunut. Vähän kattaus tyydyttää sitten sitä kautta laajemmin ihmisten kiinnostuksia.”

”...tietynä aikana muutenkin niin paljon tarjontaa ihmisille, että tuppaa jotkut tapahtumat jollain tavalla osanottajamääriltään tavoitteita pienemmiksi.”

5.6 Paikallisyhdistysten tulevaisuus

Ihmisten vieraantuminen luonnosta ja Luonto meissä -tyyppisen toiminnan arvostus on huomattu latuyhdistyksissä. Ihmisten pitäminen lähellä ja yhteydessä luontoon tunnetaan myös osassa paikallisyhdistyksissä tehtäväksi ja haasteeksi. Toisaalta tulevaisuudessa nähdään myös uhkana luonnosta vieraantuminen, joka saattaa nostaa kynnystä osallistua luontoläheiseen toimintaan.

”Se on joku käsittämätön imago tällä hetkellä olla luonnossa liikkeellä.”

”Tää alkaa olla jo ihan eksoottista, tämäkin paikka on jo eksoottinen monen mielestä.” (viittaa majaan metsän keskellä)

”Ollaan oltu kauan pois sieltä ja se on eksoottista, nimenomaan kun asut lähiössä, olet töissä etkä tee mitään. Ihmisen kaipaus luontoon jollakin tavalla.”

”Sellainen varmasti yleinen haaste on pitää ihmiset lähellä luontoa, mikä varmasti ajan myötä ihmiset kaupunkilaistuu eikä uskalla lähteä tuonne liikkumaan.”

Tulevaisuudessa nähdään mahdollisuuksia uusille lajeille tai vanhojen elvyttämiseksi, kuten uutena retkeilyn peruskurssi tai retkipiilo. Suomen Ladun kehittyvä imago nousee myös esiin:

”Tällainen luonto-imago on se vahva vaikka siinä ei nyt niin hirveästi liikkuisikaan, niin se on vahva. Siinä mielessä minä uskon kyllä että siitä osa aina tulee myös jäseneksi tänne ja ihan oikeasti rupeaa liikkumaan, kun se ei ole mikään huonoimpia imagoja.”

Kasvojenkohotusta toivotaan myös jatkettavan. Ainoa uhka uusien lajien tulemiselle on, jos yhdistysaktiiveja ei saada aktivoitua. Kuitenkin:

”...voi sanoa että tosi hyvin on tätä tarjontaa pystytty ylläpitämään, kuvaahan se aktiviteetti sitten, tuota passiivista jäsentä, sitäkin on aika paljon loppujen lopuksi.”

Liikuntatoimien vastauksissa paikallisyhdistyksen tulevaisuuden rooli ja merkitys näyttäytyi varsin myönteisesti. Paikallisyhdistys nähtiin merkittävänä liikuntapalveluiden tuottajana. Tulevaisuus nähtiin valoisana ja paikallisyhdistys uudistuskykyisenä ja avoimena. (Liikuntatoimien kysely.) Osassa jäsenyhdistyksistä suunnataankin yhä liiketoiminnallisempaan suuntaan:

”Me ollaan yhdistyksenä tässä varmaan semmosella vapaaehtoisen toiminnan rajalla. Tämä meidän uudisrakennushanke hyvin paljon ratkaisee tässä mihin suuntaan lähdetään kehittymään vai jäädäänkö tälle tasolle.”

Kaiken kaikkiaan paikallisyhdistysten aktiivit tuntuvat uskovan tulevaisuuteen ja oman yhdistyksen vahvuuteen:

”Me ollaan latulaisia, me uskotaan jatkuvuuteen.”

6 JÄSENTEN NÄKÖKULMA VAIKUTTAJUUTEEN

Tutkimuksessa jäsenistölle suunnattiin postikysely (Liite 4), johon osallistujat valittiin satunnaisotannalla jokaisen paikallisyhdistyksen jäsenrekisteristä. Tässä luvussa tarkastellaan tutkimustuloksia paikallisyhdistysten jäsenille suunnatun kyselyn osalta ja syvennetään tutkimuksen viitekehyksen sijoittumista paikallisyhdistysten toimintaan. Vastauksia esitellään pääosin kaikkien paikallisyhdistysten osalta yhdessä. Tulosten erotessa toisistaan paikallisyhdistysten suhteen tuodaan erot esiin.

6.1 Vastajat ja aineiston edustavuus

Aineiston keruun tavoitteena on tehdä yleistettäviä päätelmiä tutkimusjoukosta, jolloin tästä perusjoukosta poimitaan otos. Tutkimuksen kyselyaineiston perusjoukkona toimivat paikallisyhdistysten jäsenet, joita tutkittavissa paikallisyhdistyksissä oli 1000:sta 4400 henkeen. Perusjoukko edustaa tutkimusjoukkoa, joksi määriteltiin kaikki Suomen Ladun jäsenet. Otoskoko paikallisyhdistyksittäin oli 200–250, kokonaisotoksen ollessa 950. Otos tehtiin satunnaisotantana jokaisen paikallisyhdistyksen jäsenrekisteristä, jolloin sen voidaan katsoa edustavan kyseisen paikallisyhdistyksen ja tätä kautta Suomen Ladun jäseniä melko hyvin. Kaikkien otantatutkimusten tuloksiin sisältyy tietty epävarmuus mahdollisten satunnaisvirheiden takia. Epävarmuustekijää voidaan hallita laskemalla tulokselle todennäköisyyttä kuvaava luottamusväli eli keskivirhe (Se). Luottamusväli osoittaa ne raja-arvot, joiden väliin perusjoukkoa koskeva tulos jää tietyllä varmuudella. Tässä tutkimuksessa luottamusväli oli 95 % tasolla.

Ensimmäisellä kyselykierroksella kaikkien paikallisyhdistysten kokonaisvastausprosentiksi muodostui 36 prosenttia. Paikallisyhdistyksittäin vastausprosentit jakautuivat seuraavasti: Ounasvaaran Latu 32 prosenttia, Puijon Latu 36,4 prosenttia, Jyväskylän Latu 40 prosenttia ja Helsingin Latu

34,8 prosenttia. Vastaamatta jättäneille postitettiin kuukauden kuluttua uusintakirje. Toisen kierroksen jälkeen vastauksia oli 488 kappaletta. Tutkimuksen lopulliseksi kokonaisvastausprosentiksi muodostui 51,4 prosenttia. Ounasvaaran Ladun vastausprosentiksi muodostui 47,5 prosenttia, Puijon Ladun 54,4 prosenttia, Jyväskylän Ladun 56 prosenttia ja Helsingin Ladun 46,8 prosenttia. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Kyselyn vastausaktiivisuus.

Paikallisyhdistys	Otanta	Vastanneita (N)	Vastanneita (%)
Ounasvaaran Latu	200	95	47,5
Puijon Latu	250	136	54,4
Jyväskylän Latu	250	140	56
Helsingin Latu	250	117	46,8
Yhteensä	950	488	51,4

Kyselylomakkeen (Liite 4) kysymykset jaoteltiin tutkimuksen keskeisiin aihealueisiin, joiden avulla mitattiin haastateltavien kokemaa toiminnan merkityksenantoa ja vaikuttavuutta. Kyselylomakkeen kysymykset johdettiin Maailmanpankin vuonna 2003 tuottamasta sosiaalista pääomaa kartoittavasta integroidusta kyselylomakkeesta (Grootaert 2003) sekä kansalaisopistojen toiminnan vaikuttavuutta tutkineen Kaiku-projektin (Kantola 2001) kyselylomakkeesta. Lomakkeiden kysymyksiä sovellettiin vastaamaan tämän tutkimuksen tutkimusongelmiin. Kysymykset olivat pääosin strukturoituja.

6.2 Vastaajien taustat

Vastanneiden taustoja verrattiin Suomen Ladun jäsenistöstä vuonna 2004 tehtyyn jäsenkyselyyn. Tässä kyselyssä vastaajia oli 700 ja vastaajat oli valittu satunnaisotannalla kaikista paikallisyhdistyksistä. Lisäksi vertailua suoritettiin koko väestöön Tilastokeskuksesta ja Kansanterveyslaitoksesta saatujen tietojen perusteella.

6.2.1 Demografiset muuttajat

Jäsenkyselyyn vastanneista noin puolet oli naisia ja puolet miehiä (Taulukko 3). Sukupuolijakauma erosi hieman aikaisemmin tehdyn jäsentutkimuksen jakaumasta. Tätä selittää osittain jäsenkyselyn vastaajien valinta. Jokaisesta paikallisyhdistyksessä vastaajat valikoitiin sukupuolen mukaan niin, että vastaajia oli molemmista sukupuolista yhtä paljon.

Taulukko 3. Kyselyyn vastanneiden ja vuoden 2004 jäsenkyselyn prosentuaalinen sukupuolijakauma.

Sukupuoli	Jäsenkyselyyn vastanneet (%)	2004 jäsenkysely (%)
Nainen	48	58
Mies	52	40
Ei mainintaa	0	2
Yhteensä	100	100

lältään jäsenet jakoutuivat samantyyppisesti kaikissa paikallisyhdistyksissä. Puijon Latua lukuun ottamatta kaikissa paikallisyhdistyksissä oli eniten 56–65-vuotiaita. Puijon Ladussa eniten oli 46–55-vuotiaita, joita oli 32 prosenttia jäsenistöstä. Muissa paikallisyhdistyksissä 46–55-vuotiaiden ikäryhmä muodosti toiseksi suurimman ryhmän. Tähän ikäryhmään kuuluvia oli Ounasvaaran Ladussa 27 prosenttia, Jyväskylän Ladussa 26 prosenttia ja Helsingin Ladussa 23 prosenttia. Kolmanneksi suurin ikäryhmä muodostui yli 65-vuotiasta ja voidaankin sanoa, että paikallisyhdistysten jäsenet ovat keskimäärin melko varttunutta joukkoa. Verrattuna vuoden 2004 jäsenkyselyyn, oli 20–35-vuotiaita vastanneissa saman verran. 36–55-vuotiaita vastanneissa oli vähemmän verrattuna 2004 kyselyyn. Vastaavasti yli 56-vuotiaita oli enemmän vastanneissa. Tutkimukseen vastanneet ovat keskimäärin vanhempia verrattuna vuoden 2004 jäsenkyselyyn. Kaiken kaikkiaan tarkasteltaessa Suomen Ladun tyypillistä jäsentä sijoittuu hän selkeästi yli 46-vuotiaiden joukkoon. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Vastanneiden ja vuoden 2004 jäsentutkimuksen prosentuaalinen ikäjakauma.

Ikä	Jäsenkyselyyn vastanneet (%)	2004 jäsenkysely (%)
-19	3	0
20 - 25	2	2
26 - 35	5	5
36 - 45	13	21
46 - 55	27	32
56 - 64	29	25
65-	20	14
Ei mainintaa	0	1

Vastanneiden ikä paikallisyhdistyksittäin vaikuttaa jäsenten siviilisäätyn. 65 prosenttia vastanneista elää avo- tai avioliitossa. Naimattomia vastanneista oli 18 prosenttia ja eronneita 15 prosenttia. Myös vastanneiden elämäntilanteessa näkyy ikäjakauma. Eniten vastanneista eli 50 prosenttia oli ansiotyössä olevia. Opiskelijoita oli viisi prosenttia ja yrittäjiä 10 prosenttia. Yllättävän paljon vastanneista oli eläkeläisiä. Peräti 36 prosenttia vastanneista nimeää elämäntilanteekseen eläkeläinen. Helsingin Ladussa vastaajien eläköityminen ei ole niin voimaperäistä, sillä 62 prosenttia vastanneista oli ansiotyössä ja 23 prosenttia eläkkeellä. Tätä selittää Helsingin Ladun vastaajien koulutustausta. Helsingin Ladussa vastaajat ovat muita paikallisyhdistyksiä koulutetumpia, joka saattaa näkyä eläköitymisajankohdassa. Kaiken kaikkiaan paikallisyhdistysten jäsenet ovat pitkälti ansiotyössä olevia tai siitä eläkkeelle siirtyneitä. Työttömiä kaikista vastaajista oli yksi.

Koulutukseltaan kyselyyn vastanneet ovat selkeästi muuta väestöä koulutetumpia (Taulukko 5). Vastanneista 40 prosenttia oli korkea-asteen koulutuksen omaavia, mikä tarkoittaa tässä tapauksessa joko yliopisto- tai muuta korkeakoulututkintoa. Kaikista yli 15-vuotiaista suomalaisista korkea-asteen koulutuksen omaa selkeästi harvempi eli 26 prosenttia. Myös keski-asteen koulutuksen suorittaneita oli vastanneissa selkeästi enemmän kuin kaikissa suomalaisissa. Vastanneista 41 prosenttia oli suorittanut keski-asteen tutkinnon siinä missä suomalaisista heitä oli 38 prosenttia. Vastaavasti vain perusasteen tutkinnon omaavia oli vastaajissa 19 prosenttia, kun kaikista

suomalaisista heitä on 36 prosenttia. Perusasteen tutkinnoista eniten oli kansa-, perus- ja keskikoulun suorittaneita, mikä selittyy vastanneiden verrattain korkealla ikäprofiililla. Pelkän ylioppilastutkinnon omaavia oli vain kolme prosenttia perusasteen koulutuksen käyneistä. Helsingin Ladussa vastanneet ovat myös keskimäärin koulutetumpia kuin muissa yhdistyksissä. Puijon Ladussa, jossa jäsenet taas olivat suhteellisesti muita paikallisyhdistysten vastaajia hieman nuorempia, näkyy sama ilmiö.

Taulukko 5. Kyselyyn vastanneiden koulutus prosentteina koko väestöön verrattuna.

Koulutus	Jäsenkyselyyn vastanneet (%)	Väestö (15-) (%)
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	19	36
Keskiasteen tutkinto	41	38
Korkea-asteen tutkinto	40	26

6.2.2 Vastaajien liikunta

Tutkimuksessa tarkasteltiin jäsenten liikunta-aktiivisuutta (Taulukko 6) kysymällä ripeän ja reippaan tai voimaperäisen ja rasittavan liikunnan määrää kertoina viikossa. Kysymystä verrattiin Kansanterveyslaitoksen tutkimukseen suomalaisen aikuisväestön terveystyötyymisestä (Helakorpi et al. 2007, 156), jonka avulla voitiin verrata vastanneiden aktiivisuutta kaikkiin suomalaisiin. Tulos kertoo Suomen Ladun jäsenten harrastavan liikuntaa keskivertosuomalaista enemmän. Vastanneista 35 prosenttia harrastaa liikuntaa neljä kertaa viikossa tai useammin siinä missä suomalaisesta aikuisväestöstä neljää kertaa tai useammin viikossa harrastavia oli 31 prosenttia. Lisäksi vastanneista 51 prosenttia harrastaa liikuntaa kaksi tai kolme kertaa viikossa siinä missä koko väestöstä vain 34 prosenttia. Isoin ero tulee kaksi tai kolme kertaa viikossa harrastavien määrässä. Vain kerran viikossa tai 2–3 kertaa kertaa kuukaudessa harrastavia on kyselyyn vastanneissa huomattavasti vähemmän kuin koko aikuisväestössä.

Taulukko 6. Vastanneiden ja koko väestön liikunta-aktiivisuus prosentteina.

Harrastuskertoja	Jäsenkyselyyn vastanneet (%)	Väestö (19 - 65-v) (%)
Vähintään 4 krt/vko	35	31
2-3 krt/vko	51	34
1 krt/vko	8	15
2 - 3 krt/kk	3	10
Harvemmin	1	9
En harrasta	1	2

Suomen Ladun jäsenyydellä siis vaikuttaisi olevan vaikutusta jäsenistön liikunta-aktiivisuuteen. Mahdollista on myös, että jäseneksi hakeutuvat keskimääräistä aktiivisemmat liikkijat. Vastanneiden liikunta-aktiivisuutta voidaan pitää suhteellisen odotettuna tuloksena, kun tarkastellaan Suomen Ladun monipuolista liikuntatoimintaa ja aikaisempaa jäsentutkimusta. Liikunta on matalan kynnyksen terveystoimintaa, jolloin intensiteetti ei ole korkea. Matalan kynnyksen liikunta tulee esiin haastatteluissa. Vuonna 2004 tehty jäsentutkimus vahvistaa tätä käsitystä. Liikuntaa harrastetaan ahkerasti ja alle kerran viikossa harrastavia on hyvin vähän. Vain harva liikkuu ”hampaat irvessä”. Jäsentutkimuksen (2004) mukaan enemmistö Ladun jäsenistä hikoilee ja hengästyy jonkin verran liikuntasuorituksen aikana.

Kyselyssä tiedusteltiin myös vastaajien liikunnan sosiaalisuutta. 62 prosenttia vastanneista harrastaa liikuntaa useimmiten yksin. Kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan kaikista suomalaisista 71 prosenttia harrastaa liikuntaa omatoimisesti yksin. Vaikuttaisi siis, että vastaajat ovat liikunnassaan keskimääräistä suomalaista sosiaalisempia. 37 prosenttia kyselyyn vastanneista harrasti liikuntaa yhdessä toisen kanssa. Tällä tarkoitetaan sekä seuratoimintaan osallistumista että omatoimista ryhmässä liikkumista. Kenen kanssa vastaajat sitten liikkuvat? 21 prosenttia harrastaa liikuntaa Suomen Latuun kuulumattoman jäsenen kanssa ja 16 prosenttia siihen järjestöön kuuluvan kanssa.

Tarkasteltaessa, tapahtuuko jäsenten kanssa harrastettava liikunta yhdistyksen varsinaisen toiminnan puitteissa vai onko sosiaalisia kontakteja myös toiminnan ulkopuolella, tiedusteltiin nimenomaan yhdistyksen virallisen toiminnan

ulkopuolella harrastettavan liikunnan määrää ja Ladun jäsenten kanssa harrastetun liikunnan useutta. 11 prosenttia vastanneista harrastaa liikuntaa viikoittain järjestötoiminnan ulkopuolella jäsenen kanssa. Viisi prosenttia tekee sitä kuukausittain ja 43 prosenttia harvemmin. Noin prosentti harrastaa päivittäin liikuntaa latuyhdistyksen jäsenen kanssa toiminnan ulkopuolella. 39 prosenttia ei osaa vastata kysymykseen.

6.2.3 Jäsenyys ja yhdistysaktiivisuus

Yhdistyksen jäseneksi tullaan monia eri reittejä (Taulukko 7). 41 prosenttia vastanneista on tullut jäseneksi ystävän kautta. Paikallisen tapahtuman kautta jäseneksi on tullut 10 prosenttia ja paikallisen latumajan kautta 11 prosenttia vastanneista. Muuta reittiä jäseneksi on tullut 17 prosenttia vastanneista. Muuksi reitiksi nimettiin yleensä perhejäsenyys tai johonkin tiettyyn lajiin liittynyt kiinnostus.

Taulukko 7. Paikallisyhdistyksen jäseneksi tulon reitti.

Jäseneksi tulo	Vastanneet (N)	Vastanneet (%)
Ystävän kautta	200	41
Paikallisen tapahtuman kautta	48	10
Paikallisen latumajan kautta	54	11
Valtakunnallisen tapahtuman kautta	9	2
Lehti-ilmoituksen kautta	31	6
Suomen Ladun ulkoilukeskuksen kautta	8	2
Suomen Ladun toimintakeskuksen kautta	23	5
Internetin kautta	31	6
Muu, mikä?	83	17
Yhteensä	487	100

Kyselyssä tiedusteltiin paikallisyhdistyksen toimintaan osallistumisen useutta. Vastanneista niukka enemmistö. 54 prosenttia osallistuu toimintaan harvemmin kuin kuukausittain. Kuukausittain osallistuu seitsemän prosenttia ja viikoittain kahdeksan prosenttia vastanneista. Yhdistystoiminnalle tyypillisesti siis vain murto-osa eli noin 15 prosenttia osallistuu aktiivisesti toimintaan. 30 prosenttia vastanneista ei osannut sanoa, kuinka usein toimintaan osallistuu.

Tarkasteltaessa minkä tyyppiseen toimintaan osallistutaan paikallistasolla, vahvistaa tämä käsitystä tyyppillisestä yhdistystoiminnasta. 77 prosenttia osallistuu toimintaan ensisijaisesti melko passiivisesti, mikä tarkoittaa paikallisyhdistysten kohdalla jäsenmaksun maksamista ja toiminnan seuraamista. Kyselyssä vastaajat saivat halutessaan nimetä kaksi toimintaan osallistumisen tasoa. 12 prosenttia vastanneista osallistuu toimintaan ensisijaisesti melko aktiivisesti ja neljä prosenttia järjestää varsinaista toimintaa. Kuitenkin vain kahdeksan prosenttia sanoo, ettei osallistu toimintaan lainkaan. Toimintaan jossain määrin aktiivisesti osallistuvien 15–16 prosentin ja ei lainkaan osallistuvien väliin jää noin 75 prosenttia jäsenistä, jotka kuitenkin seuraavat toimintaa, maksavat jäsenmaksun ja kokevat jossain määrin olevansa osa paikallisyhdistystä.

Kyselyssä tiedusteltiin myös, onko vastaaja suositellut toimintaa jäsenistöön kuulumattomalle henkilölle (Taulukko 8). 59 prosenttia vastanneista on suositellut toimintaa, mitä voidaan pitää melko korkeana määränä. Vastaajat suosittelivat toimintaa monista eri syistä. Suositelleiden mielestä toiminta oli muun muassa halpaa, jäsenedut hyviä ja toiminta mielenkiintoista. 40 prosenttia vastanneista ei ollut suositellut toimintaa muille. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että aktiivisuuden vähyydestä huolimatta osa jäsenistä kokee tuntevansa toiminnan tarpeeksi hyvin suosittelua varten ja arvostaa toimintaa, vaikka ei itse osallistukaan. Tarkasteltaessa vuonna 2004 toteutetun jäsenkyselyn tuloksia passiivisuuden syistä suurin osa nimesi syyksi muut harrastukset, ansiotyön tai laiskuuden/saamattomuuden.

Taulukko 8. Paikallisyhdistyksen toiminnan suosittelu.

Toiminnan suosittelu	Vastanneet (N)	Vastanneet (%)
On suositellut	286	59
Ei ole suositellut	196	40
Ei mainintaa	6	1
Yhteensä	488	100

Jäsenkyselyyn vastanneista 67 prosenttia osallistuu muun yhdistyksen toimintaan oman paikallisyhdistyksen toiminnan lisäksi (Taulukko 9). 18 prosenttia edellä mainituista osallistuu kahden yhdistyksen toimintaan

paikallisyhdistyksen lisäksi. Kolmen yhdistyksen toimintaan oman paikallisyhdistyksen lisäksi osallistuu neljä prosenttia vastanneista. Latulaiset ovat siis erittäin aktiivisesti jäsenenä myös muissa yhdistyksissä. Noin 98 prosenttia vastanneista on jäsenenä ainakin yhdessä yhdistyksessä tai seurassa oman paikallisyhdistyksen lisäksi. Näistä 28 prosenttia osallistuu urheiluseuratoimintaan oman paikallisyhdistyksen rinnalla. Kulttuurijärjestön toimintaan osallistuu seitsemän prosenttia vastanneista ja luonnonsuojelujärjestön toimintaan neljä prosenttia. Myös muut yhdistykset saivat paljon mainintoja (24 prosenttia). Näitä olivat esimerkiksi ammattiyhdistykset sekä erilaiset luontoon tai sairauteen liittyvät yhdistykset.

Taulukko 9. Yhdistystoiminta oman paikallisyhdistyksen toiminnan rinnalla.

Muu yhdistystoiminta	Vastanneet (N)	Vastanneet (%)
Urheiluseura	137	28
Partiotoiminta	4	1
Nuorisojärjestö	3	1
Luonnonsuojelujärjestö	21	4
Kulttuurijärjestö	32	7
Poliittinen järjestö	5	1
Muu, mikä?	117	24
En osallistu muiden yhdistysten toimintaan	156	32
Ei mainintaa	13	2
Yhteensä	488	100

6.3 Jäsenkyselyn vastaajien arviot toiminnasta

Tutkimuksessa mitattiin asennemuuttujilla vastaajien mielipiteitä paikallisesta ja valtakunnallisesta toiminnasta sekä toiminnan vaikutuksista itseän. Mielipidettä mittaavien väittämien vastausvaihtoehdot olivat viisiportaisella asteikolla, jossa vaihtoehdot olivat 1) täysin samaa mieltä, 2) jonkin verran samaa mieltä, 3) ei samaa eikä eri mieltä, 4) jonkin verran eri mieltä ja 5) täysin eri mieltä väittämän kanssa. Tuloksia analysoitaessa väittämät tiivistettiin tutkimuksen teemojen ja tutkimuskysymysten ympärille. Tuloksista analysoitiin keskiarvon suhteen vain merkittävät. Keskiarvon lisäksi tarkasteltiin analysoitavista asenneväittämistä

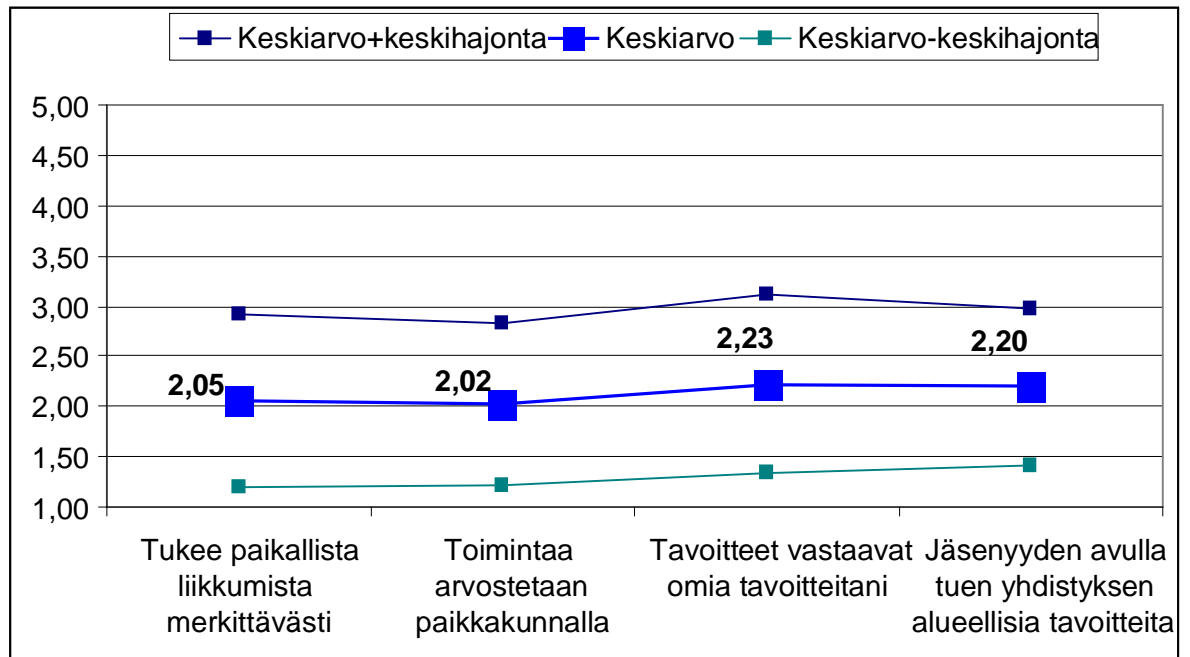
keskihajontaa, joka kertoo vastausten vaihtelusta vastaajien kesken. Samalla keskihajonnalla voidaan tarkastella keskiarvon luotettavuutta sen suhteen, kuinka paljon vastaukset vaihtelivat vastaajien kesken. Asenneväittämien moodilla kerrotaan eniten arvoja saanut vastaus. Moodin poiketessa merkittävästi keskiarvosta, tarkastellaan väittämän jakauman vinoutta. Väittämän keskiarvo (Ka), moodi (Mo) ja keskivirhe (Se) esitetään kunkin väittämän kohdalla sulkeissa ja lisäksi väittämän keskiarvo ja keskihajonta esitetään taulukoissa tarkastelun helpottamiseksi.

Jokaisen väittämän kohdalla keskihajonta on esitetty luotettavuuden arvioimisen helpottamiseksi taulukossa keskiarvon kanssa. Sekä paikallisyhdistyksen että keskusjärjestön yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioivien muuttujien keskihajonta sijoittui 0,64–0,87 välille. Myös yhteisöllisyyttä kuvaavien väittämien keskihajonta latuyhdistysten ja keskusjärjestön kohdalla oli alhaista luokkaa. Se sijoittui 0,79–0,88 välille. Paikallisyhdistyksen itseen kohdistuvia vaikutuksia kartoittavien väittämien keskihajonnat nousivat hieman korkeammiksi, 1,07–1,11 välille. Tämän voidaan katsoa johtuvan ainakin osittain vastaajien yhdistysaktiivisuuden jakautumisesta. Jotkut vastaajat kokevat toiminnan hyvin henkilökohtaisesti toisten lähinnä tukiessa toimintaa oman jäsenyyden avulla. Tätä selittäisi myös yleisiä vaikutuksia arvioivien väittämien keskihajonnan vaihtelun alhaisuus verrattuna itseen kohdistuviin vaikutuksiin. Yhteiskunnallisia vaikutuksia on helpompi arvioida ja niitä ei koeta niin henkilökohtaisesti.

6.3.1 Paikallisyhdistyksen ja keskusjärjestön yhteiskunnallinen vaikutus

Vastaajat olivat keskiarvoltaan jonkin verran samaa mieltä sen väittämän kanssa, että paikallisyhdistykset tukevat paikallista liikkumista merkittävästi (Ka 2,05, Mo 2, Se 0,041). He kokivat myös, että latuyhdistysten toimintaa arvostetaan toimintapaikkakunnalla (Ka 2,02, Mo 2, Se 0,038). Vastaajien yksi osallistumismotiivi tuntuisikin olevan paikallisyhdistyksen alueellisten tavoitteiden tukeminen. Ainakin vastaajat sanovat tukevansa jäsenyyden avulla yhdistyksen alueellisia tavoitteita (Ka 2,20, Mo 2, Se 0,037). Toiminnalla koetaan myös olevan merkitystä omien tavoitteiden saavuttamisessa.

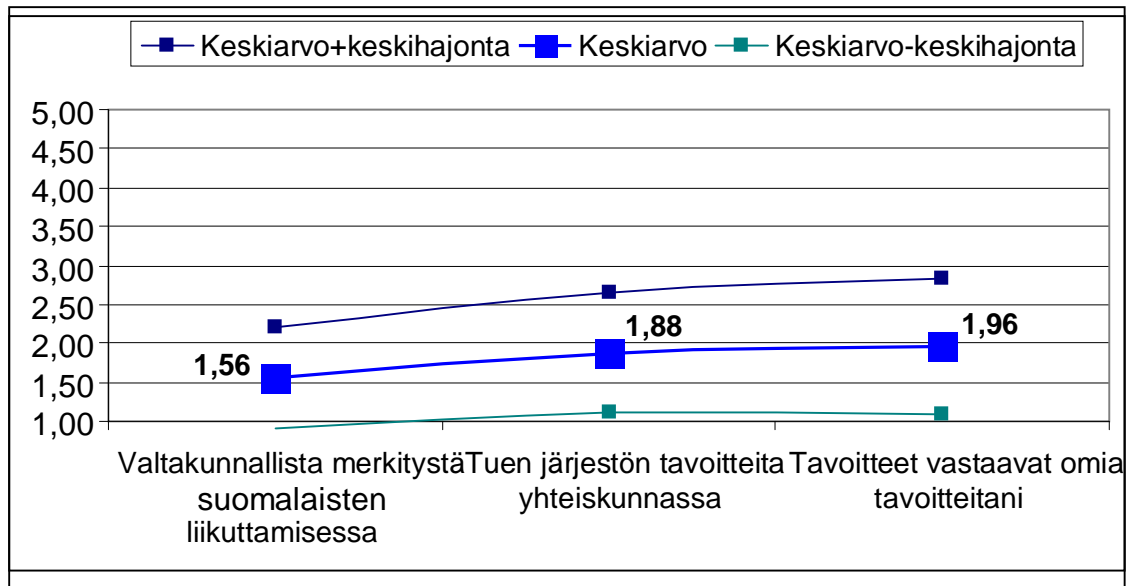
Keskimäärin jäsenet kokevat paikallisyhdistyksen toiminnan vastaavan heidän omia tavoitteitaan (Ka 2,23, Mo 2, Se 0,042). (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Vastaajien mielipide (Ka) paikallisyhdistyksen toiminnasta paikkakunnalla (1 = täysin samaa mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä).

Vastaajat kokevat keskusjärjestöllä olevan erittäin vahvasti valtakunnallista merkitystä varsinkin suomalaisten liikuttamisessa (Ka 1,56, Mo 1, Se 0,030). Yksikään vastaaja ei ollut täysin eri mieltä väittämän kanssa. Jäsenyyden avulla vastaajat kokevat myös tukevansa keskusjärjestön tavoitteita yhteiskunnassa (Ka 1,88, Mo 2, Se 0,036), joihin kuuluu juuri vaikutus suomalaisten liikuttamisessa. Toiminta vastaakin pitkälti vastaajien omia tavoitteita (Ka 1,96, Mo 2, Se 0,041). (Kuvio 4.)

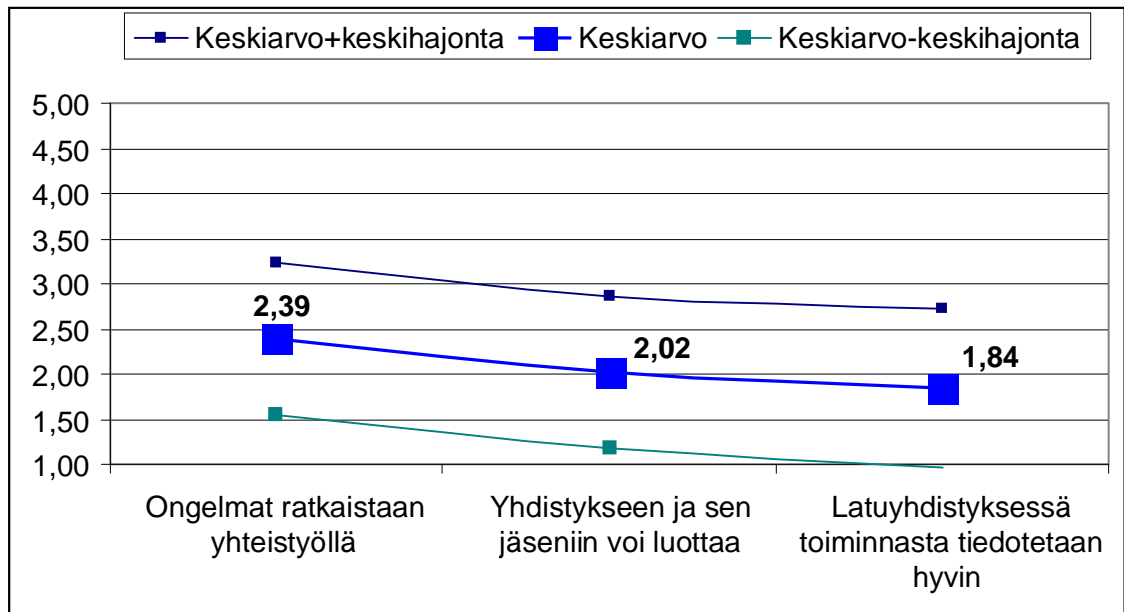

Kuvio 4. Vastaajien mielipide (Ka) Suomen Ladun toiminnasta (1 = täysin samaa mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä).

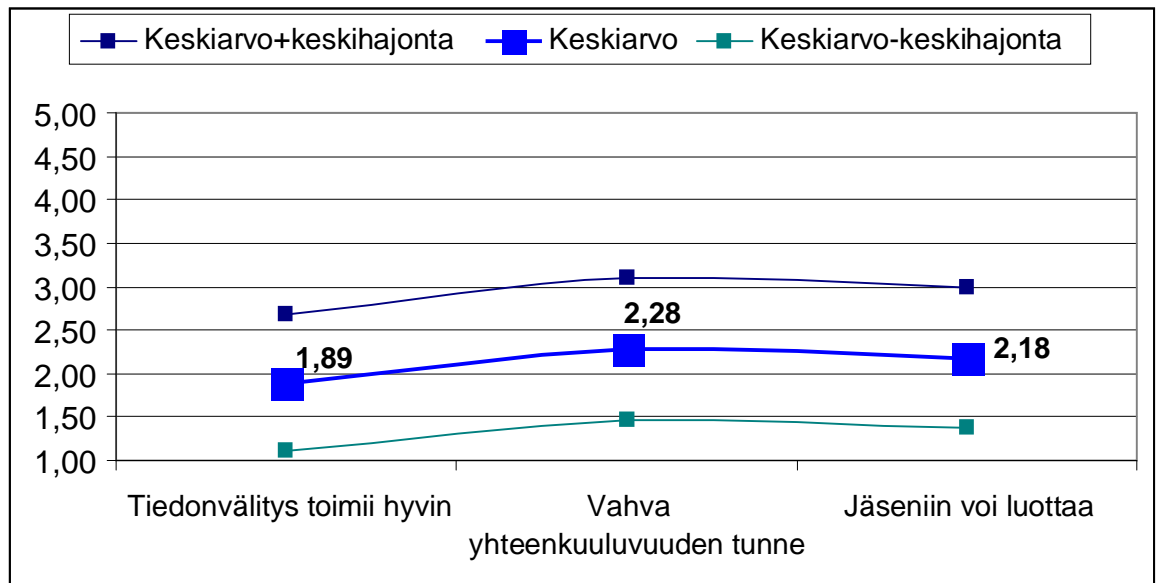
6.3.2 Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys

Tarkasteltaessa vastaajien kokemuksia latuyhdistysten toiminnan vuorovaikutusta koskien voidaan todeta jäsenten kokevan sen verrattain positiivisesti (Kuvio 5). Vastaajat kokevat, että paikallisyhdistyksen jäseniin voi luottaa (Ka 2,02, Mo 2, Se 0,04). Lisäksi vastaajat kokevat, että paikallisyhdistyksissä ilmaantuvat ongelmat ratkaistaan yhteistyöllä (Ka 2,39, Mo 3, Se 0,04). Yhteistyön osalta tulos on kuitenkin jokseenkin tulkinnanvarainen moodin sijoituessa ei samaa eikä eri mieltä –mielipiteen arvolle. Vastaajat kokevat myös, että latuyhdistyksen toiminnasta tiedotetaan hyvin (Ka 1,84, Mo 2, Se 0,04). Kaiken kaikkiaan voidaan nähdä, että vastaajat kokevat paikallisyhdistysten toiminnan tiedonvälityksellisesti avoimena. Vastaajien jakaantuminen aktiivisempiin ja passiivisempiin saattaa kuitenkin aiheuttaa yhteistyön toimivuuden arvioinnin vaikeuden. Suurin osa vastaajista ei osaa arvioida yhteistyötä paikallisyhdistyksissä. Tämä saattaa ilmaista, että toiminnassa ei olla niin paljon mukana, jotta yhteistyötä tulisi tehtyä.

Kuvio 5. Vastaajien mielipide (Ka) paikallisyhdistyksen toiminnasta (1 = täysin samaa mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä).

Keskusjärjestön tasolla tiedonvälityksen koetaan toimivan hyvin (Ka 1,89, Mo 2, Se 0,037). Tämä viittaa siihen, että tiedonvälityksen arvioidaan olevan avointa. Vuoden 2004 jäsentutkimuksessa jäsenet nimesivät seitsemän kertaa vuodessa ilmestyvän Latu ja Polku -lehden yhdeksi tärkeimmistä jäsenyysmotiveistaan. Tämä saattaa selittää kokemusta tiedonvälityksen toimivuudesta ja avoimesta tiedonvälityksestä. Keskusjärjestön tiedonvälityksen avoimuuden lisäksi vastaajat pitivät Suomen Ladun jäseniä kaiken kaikkiaan luotettavina (Ka 2,18, Mo 3, Se 0,038). Eniten vastauksia kuitenkin sai ei samaa eikä eri mieltä -väittämä. Tarkemmassa tarkastelussa huomataan vastapainoksi, että yksikään vastaajista ei ollut täysin eri mieltä väittämän kanssa. Tiedusteltaessa vastaajien mielipidettä keskusjärjestön yhteenkuuluvuuden tunteesta huomataan, että enemmistö vastaajista ei ollut samaa eikä eri mieltä. Väittämän tarkemmassa tarkastelussa huomataan vastaajien kuitenkin kokevan, että järjestön yhteenkuuluvuuden tunne on vahva (Ka 2,28, Mo 3, Se 0,039). (Kuvio 6.)

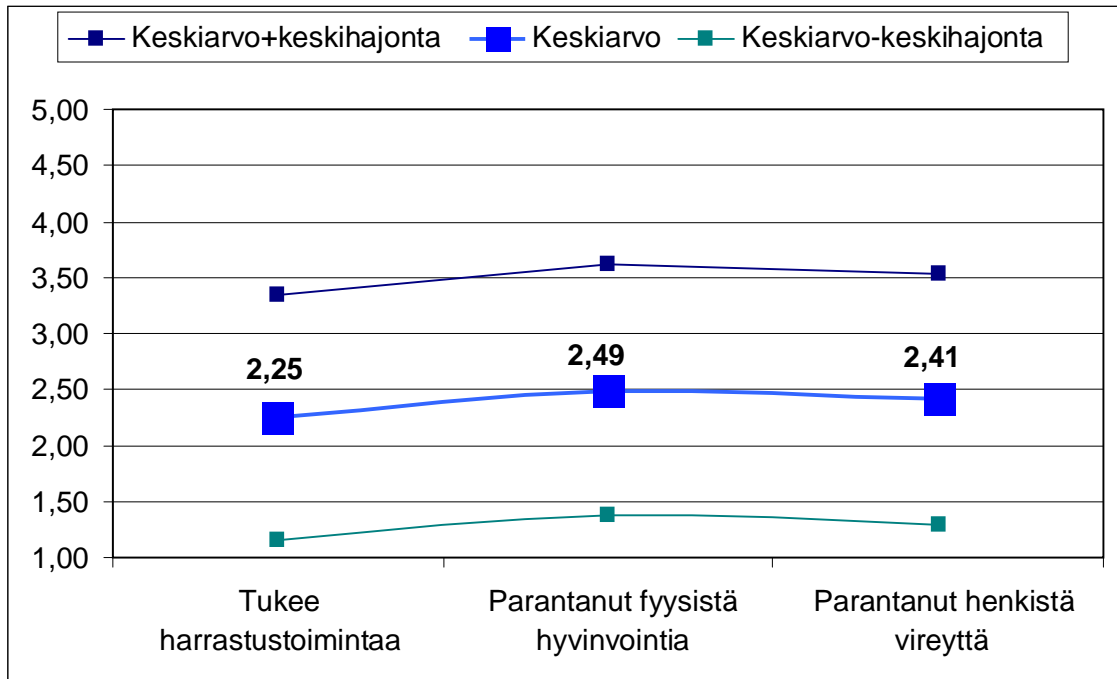
Kuvio 6. Vastaajien mielipide (Ka) Suomen Ladun toiminnasta (1 = täysin samaa mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä).

6.3.3 Toiminnan fyysiset ja henkiset vaikutukset

Vastaajat kokivat fyysisen ja henkisen vaikutuksen suhteen painokkaimmin, että paikallisyhdistyksen toiminta tukee omaa harrastustoimintaa (Ka 2,25, Mo 2, Se 0,051). Tukemisella voidaan tarkoittaa edellytysten luomista, toiminnan organisointia tai esimerkiksi informaation tuottamista jäsenten käyttöön. Vastaajilta tiedusteltiin myös, onko paikallisyhdistyksen toiminnalla ollut vaikutusta fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin. Paikallisyhdistyksen toiminnan koettiin vaikuttavan henkiseen hyvinvointiin (Ka 2,49, Mo 2, Se 0,051) hieman fyysistä enemmän (Ka 2,41, Mo 2, Se 0,051). Kokonaisuudessaan vastaajat kokevat toiminnan vaikuttavan hyvinvointiin myönteisesti. (Kuvio 7.)

Vastaajilta tiedusteltiin myös, onko osallistuminen paikallisyhdistyksen toimintaan lisännyt liikkumista. Mielipiteen keskiarvoksi muodostui 2,66 (Mo 2, Se 0,054). Eniten arvoja vastaajat antoivat kuitenkin jokseenkin samaa mieltä – väittämälle. Kaiken kaikkiaan ainakin osa jäsenistä kokee osallistumisella olleen positiivista vaikutusta omaan liikuntaan. Tulkinnanvaraisen vastauksesta tekee keskiarvon suuri keskihajonta, joka oli väittämän kohdalla 1,17. Tuloksena

voidaan kuitenkin pitää, että paikallisyhdistyksellä on osan jäsenistön liikkumiseen vaikutusta, vaikka kaikki eivät näin koekaan.

Kuvio 7. Vastaajien mielipide (Ka) paikallisyhdistyksen vaikutuksista itseen (1 = täysin samaa mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä).

7 SUOMEN LADUN LIIKUTTAMIS- JA YHTEISÖVOIMA

Tutkimus toteutettiin viittä tutkimusongelmaa silmälläpitäen. Tutkimusongelmia tarkasteltiin kolmessa edellisessä kappaleessa tutkimusaineiston ja viitekehyksen tuottamista näkökulmista. Tässä luvussa tiivistetään tutkimuksen tulokset ja tarkastellaan tuloksia kunkin tutkimuskysymyksen suhteen. Samalla pohditaan tutkimustulosten pohjalta kehittämisehdotuksia järjestön ja paikallisyhdistysten toiminnalle.

Tutkimusta lähdettiin toteuttamaan Suomen Ladun hallituksen toimesta lähtökohdانا järjestön roolin ja merkityksen selvittäminen sekä omien jäsenten että myös suomalaisten liikuttamisessa ja hyvinvoinnissa. Vaikka myöhemmin tutkimuksen tavoite rajautui koskemaan pääosin järjestön jäsenistöä, voidaan paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen vaikuttamisen katsoa koskettavan myös kaikkia suomalaisia. Kokonaisuudessaan järjestön vaikuttavuus on hyvinvoinnin tuottamista sekä fyysisen, psyykkisen että sosiaalisen aspektin suhteen. Fyysisen hyvinvoinnin vaikutukset syntyvät tuotetun informaation, palveluiden ja olosuhteisiin vaikuttamisen kautta. Latulaiset liikkuvat keskivertoa suomalaista enemmän ja ovat myös keskivertoa suomalaista sosiaalisempia liikkujia. Psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin vaikutukset syntyvät siitä yhteisöllisyyden tunteesta, jota toiminta tuottaa. Yhteisöllisyys on luottamusta ja samanhenkisyyttä symboloivaa sosiaalista pääomaa, jonka perusta ei ole pelkästään osallistumisaktiivisuudessa vaan informaation tuottamisessa ja yhteisten toiminnan tavoitteiden tukemisessa.

Tarkasteltaessa aktiivisia jäseniä ja rivijäseniä huomataan, että aktiiveilla esiin nousee voimakkaasti sosiaalinen ulottuvuus toiminnan kautta syntyvinä suhteina ja arjesta irrottuutumisena. Sosiaalinen ulottuvuus tulee esiin varsinaisessa toiminnassa erilaisten kontaktien ja verkostojen syntyemisessä. Latulaisuus on myös tiettyä joukkoa yhdistävä sosiaalisesti positiivinen tekijä, jonka koetaan symboloivan luotettavuutta ja luontoläheisyyttä. Henkinen

ulottuvuus, joka liittyy kiinteästi myös sosiaaliseen, näkyy toiminnassa monella tavalla. Jäsenkyselyn vastaajat kokivat saavansa selkeästi toiminnasta henkistä hyvinvointia edesauttavia asioita. Myös haastatteluissa kävi ilmi sekä varsinaisen liikkumisen että sosiaalisen toiminnan henkistä hyvinvointia lisäävät vaikutukset. Kokonaisuudessaan vaikuttaisikin, että vaikka toimintaan osallistutaan harvakseltaan, siihen kiinnitytään voimakkaasti henkisesti puolella. Henkinen ulottuvuus toiminnan vaikutuksena merkitsee yhteisöllisyyttä identiteetin rakentamisen välineenä sekä yhteisöllisyyden synnyttämää sosiaalista ja järjestöllistä pääomaa. Rivijäsenille toiminta merkitsee samanhenkisyttä ja samaistumisen kohdetta.

Vaikuttamisen fyysinen ulottuvuus edellytyksiä ja mahdollisuuksia luova, koska läheskään jokainen ei osallistu varsinaiseen toimintaan aktiivisesti. Kuten jo mainittiin, jäsenten fyysinen aktiivisuus on korkealla tasolla. Järjestön toiminnalla on siis vaikutusta jäsenistönsä liikkumiseen. Fyysistä ulottuvuutta edustaa myös tieto, jota toiminnasta välitetään sekä mahdollisuudet, joita luodaan. Fyysinen ulottuvuus ilmenee eri jäsenille eri tavoin. Osalle yhdistys toimii lähinnä edellytyksiä luovana, etuja valvovana ja tietoa tuottavana tahona. Osalle yhdistys tarjoaa todellisia liikuntapalveluja ja liikuntaa.

Tutkimuksen ensimmäisenä tehtävänä oli selvittää, millä tavalla paikallisyhdistykset ja keskusjärjestö vastaavat järjestön tavoitteeseen ”vahva pohja yksilön ja yhteisön tarpeille harrastaa liikuntaa ulkona mahdollisimman usein ja monipuolisesti”. Tarkasteltaessa paikallisyhdistyksiä voidaan niiden todeta tuottavan monipuolista matalan kynnyksen toimintaa. Yhteisön ja yksilön tarpeisiin paikallisyhdistykset vastaavat monipuolisuuden lisäksi avoimella toiminnalla, joka näkyy muun muassa kaikkien yhdistysten avoimuutena toiminnan laajentamiseen uusien lajien pariin. Toiminnassa ei myöskään kysellä jäsenyyttä. Toiminnan monipuolisuuden ja avoimuuden lisäksi osa paikallisyhdistyksistä pyrkii vaikuttamaan paikalliseen liikuntapolitiikkaan ja päätöksentekoon, joka osaltaan edesauttaa pohjan luomista vaikuttavuudelle.

Toinen tutkimuskysymys oli, miten järjestön perustehtävän painopistealueet, ulkoilun ja retkeilyn asiantuntemus, aktiivinen vaikuttaminen sekä yhteisöllisyys,

näkyvät paikallisyhdistysten toiminnassa? Haastattelujen perusteella paikallisyhdistykset uskovat hallitsevansa hyvin paikallisen päätöksentekoprosessin sekä keinot lähestyä päättäjiä varsinkin koskien ulkoilureittejä. Vaikuttamiskeinot ovat traditionaalisia ja yhdistystoiminnalle tyypillisiä. Keinoina käytetään sekä suoraa että epäsuoraa vaikuttamista. Liikuntatoimien näkökulmasta paikallista asiantuntijaroolia voisi lisätä, vaikka kokonaisuudessaan liikuntatoimet näkevät paikallisyhdistykset eräänlaisina oman alansa edunvalvojina. Jäsenkyselyyn vastanneet tuntuvat myös uskovan paikallisyhdistysten kykyyn tukea paikallista liikuntaa ja luottavat vahvasti, että keskusjärjestöllä on valtakunnallista merkitystä suomalaisten liikuttamisessa. Kyse on jäsenten uskosta järjestön kykyyn toteuttaa asettamia tavoitteita.

Aktiivisen vaikuttamisen painopistealue näkyy paikallisyhdistysten haastatteluissa sekä vaikuttamisena paikalliseen liikuntapolitiikkaan että vaikuttamistavoitteena suhteessa paikalliseen väestöön ja omaan jäsenistöön. Haastattelujen perusteella osa yhdistyksistä kokee toimivansa aktiivisina vaikuttajina paikkakunnan liikuntapolitiikassa. Paikalliset liikuntatoimet kokevat myös ennen kaikkea omaan jäsenistöön kohdistuvan vaikuttamisen olevan aktiivista, mutta samalla toivovat paikallisyhdistyksen ottavan yhä näkyvämpää roolia paikkakunnan liikunnan järjestämisessä myös muille kuin jäsenilleen.

Jäsenistöön ja paikalliseen väestöön pyritään vaikuttamaan samalla toiminnalla. Haastattelujen perusteella ensisijaisena vaikuttamisen kohteena ovat omat jäsenet. Jäsenkyselyn vastaajat kokivat paikallisyhdistyksen toiminnan tukevan hyvin omaa harrastustoimintaa. Myös paikallisen väestön liikuttaminen koetaan toiminnan tavoitteeksi. Merkittäviä toimenpiteitä tavoitteen toteuttamiseksi ei jäsenille suunnatun toiminnan lisäksi tehdä. Paikallisiin vaikutetaan lähinnä omien tapahtumien ja välillisten prosessien kautta. Toiminta pyritään kuitenkin selkeästi pitämään matalan kynnyksen toimintana, joka on avointa kaikille jäsenyydestä riippumatta.

Tarkasteltava yhteisöllisyys on vaikeasti mitattava asia. Haastatteluissa yhdistysaktiivit korostivat toiminnan sosiaalisuuden merkitystä ja sitä pidettiin aktiivien kohdalla yhtenä osallistumisen syynä. Aktiivit kokivat sosiaalisuuden

tuottavan myös hyvinvointia elämään. Vaikuttaisi, että aktiivien kohdalla yhteisöllisyys näyttäytyy kaikissa ulottuvuuksissaan aina hyödyllisistä suhteista hyvinvoinnin lisääntymiseen. Passiivisimpien rivijäsenten kohdalla varsinainen toiminta ja sen sosiaalisuus on kaukaisempaa. Yhteisöllisyys on enemmän henkistä ja symbolista. Siteet paikallisyhdistykseen ovat löyhät. Toimintaa seurataan kuitenkin varsin aktiivisesti sekä paikallisyhdistyksen oman lehden että valtakunnallisen Latu & Polku –lehden kautta. Monet ovat suositelleet toimintaa ja jäseneksi tullaan usein ystävän kautta.

Yhteisöllisyys järjestön toiminnassa jakaantuu yhdistysaktiivien voimakkaaseen sosiaalisen aspektin merkitykseen osallistumisessa sekä rivijäsenten symboliseen, informaation ja henkiseen puoleen perustuvaan, merkityksenantoon. Yhteisöllisyys järjestössä vaikuttaisi kokonaisuudessaan realisoituvan turvallisuuden tunteeseen luottamuksen kautta. Tätä yhteisöllisyyden tunnetta nimitettiin useassa yhteydessä ”Latu-hengeksi”. Se leimaa järjestön jäsenyyden luotettavuutta ja luontoläheisyyttä symboloivaksi ”ominaisuudeksi”. Siisäisen esittämän luonto meissä –ilmiön piirteet erehdyttävästi omaavan latuhengen perusta on toimiva tiedonvälitys lehtien kautta, uudistuva luontoimago sekä samanhenkisyys jäsenistön kesken.

Tarkasteltaessa Siisäisen luontoon kiinnittyviin yhdistyksiin liittymistä, toimintaa voidaan pitää myös tietyllä tavalla trendikkään ajankohtaisena. Tämä on haastattelujen perusteella tiedostettu latuyhdistyksissä. Yhteiskunnan suunta, yksilöllistyminen, ei toteudu tyhjiössä, vaan kulutuksen, median ja informaatiovirtojen välittämänä. Järjestön toiminta ja kannanotot saattavat toimia eräänlaisena samaistumiskohteena varsinkin järjestön lehden ja imagon kautta. Luontoon kiinnittymisen trendikkyys näkyy konkreettisesti Latu ja Polku –lehden välinemainosten määrässä ja kasvavassa jäsenmäärässä. Uusien identiteettien muodostamisen kenttä on laajentunut.

Kolmas tutkimuskysymys oli, toteutuvatko Suomen Ladun arvot, yhteisöllisyys ja hyvinvointi, paikallisyhdistysten toiminnassa. Vaikka arvon toteutumista on vaikea mitata, voidaan sitä peilata eri tahojen mielipiteisiin. Hyvinvointi koostuu fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista (yhteisöllisistä) ulottuvuuksista.

Jäsenkyselyn vastaajat kokivat toiminnan vaikuttavan myönteisesti hyvinvointiin sekä henkisellä että fyysisellä ulottuvuudella. Lisäksi toimintaa oli suositeltu ystäville ja sillä koettiin olevan paikallista ja valtakunnallista merkitystä. Vaikka enemmistö osallistui toimintaan varsin harvoin, vaikutti se silti tuottavan jäsenten mielestä hyvinvointia heidän elämäänsä. Sosiaalinen ulottuvuus näyttäytyi yhteisöllisyytenä, jonka myös moni tutkija on todennut tuottavan hyvinvointia ja terveyttä.

Neljäntenä tutkimustehtävänä oli selvittää, miten järjestön toimintatavat, avoimuus, yhteistoiminnallisuus ja vaikuttavuus toteutuvat paikallisyhdistysten toiminnassa. Toiminnan koetaan enimmäkseen olevan avointa yhdistysaktiivien, paikallisten liikuntatoimien ja jäsenten taholta. Yhdistysaktiiveja mietityttää avoimuuteen liittyen varsinkin uusien jäsenten tuntemukset. Paikalliset liikuntatoimet uskovat toiminnan olevan avointa omille jäsenille, mutta ulkopuolisille avoimuutta voisi lisätä. Jäsenkyselyyn vastanneet kokivat tiedonvälityksen toimivan hyvin sekä paikallisyhdistyksen että keskusjärjestön tasolla, mikä kertoo avoimesta toiminnasta. Tulosten perusteella voidaan arvioida yhdistysaktiivien toiminnan olevan pitkälti yhteistoiminnallista. Tästä kertoo vahva latu –henki. Yhteistoiminnallisuus voitaisiin kuitenkin ulottaa pidemmälle eri yhteistyötahoille.

Viimeisenä tutkimuskysymyksenä selvitettiin, minkälaista vaikuttavuutta toiminnasta syntyy. Kausaliteettia on tässä tapauksessa mahdoton löytää, koska muiden tekijöiden merkitystä on vaikea sulkea ulos. Lisäksi jäsenistöllä on myös usein jonkinlainen sosiaalinen kontakti paikallisyhdistykseen liittymishetkellä, jolloin liikunta ei ole tärkein tekijä järjestöön liittymisessä. Kaikkea liikuttamisvoimaa on mahdotonta mitata määrällisillä tai laadullisilla mittareilla, sillä on vain olemassa Suomen Ladun toiminnan synnyttämässä perinteessä suomalaisen kansalaistoiminnan sisällä. Ainakin jäsenet näkevät paikallisyhdistysten ja keskusjärjestön sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla merkittävänä toimijana.

Tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa on todettava, että sisällön validiteettiin vaikuttaa, ettei tällaista tutkimusta ole aikaisemmin tehty. Mittarit piti rakentaa

tutkimusta varten alusta asti. Tämä vaikuttaa ymmärrettävästi myös tutkimustuloksiin. Mittarien valinnassa onnistuttiin verrattain hyvin ja tutkimustuloksia voidaan kaiken kaikkiaan pitää luotettavina. Tulevaa tutkimusta ajatellen mittareita voisi kuitenkin edelleen täsmentää tämän tutkimuksen pohjalta. Tutkimuksen tuottama uusi tieto onkin tietoa toiminnan vaikuttavuuden osa-alueista. Laaja yleistettävyyys kaikkiin järjestöihin on kuitenkin mahdotonta, koska se sulkisi pois tapaustutkimuksen vahvuuden, kohteen syvällisen tarkastelun. Tämän tyyppistä tutkimusta voidaan kuitenkin soveltaa muihin järjestöihin. Tietoa voidaan hyödyntää tulevissa kolmannen sektorin vaikuttavuutta arvioivissa tutkimuksissa tutkimuskohteen ominaispiirteet huomioon ottaen. Jatkotutkimuksen kannalta mielenkiintoista olisi selvittää, miten yhteisöllisyys ja erilaiset vaikuttamisen muodot näyttäytyvät erilaisissa järjestöissä. Suomen Ladun sisällä paikallisyhdistysten eroihin ja erojen syihin tulisi syventyä vielä tarkemmin.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää Suomen Ladun toiminnan kehittämisessä. Tutkimustulosten mukaan paikallisyhdistysten toiminnan tulevaisuus näyttää kokonaisuudessaan valoisalta. Kaikki paikallisyhdistykset kamppailevat kuitenkin samojen ongelmien kanssa. Kehittämistä vaatii edelleen paikallisyhdistysten asiantuntijaroolin tiedostaminen ja hyödyntäminen paikkakunnan liikuntapolitiikassa. Yksi yhdistystoiminnan haaste paikallistasolla on myös toimintaa pyörittävien vähyyys ja kuormitus jäsenmäärien jatkaessa kasvuaan. Yhdistysaktiivisuudessa selkeä trendi oli, että jäsenmäärät kasvavat ja tulijoita on, mutta tekijöistä on pulaa. Tapahtumien järjestämisen riskit ovat myös kasvaneet. Myös tähän vaaditaan keskusjärjestön tukea esimerkiksi toisilleen läheisten latuyhdistysten yhteistyön koordinoinnissa tapahtumien tiimoilta.

Toiminnan kehittämisen kannalta on keskeistä, minkälaisesta verkostosta menestyvien paikallisyhdistysten vaikutukset syntyvät. Useimpien paikallisyhdistysten yhteistyöverkostoon kuuluu paikallinen liikuntatoimi, erilaisia paikallisia yhdistyksiä sekä Suomen Ladun alueellinen organisaatio. Vaikka yhteistyökumppaneita on paljon, tuntuu yhteistyö edelleen rajoittuvan toiminnan ympärille. Yhteistyön koordinointi yhä enemmän kehittämistyön ympärille vaatii

keskusjärjestön ohjausta. Tätä kautta myös paikallisen vaikuttamisen aktiivisuus kasvaa. Suurten, hyvin toimivien paikallisyhdistysten mallia voidaan viedä kuitenkin eteenpäin myös pienemmissä paikallisyhdistyksissä samalla rakentaen kehittämiseen orientoitunutta yhteistyökulttuuria. Liikuntakulttuuri eriytyy ja mukana pysyminen vaatii jatkuvaa valveilla oloa ja kehitystä tulosten aikaansaamiseksi.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.

Coleman, J. 1994. Foundations of Social Theory. U.S.A: The Belknap Press of Harvard University Press.

Dahler-Larsen, P. 2005. Vaikuttavuuden arvionti. Hyvät käytännöt menetelmä-käsikirja. STAKES.

Grootaert, C. 2003. Measuring Social Capital: An Integrated Questionnaire. Washington, DC, U.S.A: World Bank Publications. p ii.

Guinn, R.E. & Cameron, K. 1983. Organizational life cycles and shifting criteria of effectiveness: Some preliminary evidence. Management Science 29. Teoksessa Koski, P. & Heikkala, J. 1998. Suomalaisten urheiluorganisaatioiden muutos. Lajiliitot professionaalistumisen prosessissa. Jyväskylä: Liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen tutkimuksia 63/1998.

Heikkala, J. Ajolähtö turvattomiin kotipesiin: liikunnan järjestökentän muutos 1990-luvun Suomessa. Tampereen yliopisto. Liikuntasosiologian väitöskirjatutkimus.

Heikkala, J. 2000. Liikunnan järjestökentän muutokset ja toimintaympäristö. Teoksessa Itkonen, H. (toim.) 2000. Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 152.

Helander, V. 1998. Kolmas sektori. Käsitteistä, ulottuvuuksista ja tulkinnoista. Gummerus Kirjapaino Oy.

Helander, V & Laaksonen, H. 2000. Suomalainen kolmas sektori. Rakenteellinen erittely ja kansainvälinen vertailu. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki: Hakapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. 6. painos. Vantaa: Tammi.

Hyyppä, M. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Keuruu: Otava Kirjapaino Oy.

Hyyppä, M. 2005. Me-hengen mahti. Keuruu: Otava kirjapaino Oy.

Hyyppä, M. & Liikanen, H-L. 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita Prima Oy.

Ilmonen, K. 2000. (toim.) Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Jyväskylän yliopisto. SoPhi 42. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Ilmonen, K. 1998. Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet. Teoksessa Ilmonen, K. & Siisiäinen, M. (toim.) 1998. Uudet ja vanhat liikkeet. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Ilmonen, K. 2001. Sosiaalinen pääoma: käsite ja sen ongelmallisuus. Teoksessa Ilmonen, K. (toim.) 2000. Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Itkonen, H. 2000. Kansalaistoiminnan suuri linja. Teoksessa Itkonen, H. (toim.) 2000. Liikunnan kansalaistoiminta –muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 152.

Itkonen, H. 1996. Kenttien kutsu: tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Joensuun yliopisto. Liikuntasosiologian väitöskirja. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kantola, Heli. 2001. ”Hyvää helvetin halvalla”: kansalaisopistotoiminnan vaikuttavuus. Kaiku-projektin I osa. Tampere: Tehokopiointi.

Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine, M, Bamberg, J & Jokinen, P. (toim.) 2007. Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus.

Luomala, A. 2002. Tieto, toiminta ja innovaatiot. Teoksessa Siisiäinen, M. (toim.) 2002. Yhdistykset kolmannen sektorin toimijoina. Tutkimus jyvaskyläläisistä yhdistyksistä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Matthies, A - L. 1996. Hyvinvoinnin sekatalous ja suomalaiset välittävät organisaatiot. Teoksessa Matthies, A – L., Kotakari, U. & Nylund, M. (toim.) 1996. Välittävät verkostot. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Metsämuuronen, J. 2007. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Pawson, R. & Tilley, N. 1997. Realistic evaluation. London: SAGE Publications.

Putnam, R. 1993. Making Democracy Work. Civic traditions in Modern Italy. Princeton: University Press.

Rajavaara M. 2007. Vaikuttavuusyhteiskunta. Sosiaalisten olojen arvostelusta vaikutusten todentamiseen. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 84.

Ruuskanen, P. 2001. Sosiaalinen pääoma –käsitteet, suuntaukset ja mekanismit. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

Siisiäinen, M. 2001. Järjestöllinen pääoma Suomessa. Teoksessa Ilmonen, K. (toim.) 2000. Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Siisiäinen, M. 2002. Kolmas sektori, yhdistykset ja innovaatiot. Teoksessa M. Siisiäinen (toim.) 2002. Yhdistykset kolmannen sektorin toimijoina. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki: Hakapaino Oy.

Siisiäinen, M. 2007. Something old and something new: Finnish voluntary associations around the turn of the millenium. Teoksessa Itkonen, H., Salmikangas A-K. & McEvoy E. (toim.) 2007. the changing role of public, civic and private sectors in sports culture. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Siisiäinen, M. 1999. Urheiluseura sosiaalisena pääomana: käsite ja siitä avautuvat tutkimusongelmat. Teoksessa Suomi, K. (toim.) 1999. Vaajan virran vuolteessa- kirjoituksia liikunnasta ja yhteiskunnasta. Jyväskylä: Kirjasitomo Rihto.

Suomen Ladun jäsentutkimus 2004. Yhteenvetoraportti. Helsinki: TNS Gallup Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vuorinen, M., Särkelä, R. & Peltosalmi, J. Järjestöbarometri 2006. Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Elektroniset lähteet

European Comission. 1997. Evaluation EU-Expenditure Programmes. A Guide. <URL:<http://www.projectia.fi/projectia/projectia.nsf/materials?OpenForm>> (Luettu 23.4.2008).

Fogelholm, M., Paronen, O. & Miettinen, M. 2007 Liikunta - hyvinvointipoliittinen mahdollisuus. Suomalaisen terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusraportti 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä. 1: 2007. <URL:<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2007/02/pr1169019512649/passthru.pdf>> (Luettu 24.4.2008).

Helakorpi, S. et al. 2007. Suomalaisen aikuisväestön terveystietoisuus ja terveys. kevät 2006. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B 1/2007. <URL:http://www.ktl.fi/attachments/liikunta/avtk_2007b01.pdf> (Luettu 2.10.2008).

Helsingin Ladun kotisivut <URL:<http://helsinginlatu.sporttisaitti.com/>> (Luettu 2.8.2008).

Jyväskylän Ladun kotisivut <URL:<http://www.suomenlatu.fi/jyvaskylanlatu/>> (Luettu 12.7.2008).

Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006. Aikuisliikunta. SLU:n julkaisusarja 6/06. Suomen Liikunta ja Urheilu ry. <URL:[http://slu-fi-bin.directo.fi/@Bin/130dab0f35ef9f1a233b22fda891db1e/1218111521/application/pdf/119400/Kansallinen liikuntatutkimus 2005 2006 Aikuiset taitettu.pdf](http://slu-fi-bin.directo.fi/@Bin/130dab0f35ef9f1a233b22fda891db1e/1218111521/application/pdf/119400/Kansallinen_liikuntatutkimus_2005_2006_Aikuiset_taitettu.pdf)> (Luettu 12.8.2008).

Kiiskinen, U. et al. 2008. Terveystietoisuuden edistämisen mahdollisuudet. Vaikuttavuus ja kustannusvaikuttavuus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 1:2008. <URL:<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2008/02/pr1202902258197/passthru.pdf>> (Luettu 15.3.2008).

Liikuntalaki 18.12.1998/1054. <URL:<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19981054>> (Luettu 13.4.2008).

Ounasvaaran Ladun kotisivut <URL:<http://personal.inet.fi/yhdistys/oula/>> (Luettu 5.6.2008).

Puijon Ladun kotisivut <URL:<http://www.puijonlatu.fi/>> (Luettu 15.6.2008).

Rajavaara, M. 2006. Yhteiskuntaan vaikuttava Kela. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 69.
<URL:[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/150306101505EK/\\$File/Katsauksia69netti.pdf?openElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/150306101505EK/$File/Katsauksia69netti.pdf?openElement)> (Luettu 18.3.2008).

Suomen Ladun kotisivut. <URL:www.suomenlatu.fi> (Luettu 10.8.2008).

Tilastokeskus. <URL:<http://www.tilastokeskus.fi>> (Luettu 3.8.2008).

Tyrväinen, L. et al. 2004. Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. Teoksessa Tyrväinen, L. & Tuulentie, S. 2004. Luontomatkailu, metsät ja hyvinvointi.
<URL:<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2007/mwp052>> (Luettu 5.8.2008).

Haastattelut paikallisyhdistyksissä

Jyväskylän Ladun yhdistysaktiivien ryhmähaastattelu, 1.4.2008.

Ounasvaaran Ladun yhdistysaktiivien ryhmähaastattelu, 14.4.2008.

Puijon Ladun yhdistysaktiivien ryhmähaastattelu, 16.4.2008.

Helsingin Ladun yhdistysaktiivien ryhmähaastattelu, 5.5.2008.

Liikuntatoimien johtavien viranhaltijoiden kyselyt

Liikunta- ja nuorisotoimenjohtaja Rauno Yli-Paavalniemi, Rovaniemen kaupunki, 8.8.2008

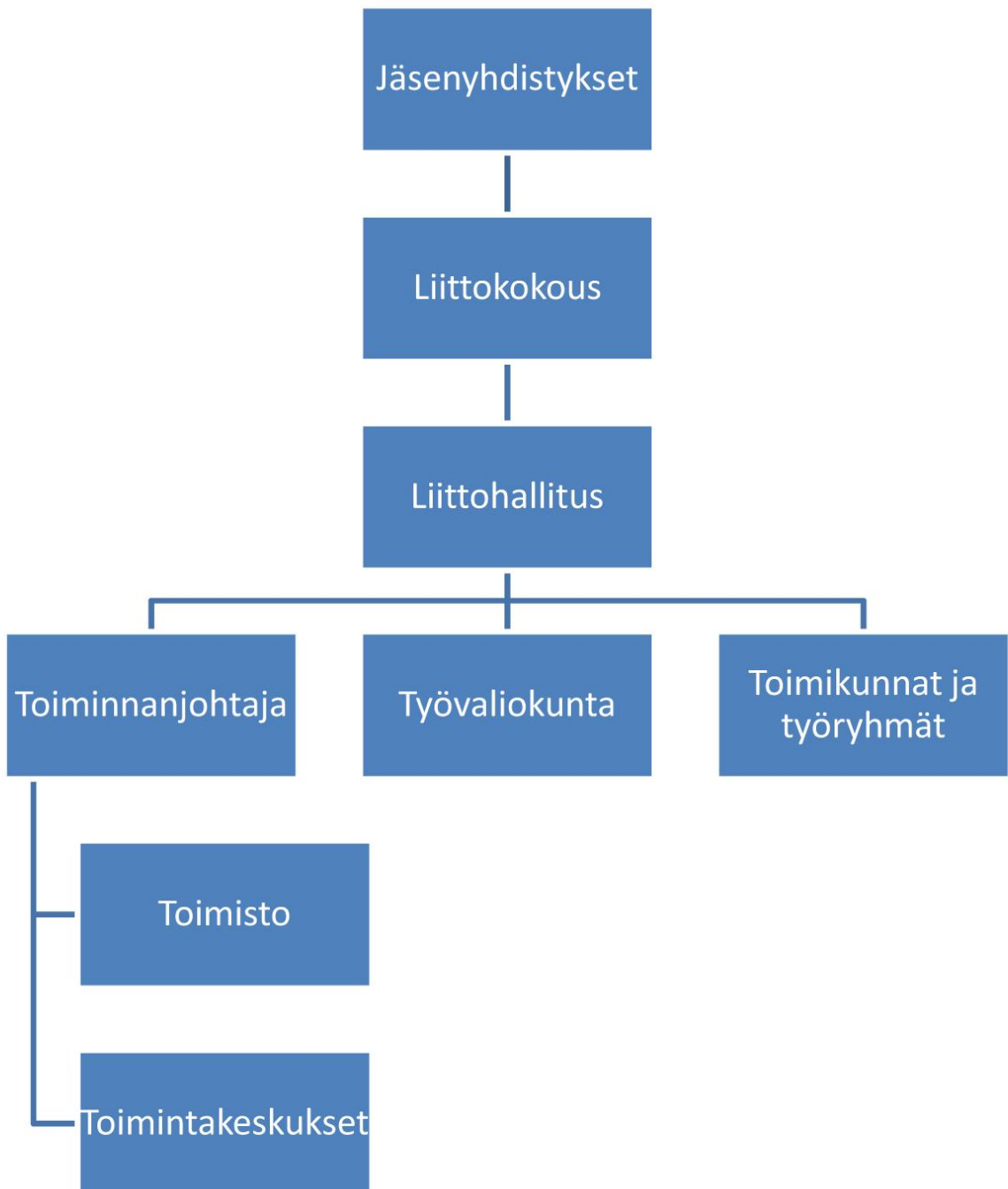
Liikuntajohtaja Pekka Sihvonen, Jyväskylän kaupunki, 4.8.2008

Toimialajohtaja Jaana Vasankari, Kuopion kaupunki, 17.8.2008

Liikuntajohtaja Anssi Rauramo ja suunnittelija Pekka Jyrkiäinen, Helsingin kaupunki, 10.9.2008

LIITTEET

Liite 1. Suomen Ladun organisaatio.

Liite 2. Teemahaastattelurunko.

LATUYHDISTYSTEN AVAINHENKILÖIDEN RYHMÄHAASTATTELU

Ryhmähaastattelun tavoitteena on luoda keskustelu seuraavien 6 aihealueen ympärille. Keskustelu toteutetaan vapaamuotoisena, jolloin jokaisella on vapaus tuoda esiin oma näkökulmansa asiaan. Keskusteluun osallistuvien toivotaan kunnioittavan puheenvuorossa olevaa, jotta tilanteen nauhoitus onnistuu.

1. Latuyhdistyksen toiminnan tavoitteet

Miten kuvailisitte latuyhdistyksen toimintaa?

Mitkä ovat latuyhdistyksen toiminnan tärkeimmät tavoitteet?

Ovatko latuyhdistyksen toiminnan tavoitteet muuttuneet latuyhdistyksen lähihistoriassa?

2. Latuyhdistyksen yhteistyöverkosto paikkakunnalla

Minkälainen yhteistyöverkosto latuyhdistyksellä on paikkakunnalla?

Minkälainen vaikutus latuyhdistyksellä on paikkakunnalla?

Minkälainen merkitys latuyhdistyksellä on kuntaorganisaatiossa?

Minkälaisia mahdollisuuksia tällainen merkitys antaa?

3. Latuyhdistyksen vaikuttavuus paikkakunnan asukkaisiin

Millä tavoin latuyhdistys pyrkii vaikuttamaan paikallisten liikkumiseen?

Minkälainen on latuyhdistyksen merkitys paikallisten liikuttamisessa?

4. Latuyhdistyksen sisäinen toiminta

Miten kuvailisitte latuyhdistyksen sisäistä toimintaa?

Minkälainen on latuyhdistyksen sisäinen ”työyhteisö”?

Miten arvelisitte uuden jäsenen kokevan latuyhdistyksen sisäisen toiminnan?

5. Latuyhdistyksen vaikuttavuus henkilökohtaiseen toimintaan

Miksi osallistutte latuyhdistyksen toimintaan ja toiminnan järjestämiseen?

Minkälaista hyötyä osallistumisesta on ollut Teille eri elämänoilla?

Minkälaisia vaikutuksia latuyhdistyksellä on ollut Teidän liikkumiseenne?

6. Latuyhdistyksen koulutus- ja kehittämistyö

Minkälaisia koulutuksia paikallisyhdistys järjestää?

Miten paikallisyhdistyksen toimintaa tulisi mielestänne kehittää?

Minkälaisena näette latuyhdistyksen tulevaisuuden?

7. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin?

**Kiitos osallistumisestanne Suomen Ladun Liikuttamisvoiman
selvittämiseen!**

Liite 3. Paikallisten liikuntatoimien kyselylomake.

HYVÄ LIIKUNTATOIMEN JOHTAVA VIRANHALTIJA!

Suomen Latu selvittää yhteistyössä Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden laitoksen kanssa kevään ja kesän 2008 aikana järjestön ja sen paikallisyhdistysten vaikuttavuutta suomalaisten liikuttajana ja liikunnan edistäjänä. Suomen Ladun Liikuttamisvoima -hankkeen tavoitteena on saada näyttöön perustuvaa tietoa järjestön ja sen paikallisyhdistysten panoksesta liikunnan edistämässä.

Tutkimuksen kohteiksi on valittu neljä Suomen Ladun paikallisyhdistystä eri paikkakunnilta. Paikkakunnallanne toimiva Suomen Ladun paikallisyhdistys on yksi tutkimuksen kohteista. Paikallisyhdistysten toiminnan vaikuttavuudesta kerätään tietoa monista eri näkökulmista, joista paikallisen liikuntatoimen näkökulma on yksi tärkeimmistä. Muita näkökulmia ovat jäsenistön ja paikallisyhdistysten aktiivisten toimijoiden näkemykset.

Pyydämmekin Teitä vastaamaan ohessa olevaan kyselyyn paikallisen liikuntatoimen näkökulmasta. Mieliapiteenne on arvokas tutkimuksen onnistumiseksi. Vastaamalla kyselyyn olette mukana kehittämässä Suomen Ladun ja sen paikallisyhdistysten toimintaa.

Vastaukset käsitellään Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden laitoksella luottamuksellisesti ja tutkimuksen eettisiä sääntöjä noudattaen.

Vastaukset pyydämme palauttamaan sähköpostitse tai postitse alla olevaan osoitteeseen **mitä pikimmiten**. Halukkaille annamme mielellämme lisätietoja!

**Arvionne paikallisyhdistyksen toiminnasta on erittäin tärkeä tutkimusaineiston monipuolisuuden saavuttamiseksi!
Toivommekin, että teiltä liikenee aikaa vastaamiseen!**

Kiitämme vastauksestanne!

Ulkoiluterveisin,

Eveliina Nygren
Liikuntatieteiden kandidaatti
Jyväskylän yliopisto
040 759 6057
evchnygr(at)jyu.fi

Johanna Zingelmann
Yhdistys- ja
tapahtumapäällikkö
Suomen Latu ry
(09) 4159 1126

Hannu Itkonen
Liikuntasosiologian
professori
Jyväskylän
yliopisto

Paikalliseen liikuntakulttuuriin kohdistuvan vaikutuksen arviointi

1. Millaisena näette paikallisyhdistyksen merkityksen paikkakunnalla kunnallisen liikunta- ja vapaa-aikatoimen näkökulmasta?

---

2. Millaisena näette paikallisyhdistyksen roolin paikallisessa liikuntaa koskevassa päätöksenteossa ja liikuntapolitiikassa?

---

3. Miten paikallisyhdistys voisi edelleen kehittää toimintaansa ja rooliaan kunnallisen liikuntatoimen näkökulmasta?

---

4. Millaisena näette paikallisyhdistyksen roolin ja merkityksen tulevaisuudessa?

Paikalliseen liikuntaan kohdistuvan vaikutuksen arviointi

5. Millaisena näette paikallisyhdistyksen suoran (esim. toiminta, tapahtumat, tiedonvälitys) vaikutuksen paikkakunnan liikuntaan?

---

6. Millaisena näette paikallisyhdistyksen epäsuoran (esim. ulkoilureitit, ulkoilumajat, rakenteet, viestintä) vaikutuksen paikkakunnan liikuntaan?

---

7. Millaisia vaikutuksia (fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset) näette paikallisyhdistyksellä olevan yksittäisten ihmisten liikuntaan?

- a) Omien jäsenten liikuntaan

- b) Ulkopuolisten liikuntaan

KIITOS OSALLISTUMISESTANNE!

Liite 4. Paikallisyhdistysten jäsenkysely.

HYVÄ SUOMEN LADUN PAIKALLISYHDISTYKSEN JÄSEN!

Suomen Latu selvittää yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa kevään 2008 aikana järjestön vaikuttavuutta suomalaisten liikuttajana ja liikunnan edistäjänä. Suomen Ladun Liikuttamisvoima -hankkeen tavoitteena on saada näyttöön perustuvaa tietoa järjestön panoksesta liikunnan edistämisessä.

Tutkimuksen kohteiksi on valittu neljä Suomen Ladun paikallisyhdistystä ja niiden jäsenistö. Valituissa paikallisyhdistyksissä vaikuttavuuden voidaan alueellisesti olettaa olevan suuri sekä toiminnan laajuuden että jäsenmäärän perusteella. Tutkimuksella on kolmenlaisia tavoitteita. Ensinnäkin saatuja tietoja käytetään hyväksi järjestön vaikuttavuuden arvioinnissa. Toiseksi tietoja hyödynnetään sekä paikallisyhdistyksenne että koko järjestön kehittämistyössä. Kolmanneksi tutkimus on liikuntatieteiden kandidaatti Eveliina Nygrenin opinnäytetyö.

Saamanne kysely on suunnattu yhteensä 1000 eri-ikäiselle Suomen Ladun jäsenelle. Kuulutte siis valittuun joukkoon ja on erittäin tärkeää että vastaat kyselyyn! Vastaukset käsitellään Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden laitoksella luottamuksellisesti ja tutkimuksen eettisiä sääntöjä noudattaen. Kenenkään vastaajan nimi ei tule esille tulosten julkistamisessa eikä muissakaan yhteyksissä. Kyselylomakkeet on numeroitu vain vastaajien tunnistamiseksi arvontaa ja mahdollista uusintakyselyä varten. Osoitetietonne lähteenä on toiminut Suomen Ladun jäsenrekisteri.

Vastaukset pyydämme palauttamaan postitse **20.6.2008 mennessä** ohessa olevalla maksuttomalla palautuskuorella. Jos lomakkeen saaja on estynyt vastaamaan kyselyyn, myös muu samassa paikallisyhdistyksessä jäsenenä oleva perheenjäsen voi vastata lomakkeeseen. Halukkaille annamme mielellämme lisätietoja!

**Kaikkien vastaajien kesken arvomme Suomen Ladun tuotteita!
Voitte siis voittaa luontouimarin käsikirjoja, vinkkejä joka sään ulkoiluun tai
hiihto-oppeja Muumin mukaan. Arvonnan voittajille ilmoitamme henkilökohtaisesti
kyselyn päätyttyä.
Toivomme, että Teiltä liikenee aikaa vastaamiseen.**

Ulkoiluterveisin,

Eveliina Nygren
Liikuntatieteiden kandidaatti
Jyväskylän yliopisto

Johanna Zingelmann
Yhdistys- ja
tapahtumapäällikkö
Suomen Latu ry

Hannu Itkonen
Liikuntasosiologian
professori
Jyväskylän yliopisto

Aluksi muutama Teitä koskeva kysymys:

Ympyröikää sopivinta vaihtoehtoa vastaava numero tai kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan.

1. Sukupuolenne?

- 1) Mies
- 2) Nainen

2. Syntymävuotenne? 19_____

3. Oletteko tällä hetkellä (Rengastakaa vain yksi vaihtoehto)

- 1) naimaton
- 2) avio-/avoliitossa
- 3) eronnut
- 4) leski

4. Peruskoulutuksenne? (Rengastakaa vain yksi vaihtoehto)

- 1) kansa-, perus- tai keskikoulu
- 2) lukio tai ylioppilas
- 3) ammattikoulu tai oppisopimuskoulutus
- 4) opistotason tai amk-tutkinto
- 5) yliopisto- tai korkeakoulututkinto

5. Mikä seuraavista vaihtoehdoista sopii elämäntilanteeseenne? (Rengastakaa vain yksi vaihtoehto)

- 1) ansiotyössä
- 2) eläkeläinen
- 3) äitiys- tai vanhempainlomalla
- 4) kotiäiti tai -isä
- 5) työtön
- 6) opiskelija tai koululainen
- 7) varusmies- tai siviilipalveluksessa
- 8) yrittäjä/maanviljelijä
- 9) muu, mikä

6. Kuinka usein harrastatte ripeää ja reipasta/voimaperäistä ja rasittavaa liikuntaa? (Rengastakaa vain yksi vaihtoehto)

- 1) Vähintään 5 kertaa viikossa
- 2) 4 kertaa viikossa
- 3) 3 kertaa viikossa
- 4) 2 kertaa viikossa
- 5) kerran viikossa
- 6) 2 – 3 kertaa kuukaudessa
- 7) Harvemmin
- 8) En harrasta
- 9) En osaa sanoa

7. Kenen kanssa useimmiten harrastatte liikuntaa? (Rengastakaa vain yksi vaihtoehto)

- 1) Yksin
- 2) Suomen Ladun jäsenen/jäsenten kanssa
- 3) Suomen Ladun jäsenistöön kuulumattoman ystävän kanssa

8. Mihin muihin yhdistyksiin latuyhdistyksenne lisäksi kuulutte jäsenenä?

- 1) Urheiluseura
- 2) Partio toiminta
- 3) Nuorisoyhdistys
- 4) Luonnonsuojeluyhdistys
- 5) Kulttuurijärjestö
- 6) Poliittinen järjestö
- 7) Muu, mikä? _____
- 8) En osallistu muiden yhdistysten toimintaan

Seuraavaksi muutama Teidän toimintaan osallistumistanne koskeva kysymys.

Rengastakaa sopivinta vaihtoehtoa vastaava numero tai kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan.

9. Mieltäonne latuyhdistyksenne vaikutuksesta elämäänne

(Rengastakaa mielestänne oikea vaihtoehto.)

	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Täysin eri mieltä
a. Tukee harrastustoimintaanne...	1	2	3	4	5
b. Osallistuminen on parantanut fyysistä hyvinvointianne.....	1	2	3	4	5
c. Osallistuminen on lisännyt liikkumistaanne.....	1	2	3	4	5
d. Osallistuminen on parantanut henkistä vireyttäanne.....	1	2	3	4	5
e. Osallistuminen on parantanut vuorovaikutustaitojanne.....	1	2	3	4	5
f. Osallistuminen ei ole tuonut teille uusia ystäviä.....	1	2	3	4	5
g. Osallistumalla olette saaneet eväitä eri elämänvaiheisiin.....	1	2	3	4	5
h. Osallistumisesta on ollut hyötyä muilla elämänaloilla.....	1	2	3	4	5
i. Osallistumisesta on ollut hyötyä työurallanne etenemisessä.....	1	2	3	4	5

10. Miten pitkään olette olleet latuyhdistyksenne jäsen? (Rengastakaa vain yksi vaihtoehto)

- 1) Alle 3 vuotta
- 2) 3 – 5 vuotta
- 3) 6 – 10 vuotta
- 4) 11 – 15 vuotta
- 5) 16 – 20 vuotta
- 6) Yli 20 vuotta

11. Millaiseen toimintaan osallistutte? (Rengastakaa 1-2 eniten paikkansapitävää vaihtoehtoa)

a) Paikallistasolla

- 1) Maksan jäsenmaksun ja seuraan latuyhdistyksen tiedotteita ja internet-sivuja
- 2) Osallistun tapahtumiin, majalla käynteihin tai muuhun toimintaan
- 3) Osallistun itse tapahtumien järjestämiseen esim. talkoolaisena
- 4) Olen luottamushenkilö/järjestöaktiivi
- 5) En osallistu toimintaan lainkaan

b) Valtakunnan tasolla

- 1) Seuraan Latu ja Polku-lehteä sekä järjestön internet-sivuja
- 2) Osallistun valtakunnallisiin tapahtumiin
- 3) Osallistun Suomen Ladun järjestämiin kursseihin ja seminaareihin
- 4) Olen ollut mukana valtakunnallisten tapahtumien järjestämisessä
- 5) Olen ollut talkoolaisena Suomen Ladun toimintakeskuksessa
- 6) En osallistu toimintaan lainkaan

12. Miten tulitte latuyhdistyksenne jäseneksi? (Rengastakaa vain yksi vaihtoehto)

- 1) Ystävän kautta
- 2) Paikallisen tapahtuman kautta
- 3) Paikallisen latumajan kautta
- 4) Valtakunnallisen tapahtuman kautta
- 5) Lehti-ilmoituksen kautta
- 6) Suomen Ladun ulkoilukeskuksen kautta (Töölönlahti, Oittaa, Kuusijärvi, Paloheinä)
- 7) Suomen Ladun toimintakeskuksen kautta (Kiilopää, Jeris, Ylläskartano)
- 8) Internetin kautta
- 9) Muu, mikä? _____

13. Kuinka usein keskimäärin osallistutte latuyhdistyksenne toimintaan? (Rengastakaa vain yksi vaihtoehto)

- 1) Päivittäin
- 2) Viikoittain
- 3) Kuukausittain
- 4) Harvemmin kuin kuukausittain
- 5) En osaa sanoa

14a. Oletteko osallistunut Suomen Ladun järjestämiin ohjaajakoulutuksiin?
(Rengastakaa vain yksi vaihtoehto)

- 1) En ole osallistunut koulutuksiin, mutta olen kiinnostunut ohjaamisesta
- 2) En ole osallistunut koulutuksiin enkä ole kiinnostunut ohjaamisesta
- 3) Olen osallistunut koulutuksiin ja toimin ohjaajana
- 4) Olen osallistunut koulutuksiin, mutta en ole kiinnostunut ohjaamisesta

14b. Mihin koulutuksiin olette osallistuneet?

15a. Oletteko henkilökohtaisesti suositelleet Suomen Ladun toimintaa ei-jäsenille?
(Rengastakaa vain yksi vaihtoehto)

- 1) Ei, en ole
- 2) Kyllä, olen suositellut

15b. Miksi olette suositelleet toimintaa?

Seuraavaksi muutama latuyhdistystänne koskeva kysymys.

Rengastakaa sopivinta vaihtoehtoa vastaava numero tai kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan.

16. Kuinka usein liikutte yhdistyksenne jäsenten kanssa yhdistyksen järjestämän toiminnan ulkopuolella?(Rengastakaa vain yksi vaihtoehto)

- 1) Päivittäin
- 2) Viikoittain
- 3) Kuukausittain
- 4) Harvemmin
- 5) En osaa sanoa

17. Mikä on mielestänne latuyhdistyksenne tärkein tiedotuskanava?
(Rengastakaa vain yksi vaihtoehto)

- 1) Paikallisyhdistyksen oma jäsenlehti
- 2) Lehti-ilmoitukset
- 3) Paikallisyhdistyksen internet-sivut
- 4) Toisen jäsenen kautta saatava tieto
- 5) Muu, mikä? _____
- 6) En osaa sanoa

18. Mielpiteenne latuyhdistyksen toiminnan luonteesta

(Rengastakaa mielestänne oikea vaihtoehto.)

	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Täysin eri mieltä
a. Latuyhdistyksessä ongelmat ratkaistaanyhteistyöllä.....	1	2	3	4	5
b. Latuyhdistykseen ja sen jäseniin voi luottaa.....	1	2	3	4	5
c. Latuyhdistyksessä toiminta on sisäänpäinkääntynyttä.....	1	2	3	4	5
d. Latuyhdistyksessä toiminnasta tiedotetaan hyvin.....	1	2	3	4	5
e. Latuyhdistyksessä jotkut saattavat tuntea ulkopuolisuutta.....	1	2	3	4	5
f. Latuyhdistys tukee paikallista liikumista merkittävästi.....	1	2	3	4	5
g. Latuyhdistyksellä on vaikutusta paikalliseen liikuntakulttuuriin.....	1	2	3	4	5
h. Latuyhdistyksen toiminnan tarjontaei vastaa paikallista kysyntää..	1	2	3	4	5
i. Latuyhdistyksen toiminta tukee paikallista kulttuurielämää.....	1	2	3	4	5
j. Latuyhdistyksen toimintaa arvostetaan paikkakunnalla.....	1	2	3	4	5
k. Latuyhdistys liikuttaa pääasiassa vain jäsenistöään.....	1	2	3	4	5
l. Latuyhdistyksen toiminnan tavoitteet vastaavat tavoitteitani.....	1	2	3	4	5
m. Latuyhdistyksen jäsenyyden avulla tuen yhdistyksen alueellisia tavoitteita.....	1	2	3	4	5
n. Latuyhdistyksessä yhteenkuuluvuuden tunne on vahva.....	1	2	3	4	5
o. Latuyhdistyksessä jäsen saa apua ongelmiinsa halutessaan.....	1	2	3	4	5
p. Latuyhdistyksessä palveluksesta seuraa vastapalvelus.....	1	2	3	4	5

19. Miten kuvailisitte yhteistyötä latuyhdistyksenne jäsenten kesken muutamalla sanalla?

---

20. Nimetkää latuyhdistyksenne kolme (3) tärkeintä yhteistyökumppania paikkakunnalla.

- 1) _____
2) _____
3) _____

21. Nimetkää latuyhdistyksenne kolme (3) tärkeintä merkitystä paikkakunnalla.

- 1) _____
2) _____
3) _____

22. Nimetkää latuyhdistyksenne kolme (3) tärkeintä merkitystä Teille.

- 1) _____
2) _____
3) _____

Seuraavaksi muutama koko järjestöä, Suomen Latua, koskeva kysymys.
Rengastakaa sopivinta vaihtoehtoa vastaava numero tai kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan.

23. Suomen Ladun toiminnan luonne

(Rengastakaa mielestänne oikea vaihtoehto.)

	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Täysin eri mieltä
a. Suomen Ladun yhteenkuuluvuuden tunne on vahva.....	1	2	3	4	5
b. Suomen Ladun tiedonvälitys toimii hyvin.....	1	2	3	4	5
c. Tiedonvälitys on parantunut viimeisen vuoden aikana.....	1	2	3	4	5
d. Suomen Ladulla on valtakunnallista merkitystä suomalaisten liikuttamisessa.....	1	2	3	4	5
e. Suomen Ladun toiminnan tavoitteet vastaavat tavoitteitani....	1	2	3	4	5
f. Suomen Ladun jäsenyyden avulla tuen järjestön tavoitteita.....	1	2	3	4	5
g. Suomen Ladun jäsenyyden avulla tavoittelen etua itselleni.....	1	2	3	4	5
h. Suomen Ladun jäseniin voi luottaa.....	1	2	3	4	5

24. Miten kuvailisitte Suomen Latua järjestönä?

---

25. Miten kuvailisitte Suomen Ladun asemaa suomalaisessa liikuntakulttuurissa?

---

26. Miten kehittäisitte Suomen Ladun toimintaa?

---

*KIITOS OSALLISTUMISESTANNE SUOMEN LADUN
LIKUTTAMISVOIMAN SELVITTÄMISEEN!*